

**Evropská územní spolupráce
2007 – 2013**

STŘEDNÍ EVROPA

SPOLEČNOU PRACÍ K ÚSPĚCHU

OPERAČNÍ PROGRAM

Schválená verze z 3. prosince 2007

OBSAH

1. Úvod	7
1.1 Programová oblast	10
2. Střední Evropa dnes	12
2.1. Územní struktury – sídelní struktury	13
2.1.1 2.1.1. Městské oblasti	13
2.1.2 Venkovské regiony	15
2.1.3 Pohraniční regiony	16
2.2 Socioekonomická situace	16
2.2.1 Demografické trendy a sociokulturní aspekty	16
2.2.2 Ekonomická struktura a rozvoj	18
2.2.3 Pracovní trh – zaměstnanost a nezaměstnanost	21
2.3 Systém inovací (inovace, technologie, výzkum a vývoj, vzdělání a kvalifikace)	23
2.4 Dostupnost	26
2.4.1 Doprava	27
2.4.2 Informační a komunikační technologie (ICT)	30
2.5 Životní prostředí (v koordinaci s hodnocením SEA)	31
2.5.1 Přírodní zdroje, biodiverzita	31
2.5.2 Charakteristika životního prostředí, trvale udržitelná produkce, efektivita zdrojů a energetická účinnost	32
2.5.3 Nebezpečí přírodních katastrof a řízení rizik	33
2.6 Silné stránky, slabé stránky, příležitosti a hrozby	34
2.7 Ponaučení a doporučení	37
3 Strategie Programu	38
3.1 Cíl Programu	40
3.2 Strategie a cíle	42
3.3 Všeobecné principy	45
3.4 Strategické implementační principy	46
3.5 Oprávněnost zvolených priorit	47
3.6 Soulad s dalšími politikami a programy	57
<u>V souladu s článkem 9 Všeobecného nařízení by měla Komise a členské státy zabezpečit, aby byla podpora konzistentní v aktivitách, politice a prioritách Společenství a současně doplňovala ostatní finanční nástroje ES</u>	61
<u>Koordinace aktivit s nadnárodním programem střední Evropy a národními a regionálními programy zahrnující části v oprávněných oblastech je spatřována jako nezbytnost pro vytváření součinnosti mezi úsilím na různých úrovních a poskytováním financování následných akcí nadnárodním programem. Z těchto důvodů je</u>	

<u>obzvláště potřebná koordinace současného programu s programy a aktivitami financovanými prostřednictvím:</u>	<u>61</u>
<u>- ERDF (Evropský regionální rozvojový fond): národní a regionální programy Konvergence nebo Konkurenceschopnost</u>	<u>61</u>
<u>- ESF (Evropský sociální fond): Zaměstnanost.....</u>	<u>61</u>
<u>4 Priority programu.....</u>	<u>64</u>
4.1Priorita 1: Usnadňování/umožňování inovace ve Střední Evropě.....	64
4.2Priorita 2: Zlepšování dostupnosti Střední Evropy a v jejím rámci.....	67
4.3Priorita 3: Odpovědné využívání životního prostředí.....	72
4.4Priorita 4: Zvyšování konkurenceschopnosti a atraktivity měst a regionů.....	76
4.5Priorita 5: Technická pomoc.....	81
Technická pomoc bude zahrnovat všechny programové aktivity zmíněné výše a prováděné jmenovanými subjekty dle článku 59.1 všeobecného nařízení, Společným technickým sekretariátem a kontaktními místy. Další podrobnosti o technické implementaci jsou uvedeny v kapitolách 6.1.6 s 6.1.7.	82
4.6. Vyčíslení cílů a ukazatele.....	83
<u>5 Finanční ustanovení.....</u>	<u>86</u>
5.1Rozpočet Programu a míra pomoci.....	87
5.2Alokace finančních prostředků.....	87
Finanční plán OP uvádějící celé programovací období, částku celkových finančních alokací každého fondu, národní protistranu a míru refundace podle prioritní osy (Reference operačního programu – číslo CCI 2007CB163PO061).....	88
<u>Dimenze 1 Dimenze 2 Dimenze 3.....</u>	<u>89</u>
<u>1 1 526 615 0,6 % 01 Nevratná 246 011 074 09</u>	
<u>Nadnárodní 246 011 074.....</u>	<u>89</u>
<u>pomoc oblast.....</u>	<u>89</u>
<u>Dimenze 1 Dimenze 2 Dimenze 3.....</u>	<u>90</u>
<u>5.3. Geografická způsobilost partnerů.....</u>	<u>91</u>
<u>ERDF tohoto Operačního programu jako základní princip podporuje především aktivity v oblasti spolupráce mezi vedoucími partnery a partnery projektu sídlícími v jedné ze způsobilých oblastí členských států (území nebo část území osmi členských států EU ze Střední Evropy - Rakouska, České republiky, Německa, Maďarska, Itálie, Polska, Slovenska a Slovinska). V náležitě zdůvodněných případech může ERDF financovat spolupráci mimo tuto oblast. Platí následující principy:.....</u>	<u>91</u>
<u>v souladu s článkem 21.2. nařízení o ERDF ve výjimečných a náležitě zdůvodněných případech může ERDF financovat výdaje vzniklé partnerům sídlícím mimo výše definovanou způsobilou oblast, ale</u>	

uvnitř Evropského společenství. V těchto vyjimečných případech je třeba jasně prokázat, že jsou tyto výdaje ve prospěch regionů v oblasti spolupráce. Míra spolufinancování pro tyto partnery je do 75 %. Avšak prostředky alokované na jeden projekt podle pravidla 20 % flexibility nesmějí přesáhnout 20 % celkového příspěvku ERDF na tento projekt. Panteri, jak se uvádí v tomto odstavci, jsou pouze partnery projektu. Tento odstavec se nevztahuje na vedoucí partnery, kteří musejí mít sídlo v členských státech oblasti spolupráce. Procedury pro realizaci 20 % flexibility budou dále rozpracovány v Realizační příručce (Implementation Manual).....91

- v souladu s článkem 21.3 nařízení o ERDF může ERDF financovat výdaje vzniklé při realizaci operací nebo částí operací na území států mimo Evropské společenství do výše 10 % částky jeho příspěvku na Operační program, pokud jsou ve prospěch regionů Společenství. Tuto možnost lze v Programu využít. Prostředky alokované na jeden projekt v rámci pravidla 10 % flexibility však nesmějí přesáhnout 10 % celkového příspěvku ERDF na tento projekt. Prostředky alokované podle této možnosti 10 % flexibility budou použity v rámci odpovědnosti vedoucího partnera EU nebo partnera projektu sídlícího v oblasti spolupráce za účelem zajištění náležité finanční kontroly. Procedury pro realizaci volby 10 % flexibility budou dále rozpracovány v Realizační příručce.92

Jinak se partneři ze zemí ENPI nebo IPA mohou podílet na projektech podle jednotlivých případů využívajících financování ENPI nebo IPA bez získání spolufinancování ERDF.....92

5.4. Určující rozsah projektu.....92

6. Realizační ustanovení.....92

6.1. Řízení Programu.....	92
6.1.1 Monitorovací výbor.....	92
6.1.2 Odpovědnosti členských států.....	95
6.1.3 Řídící orgán	96
6.1.4 Certifikační orgán (CA).....	97
6.1.5 Auditní orgán (AA).....	98
6.1.6 Společný technický sekretariát (JTS).....	99
6.1.7 Síť Kontaktních míst ve Střední Evropě.....	100
6.2 Kvalita projektů.....	101
6.3 Strategické projekty.....	103
6.4 Cyklus projektu.....	103
Posuzování projektů a jejich výběr.....	104
6.5 Systém pro monitorování a hodnocení.....	105
6.5.1 Monitoring.....	106
6.5.2 Systém finanční kontroly.....	106
Výroční zpráva a závěrečná zpráva o realizaci.....	107
Hodnocení.....	107
Ukazatele pro monitorování a hodnocení.....	107
Elektronická výměna dat.....	109

<u>6.5.3 Finanční toky.....</u>	<u>110</u>
<u>6.5.4 Publicita a informace.....</u>	<u>113</u>
<u>7 Přílohy.....</u>	<u>114</u>

Tabulky, obrázky a mapy

Tabulka 5: Podskupina ukazatelů VÝSTUPU pro OP kvantifikovaných ex-ante

Tabulka 6: Podskupina ukazatelů výsledků kvantifikovaných ex-ante pro prioritní osy a oblasti intervence

Tabulka 7: Alokace ERDF podle jednotlivých let (v EUR)

Tabulka 8: Prioritní osy dle zdroje financování (v EUR)

Tabulka 9: Veřejný příspěvek podle kategorií

Schéma 4: Definování výsledků podle intervenční logiky

Schéma 5: Řízení programu

Schéma 6: Hlavní stádia financování Společenství od Certifikačního orgánu pro vedoucí partnery

1. Úvod

Předchozí program CADSES (INTERREG IIC, INTERREG IIIB), pokrýval jednu ze 13 oblastí nadnárodní spolupráce v Evropě, která byla největší a nejkomplexnější. Od pobřeží Baltského

moře, přes pohoří ve Střední Evropě, Maďarské pláně, Rakouské a Slovinské alpské oblasti se CADSES rozprostíral až dolů do západní Itálie a Řecka, a také zahrnoval i Balkánské regiony, včetně Moldávie a částí Ukrajiny.

Oblast Cades pokrývá regiony patřící 18ti zemím. V období 1995 – 1999 byly členskými státy Evropské unie pouze 4 země (Německo, Itálie, Rakousko a Řecko). V období 2000 – 2006 začal program se 4 členskými zeměmi, než v roce 2004 přistoupila Česká republika, Maďarsko, Polsko, Slovenská republika a Slovinsko, jako země s novým statutem členských zemí Evropské unie. V této oblasti žije kolem 200 miliónů lidí, více než 15 etnických skupin, což přináší nové výzvy: proces rozšiřování EU, příprava a zintenzivňování integračního procesu a vztahů mezi sousedními zeměmi (Program Neighbourhood – NP - Sousedství).

V novém programovém období Strukturálních fondů (2007 – 2013) se předchozí oblast nadnárodní spolupráce CADSES rozdělila na dvě oblasti: Střední Evropu a Jihovýchodní Evropu. Podle Lisabonské a Götheborské strategie hraje nadnárodní spolupráce důležitou roli v procesu posilování územní soudržnosti EU. Pro oblast spolupráce CENTRAL to znamená

- zintenzivnění integračního procesu,
- pokračování v práci zahájené v minulosti na základě získaných zkušeností a zlepšováním aktivit (kvalita a řízení programu a projektů).

Nový program CENTRAL zahrnuje osm členských států (Česká republika, části Německa, části Itálie, Maďarsko, Rakousko, Polsko, Slovinsko a Slovenská republika) a jeden stálý pozorovatel (Ukrajina).

Proces programování – princip partnerství

V souladu s článkem 11 všeobecného nařízení platí princip partnerství pro všechny úrovně programu, včetně vypracování Operačního programu, sestavení Monitorovacího výboru a vypracování a realizace projektů.

Pokud se týká realizace, monitorování a hodnocení programu, zúčastněné země zajišťují na národní úrovni, aby byli všichni kompetentní partneři informováni a zapojeni v souladu s národními pravidly a praxí.

Podle principu partnerství země účastníci se Programu spolupracují na hledání optimálních řešení k prospěchu celé programové oblasti. Tento princip byl již uplatněn během programování, jak se uvádí níže.

Programování jako integrační proces probíhající zdola

- Všechny členské státy oblasti spolupráce Střední Evropa byly zapojeny do procesu programování.
- Zástupci členských států společně rozhodli o strategiích a prioritách Operačního programu.
- Zapojení a informace národních výborů a integrace regionálních zástupců zajistily národní zpětnou vazbu.

Intenzivní interakce týmů hodnocení ex-ante a Strategického hodnocení vlivů na životní prostředí (SEA)

- Ex-ante a SEA byly uznány za klíčové procesy provázející programování. Časté osobní kontakty s experty Ex-ante a SEA zajistily smysluplnou integraci výsledků (nikoli čistě formální kontrolu).
- V důsledku toho bylo členskými státy schváleno a integrováno do Operačního programu značné množství návrhů Ex-ante a SEA a procesy Ex-ante a SEA vedou ke stálé optimalizaci struktury a spojitosti Operačního programu.

Přehled milníků v procesu programování

Shrnutí milníků procesu programování je uvedeno níže.

- Úkolová skupina (Task Force – TF) znamená rozhodovací programovací orgán sestávající ze zástupců členských států.
- Přípravný tým (Drafting Team – DT) je orgán, který vypracoval návrhy, o nichž rozhoduje Úkolová skupina.

Datum	Akce	Výsledky
02/2006	1. TF (Lublaň, SI)	Rozhodnutí o pracovních postupech; vytvoření přípravného týmu (DT)
03/2006	1. DT (Berlín, DE)	Dohoda o náplni a rozsahu OP Rozdělení úkolů mezi tvůrce návrhů (drafter)
05/2006	2. DT (Budapešť, HU)	Diskuse o strategických otázkách na základě dotazníku, Diskuse o diagnóze, strategii, prioritách, implementaci systému
05/2006	2. TF (Plzeň, CZ)	Rozhodnutí o podkladech (Terms of Reference) a proceduře výběrového řízení pro externí experty pro vypracování návrhu OP, hodnocení ex-ante, strategické hodnocení dopadu na životní prostředí a moderace týmu.
06/2006	3. DT (Varšava, PL)	Diskuse o strategickém přístupu, příprava všeobecných cílů Definice oblastí intervence pro každou prioritu Diskuse o řízení znalostí v programu a úsilí o jejich využití
07/2006	3. TF (Vídeň, AT)	Diskuse o vstupech a rozhodnutích DT Další rozvoj modelu implementace a řízení
07/2006	Redakční DT (Mnichov, DE)	Další rozpracování priorit a oblastí intervence
09/2006	4. DT (Turín, IN)	Diskuse o charakteristikách kvality a zaměření projektu Diskuse o vypracování projektu, postupu podání žádosti a výběru projektů Zapojení soukromého partnera, míra financování a hmotné investice Prezentace externích expertů jako podpora procesu programování
10/2006	4. TF (Lublaň, SI)	Diskuse o vstupu a rozhodnutích DT Rozhodnutí o konečné struktuře analýzy, SWOT, strategii a prioritách

		1. zapojení ex-ante: rozhodnutí o posouzení připomínek ex-ante 1. zapojení SEA: rozhodnutí o postupu zpracování připomínek SEA
11/2006	5. zasedání úkolové skupiny (TF) (Bratislava, SK)	2. zapojení ex-ante: analýza procesu dopadu priorit a oblastí intervence 2. zapojení SEA: rozhodnutí o návrzích na změnu formulace SEA
01/2007-03/2007	OP - Národní konzultace a konzultace SEA (AT, CZ, DE, HU, IT, SI, SK, PL)	Začátek procesů veřejných konzultací SEA a OP 3. ledna 2007 (zveřejnění návrhu Operačního programu 3.0 a Zprávy o stavu životního prostředí na webových stránkách CADSES). Členové Úkolové skupiny poskytnou informace národním orgánům pro životní prostředí, aby oznámily zahájení procesu SEA
01/2007	Schůzka s Evropskou komisí	Diskuse o Operačním programu (Návrh 3.0)
01/2007	6. TF (Berlín, DE)	Další rozpracování struktury řízení a realizace Další rozpracování finanční specifikace a ukazatelů
03/2007	7. TF (Vídeň, AT)	Finalizace obsahu kapitol 1 – 4 Vstup ES k návrhu 3.5 Další rozpracování finanční specifikace a ukazatelů Další rozpracování struktury řízení a realizace
04/2007	Závěr SEA a veřejná konzultace OP	Revize OP na základě získaných připomínek Finalizace zprávy ex-ante Finalizace zprávy SEA
05/2007	8. TF (Budapešť, HU)	Schválení posledních revizí Operačního programu Finalizace struktury řízení a realizace Schválení finančních tabulek
05/2007	Předložení OP Střední Evropa	
07/2007	Zahajovací akce programu	Velká zahajovací akce programu

1.1 Programová oblast

Oblast spolupráce zahrnuje celé území či části území osmi členských zemí EU a oblast při západní hranici Ukrajiny. Tři z těchto osmi členských zemí EU již byly členy evropské Patnáctky (EU-15), pět jich do Unie vstoupilo v roce 2004. Země a regiony zapojené do Programu uvádí následující tabulka.

Tabulka 1: Země a regiony zapojené do Středoevropského programu

Rakousko	celá země
Česká republika	celá země
Německo	Bádensko-Württembersko, Bavorsko, Berlín, Braniborsko, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Sasko, Sasko-Anhaltsko, Durynsko
Maďarsko	celá země
Itálie	Piemonte, Valle d'Aosta, Ligurie, Lombardie, autonomní provincie Bolzano, autonomní provincie Trident, Benátsko, Furlandsko-Julské Benátsko, Emilia-Romagna
Polsko	celá země
Slovenská republika	celá země
Slovinsko	celá země
Ukrajina	Volyň, Lvov, Zakarpatsko (Podkarpatská Rus), Ivano-Frankovsk, Černovcy ¹

Mapa 1: Programová oblast

b. Spolupráce zemí/regionů v dalších nadnárodních programech a v rámci politiky soudržnosti (další údaje viz příloha 7.3)

Země	Spolupráce v dalších nadnárodních programech					Politika soudržnosti	
	Alpský prostor	Region Baltského moře	Severozápadní Evropa	Středo-mořský program	Jihovýchodní Evropa	Konvergence	Konkurenceschopnost a zaměstnanost
Rakousko	✓				✓	Burgenland (PO)	všechny kromě Burgenlandu (CE)
Česká republika						všechny regiony kromě Prahy (C)	Praha (CE)

¹ Ukrajina je jako partner spolupráce v rámci programu členem monitorovacího a řídicího výboru a může se účastnit programu s národním finančním příspěvkem.

Německo	(✓)	(✓)	(✓)		Braniborsko-SV, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Chemnitz, Drážďany, Desava, Magdeburk, Durynsko (C), Braniborsko-JZ, Lipsko, Halle (PO)	všechny ostatní regiony (CE)
Maďarsko				✓	všechny regiony kromě Közép-Magyarország (C)	Közép-Magyarország (včetně Budapešti, PI)
Itálie	(✓)		(✓)	(✓)		všechny regiony v rámci CES (CE)
Polsko		✓			všechny regiony (C)	
Slovensko				✓	všechny regiony kromě Bratislavy (C)	Bratislava (CE)
Slovinsko				✓	všechny regiony (C)	
Ukrajina				(✓)		

✓ ... zapojena je celá země, (✓) ... v rámci země jsou zapojeny jen určité regiony

Konvergence: C Konvergence, PO ... statistické postupné vysazování

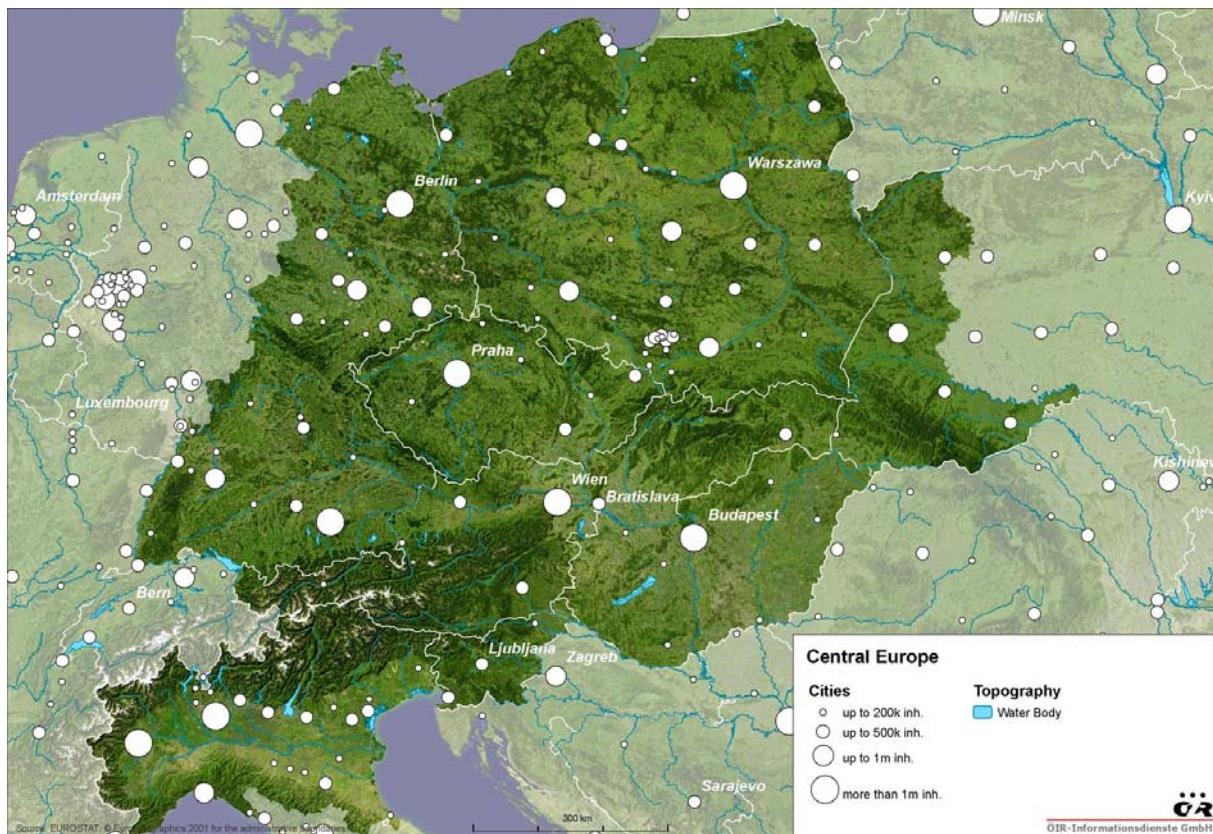
Konkurenceschopnost a zaměstnanost v regionech: CE ... konkurenceschopnost a zaměstnanost v regionech, PI ... postupné nasazování

2. Střední Evropa dnes

Do Programu spadá území o rozloze přes 1 050 000 km² se zhruba 148 miliony obyvatel. Jde o oblast, jejíž potenciál co do masy populace patří v Evropě mezi nejvyšší, ve které se hovoří 12 různými jazyky (z toho 8 jazyků je národních a dalších minimálně 5 jazyků jsou jazyky národnostních a etnických menšin, např. romština, chorvatština, rusínština). Topografická rozmanitost znamená značné rozdíly z hlediska klimatických podmínek, způsobu využití půdy, sídelní a ekonomické struktury, dostupnosti, rozvojových procesů a ekologických problémů. Postavení Střední Evropy v rámci Evropské unie je velmi různorodé také z hlediska politické a správní struktury.

Obrovská rozmanitost je klíčovým strategickým faktorem pro rozvoj této oblasti, který by se měl lépe využívat pro posilování trvale udržitelného hospodářského růstu a územní soudržnosti. Hlavní charakteristiky programového regionu a příslušné úkoly lze popsat jako potřebu omezení ekonomických a sociálních disparit intenzivní integrací, dosahováním harmonizovaných standardů efektivity a kvality, prohloubením stávajících a růstem institucionálních sítí a také spoluprací a vytvářením kapacit.

Mapa 1: **Struktura krajiny a osídlení**

Zdroj: Eurostat

Střední Evropa do 200 tis. obyv. do 500 tis. obyv. do 1 mil. obyv. nad 1 mil. obyv.

Topografie: vodní plocha

2.1. Územní struktury – sídelní struktury

Územní struktura Střední Evropy je dána topografickou různorodostí této oblasti – jsou zde horské oblasti, přímořské oblasti, nejdůležitější říční systémy, rovinaté oblasti a různé hraniční situace.

Dále uvádíme hlavní typické znaky této oblasti:

- Vysoká hustota obyvatelstva
- Vysoká koncentrace obyvatelstva v aglomeracích kolem hlavních měst
- Zvláštní význam malých a středně velkých měst
- Různé hraniční situace

2.1.1 2.1.1. Městské oblasti

Typická je pro tuto oblast relativně vysoká hustota obyvatel s tím, že obyvatelstvo je rozloženo téměř rovnoměrně po celém území. Ve Střední Evropě, která činí zhruba pětinu celkového území, žije zhruba 28 % populace EU. Ve srovnání s jinými evropskými makro-regiony, jako je např. Skandinávie či Pyrenejský poloostrov, je pro tuto oblast charakteristická nadprůměrně vysoká hustota obyvatel.

Ve Střední Evropě najdeme jak **polycentrické**, tak **monocentrické struktury**. V některých zemích má hlavní město výjimečné postavení. Platí to zejména v případě Maďarska, Rakouska a Slovenska, kde v aglomeraci hlavního města žije zhruba čtvrtina veškeré populace země. Síť měst v Severní Itálii, Jižním a Východním Německu, v Polsku a České republice naopak svědčí o nezanedbatelném

významu větších měst, kdy v hierarchii měst stojí hned za městem hlavním několik velkých a důležitých měst.

c. Hustota obyvatel a podíl obyvatel ve městech různé velikosti v roce 2005

	AT	CZ	DE*	HU	IT*	PL	SI	SK	UA*	CES
Hustota obyvatel (obyv./km ²)	98	130	186	109	221	122	99	109	93	141
Podíl obyvatel ve městech										
počet obyvatel 200-500 tis.	6,7	7,0	6,5	0,0	7,8	11,3	13,5	12,9	0,0	8,1
počet obyvatel 500 tis.–1 mil.	0,0	0,0	4,1	0,0	2,7	7,3	0,0	0,0	10,0	4,0
počet obyvatel nad 1 mil.	20,8	11,8	11,8	19,9	17,6	4,3	0,0	0,0	11,1	10,8
Obyvatelstvo měst – podíl celkem ^o	65,7	74,5	88,5	65,9	67,5	62,0	50,8	58,0	67,3	73,2

Zdroj: Eurostat, národní statistika (hustota obyvatel, Ukrajina), * ... v rámci programové oblasti, ° ... Zdroj: Spojené národy 2005, celé země

Pro země jako Slovinsko, Slovensko a Polsko je polycentrické uspořádání tradiční politikou, kterou podporují různé nástroje, zatímco jiné země, jako např. Maďarsko, mají stále spíše monocentrický charakter. Národní polycentrická politika a její plynulá realizace ve východní části Evropy je tedy důležitá zejména z hlediska integrace této části Evropy a její efektivnější realizace.

Vzhledem k malé vzdálenosti mezi některými metropolitními oblastmi, jako jsou např. Vídeň-Bratislava-Brno, Lublaň a Záhřeb (ten je mimo Střední Evropu), Katowice-Krakov-Ostrava, Ústí nad Labem-Drážďany, Plzeň-Řezno, České Budějovice-Linec, Záhřeb-Maribor-Štýrský Hradec atd., je nadnárodní spolupráce v oblasti regionálního rozvoje základním nástrojem pro využití možných rozvojových výhod.

Silnými stránkami městských oblastí je vysoký ekonomický potenciál a široká hospodářská základna. Ve všech zemích Střední Evropy jsou hospodářsky klíčovými regiony **centrální lokality**, s konkurenceschopným průmyslovým sektorem, vysokým podílem kvalitních služeb, solidní infrastrukturou, která hospodářskou činnost podporuje, a kvalifikovanou pracovní silou. Díky lepšímu přístupu k vyššímu vzdělání a inovacím v městských oblastech jsou tyto regiony zajímavější z hlediska kulturního i co do atraktivnosti pro obchod/podnikání, průmysl a služby. Kromě toho mají obyvatelstvo a podniky ve městech lepší přístup ke správě a k systému politického rozhodování. **Menší města**, která pro venkovské obyvatelstvo zajišťují základní veřejné i soukromé funkce, jsou důležité coby lokální centra okrajových regionů. V některých z nich určitá funkce dominuje (např. turistická města, univerzitní města nebo průmyslová města.).

Ve většině městských oblastí Střední Evropy je daleko větší koncentrace sociálních, ekologických a ekonomických problémů. Důsledkem toho jsou:

- Sociální a skrytá segregace městského obyvatelstva (opuštěné domy, masová sídliště, pokles bezpečnosti, vysoký podíl znevýhodněných a zanedbávaných skupin) a sociální napětí;
- Vysoká míra nezaměstnanosti;
- Ekologické problémy, např. hluk, znečištění ovzduší a vody, dopravní zácpy, produkce odpadů a nadměrná spotřeba vody;
- Prohlubující se rozdíly v příjmech a životním stylu se odrážejí v různých potřebách, pokud jde o bydlení a residenční lokality;
- Stále menší dostupnost zelených ploch a ploch pro využití volného času;
- Postupující proces suburbanizace.

Od 90. let 20. století je v této oblasti jasně zřetelný trend **suburbanizace**. Suburbanizace je do jisté míry také důsledkem rozšiřování a zkvalitňování sítě dopravní infrastruktury. Vzdálenost, z jaké lidé denně dojíždějí za prací do měst a jiných hospodářských center, se podstatně zvětšila. I když změny byly až doposud v nových členských zemích EU relativně méně výrazné, než jak tomu bylo v zemích bývalé EU-15, je třeba očekávat, že rozvoj v těchto zemích nabere na rychlosti. Negativní účinky periferizace jsou stále zřetelnější – prohlubuje se segregace, dopravní spojení mezi městy a venkovem je stále těžší udržet a periferizace také znamená zvýšení dopravního zatížení ve městech.

2.1.2 Venkovské regiony

Počet obyvatel, kteří žijí ve městech², je ve Střední Evropě ve srovnání s EU-25 menší. Podíl městské populace se pohybuje od nadprůměrné hodnoty pro Střední Evropu v Německu (89 %) a České republice (75 %), přes průměrné hodnoty v Itálii, na Ukrajině, v Maďarsku a Rakousku (66-68 %), až po podprůměrné hodnoty v Polsku (62 %), na Slovensku (58 %) a ve Slovinsku (51 %).

Nízká míra urbanizace v regionu by mohla znamenat, že hospodářství je stále do značné míry závislé na zemědělství a že se naplno nevyužívá možnost těžit z (dalšího) rozvoje výroby a rozšiřování služeb. Znamená to také, že značný podíl populace zřejmě nemá přímý přístup k celé řadě služeb, které jsou ve městech k dispozici.

Vzhledem ke strukturální situaci se venkov potýká s těmito problémy a projevují se na něm tyto trendy:

- Silná závislost na určitých hospodářských odvětvích (zemědělství, lesnictví, těžba...);
- Vylidňování a stárnutí venkovské společnosti v důsledku strukturálních změn, poklesu zemědělské výroby nebo ztráty pracovních míst v dominantních odvětvích;
- Nepříznivé podmínky pro diverzifikaci finančních a lidských zdrojů;
- Okrajová poloha a nedostatečná dopravní síť, špatné spojení do centrálních regionů;
- Vysoká míra nezaměstnanosti a nepříznivá struktura nezaměstnanosti kvůli nedostatku pracovních příležitostí;
- Odliv mozků;
- Problémy se stabilizací technické a sociální infrastruktury.

Nicméně některé venkovské oblasti mají potenciál dotáhnout proces strukturálních změn do úspěšného konce. Klíčové faktory jsou zde následující:

² **Městská populace** (na základě definice OSN pro dělení populace), národní údaje

- Možnost přístupu k infrastruktuře, znalostem a technologii;
- Rozvoj přírodního a kulturního dědictví (např. cestovní ruch);
- Diverzifikace hospodářské základny (nové produkty, nové trhy, kooperační sítě, nové výrobní metody, zemědělsko-ekologická opatření, organická produkce);
- Strukturální změny – přechod od zemědělství ke službám, rekreaci, apod.

2.1.3 Pohraniční regiony

Pohraniční region – to je jedna z hlavních charakteristik Střední Evropy. Vzhledem ke skutečnosti, že počet sousedních zemí je ve Střední Evropě poměrně vysoký (v průměru 5,5 sousedů), existují nejrůznější „hraniční situace“ (situace vzniklé v důsledku skutečnosti, že jde o pohraniční region), jež jsou ovlivňovány např. následujícími faktory:

- Ekonomické a sociální rozdíly;
- Územní a sídelní struktury;
- (Fyzická) dostupnost a infrastruktura;
- Kulturní a sociální sítě;
- Hospodářská struktura a hospodářský rozvoj;
- Politické, právní a správní systémy a rámce (např. Schengen, členské – nečlenské země EU);
- Historické, sociokulturní a politické ovzduší.

2.2 Socioekonomická situace

2.2.1 Demografické trendy a sociokulturní aspekty

Demografické trendy jsou při porovnání jednotlivých zemí Střední Evropy velmi různorodé a rozdíly lze pozorovat i v rámci jednotlivých zemí. Najdeme tu např. oblasti s vysokým nárůstem počtu obyvatel a na druhou stranu oblasti s prudkým úbytkem populace. Z údajů o **demografickém vývoji** za období 2000-2005 vyplývá, že na národní úrovni se hodnoty za toto období pohybovaly v rozmezí od velkého až mírného nárůstu počtu obyvatel (italské regiony, Rakousko, Slovinsko), přes neměnný stav ve středoevropských regionech Německa (celkový stav) až po značný pokles počtu obyvatel na Ukrajině.

Na regionální úrovni jsou ve Střední Evropě z hlediska populačního patrné značné rozdíly v jednotlivých německých regionech, v ostatních zemích jsou rozdíly o něco menší. Většina východoněmeckých regionů se potýkala s poklesem počtu obyvatel o 4-6 % (NUTS2, 2000-2005), tj. nepočítaje opožděný trend suburbanizace, který lze pozorovat ve většině městských regionů nových členských zemí a Východního Německa. V jiných regionech, zejména v Jižním Německu, Severní Itálii a Rakousku naproti tomu zaznamenali až 5% nárůst³ (také díky migraci z jiných zemí). Na Ukrajině nenajdeme žádný region, kde by se počet obyvatel zvýšil s tím, že úbytek počtu obyvatel je na západě Ukrajiny nižší než na východě země. Regiony hlavních měst mají trend obvykle pozitivní (např. Berlín, Varšava, Praha, Vídeň, Budapešť, Lublaň).

Migrační toky potvrzují silnou přitažlivost – většinou pro mladé lidi – centrálních lokalit, ale také ukazují strukturálně slabé stránky v periferních zemědělských regionech a ve starých průmyslových centrech, v nichž dochází ke strukturálním změnám a také národní problémy pokud jde o strukturální otázky. Obecně lze konstatovat příliv do ekonomicky silných regionů a/nebo regionů s vysokou kvalitou života (příroda, rekreace, nabídka zajímavých příležitostí). Na národní úrovni dochází k

³ Za Polsko, Slovensko a Slovinsko nebyla k dispozici srovnatelná data.

hlavním migračním tokům v Polsku a na Ukrajině, méně v České republice a v Maďarsku a nejméně v zemích E-15.

Přliv populace z periferních regionů do centrálních oblastí (a ekonomicky silnějších zemí) ztěžuje udržení stávající infrastruktury (sociální, zdravotnické, vzdělávací atd.) v periferních regionech a vede k odlivu mozků. Zejména v městských oblastech dochází k silné migraci. Ta má často za následek koncentraci určitého etnika v některé části města. Územní a sociální segregace v podobě nízkého příjmu, nepříznivých bytových podmínek, nízké úrovně vzdělání a vysoké míry nezaměstnanosti jsou důsledky i příčiny sociálního napětí.

Obecně lze říci, že demografický vývoj odpovídá evropskému trendu **stárnutí populace**. Pokles porodnosti a progresivní stárnutí populace je typické pro většinu rozvinutých evropských zemí a prognózy předpovídají další růst podílu starších lidí. Tento vývoj znamená omezení dlouhodobého populačního růstu, což má značný dopad na sociální a zdravotní služby a na pracovní trh. Zvláště znepokojivá (z hlediska demografických trendů) je situace na Ukrajině, kde je poměr mezi porodností a úmrtností velmi negativní. Očekává se, že tento vývoj povede v kombinaci s emigrací k dalšímu poklesu počtu obyvatel.

Z hlediska poměru mezi **generacemi** byla v roce 2005 nejnepříznivější situace (nejvyšší index stáří⁴) v Německu (28-29 %), nejnižší index vykazují Česká republika, Polsko a Slovensko (16-20 %). Očekává se, že do roku 2030 se index stáří zvýší v Německu a Itálii až na více než 45 %; v zemích, které jsou na tom ve Střední Evropě zatím nejlépe (Slovensko, Ukrajina), tento index nebude tak vysoký, přesto dosáhne 32 %. Situace z hlediska počtu obyvatel starších 65 let je o něco méně znepokojivá v nových členských zemích EU, než jak tomu je v zemích EU-15. Odhadované procento lidí starších 65 let v celkové populaci v roce 2030 je jednoznačně nižší v nových členských zemích EU a na Ukrajině (20,8 % – 23,6 %, s výjimkou Slovinska s 25,1 %) než v EU-25 (24,7 %).

V důsledku historického vývoje a/nebo migračních procesů je středoevropský region velice rozmanitý co do počtu **etnických skupin a menšin**. Ve všech zemích tohoto regionu – často v regionech na hranici se sousední zemí – najdeme etnické skupiny, které mají svůj vlastní jazyk, vlastní specifický kulturní život a vlastní vzdělávací a kulturní instituce (divadla, média, školy, knihovny...). Situaci menšin upravují v jednotlivých zemích mezinárodní, evropské i národní zákony (zejména Německo). Integrace závisí na tíze historického břemene, socioekonomické situaci dané menšiny, předsudcích vůči ní a politické atmosféře. Menšiny však na druhou stranu často působí jako pojítko mezi dvěma různými kulturami. Díky tomu, že příslušníci těchto menšin mají potřebné jazykové a kulturní vybavení, mohou napomáhat procesu integrace.

Pokud jde o etnickou skupinu Romů, je třeba se zmínit o specifické situaci; s většinovou společností se asimilují jen velmi špatně; často mají špatný přístup ke vzdělání, službám a lékařské péči a jejich bytové podmínky jsou většinou nepříznivé. Kromě toho je také nezaměstnanost v těchto skupinách důsledkem nedostatečných možností získat kvalifikaci.

Kulturní dědictví je definováno jako komplex hmotných a nehmotných kulturních statků jako jsou knihovny, archivy a muzea, budovy (kostely, zámky, kláštery) a rovněž projevy a vyjádření lidové kultury, vědecké představy atd. Nehmotné kulturní statky se předávají z generace na generaci. Jsou utvářeny společenstvími a skupinami v závislosti na jejich konkrétním prostředí, jejich kontaktu s přírodou a jejich historií a jsou součástí jejich identity a kontinuity. Kulturní dědictví přispívá ke kulturní diverzitě a tvořivosti a je součástí regionální identity.

Rozmanitost kulturního dědictví a aktivit ve Střední Evropě umožňuje konkrétní spojení s aktivitami a opatřeními na ochranu kulturních tradic pokrytých legislativním rámcem (např. úmluva UNESCO, národní předpisy na ochranu historických památek a budov, kulturní politika...) až po obyčejné a tradiční řemeslné techniky. Zachování, zakonzervování a rozvoj kulturního dědictví je velice významný také z hlediska cestovního ruchu. V programové oblasti existují komplexní aktivity na ochranu

⁴ Zdroj: www.populationeurope.org, Soupis evropských demografických údajů 2006, definice indexu stáří: poměr počtu obyvatel starších 65 let k počtu obyvatel ve věku 15-65 let. Index 0,25 znamená, že na každou osobu ve věku 65 let a více připadají čtyři osoby z věkové skupiny 15-65 let (považované za potenciální produktivní věk).

kulturního dědictví (historické části měst, památky a historické soubory, kulturní krajina... Jako příklad této šíře kulturního dědictví jsou zde zmíněny objekty na seznamu světového dědictví UNESCO⁵

Bohatství kulturního dědictví v programovém regionu je však všeobecně ohroženo, protože investiční perspektiva nezahrnuje velkou část tohoto dědictví. Úsilí o obnovu a revitalizaci kulturních objektů se zaměřuje na ty oblasti, kde je jasně patrná hospodářská perspektiva zahrnující pozitivní dopad na zaměstnanost (zejména pro ženy). V porovnání s programovým regionem jako celkem jsou počet a velikost těchto zón omezené. Obecně existuje naléhavá potřeba intenzivnějšího uvědomění pokud jde o řízení rizik, prevenci další degradace a obnovu poškozeného kulturního dědictví jeho ochranou a inovací a rovněž zapojením aktérů ze soukromé sféry.

2.2.2 Ekonomická struktura a rozvoj

Ekonomický výkon je ve Střední Evropě charakterizován a ovlivňován následujícími faktory:

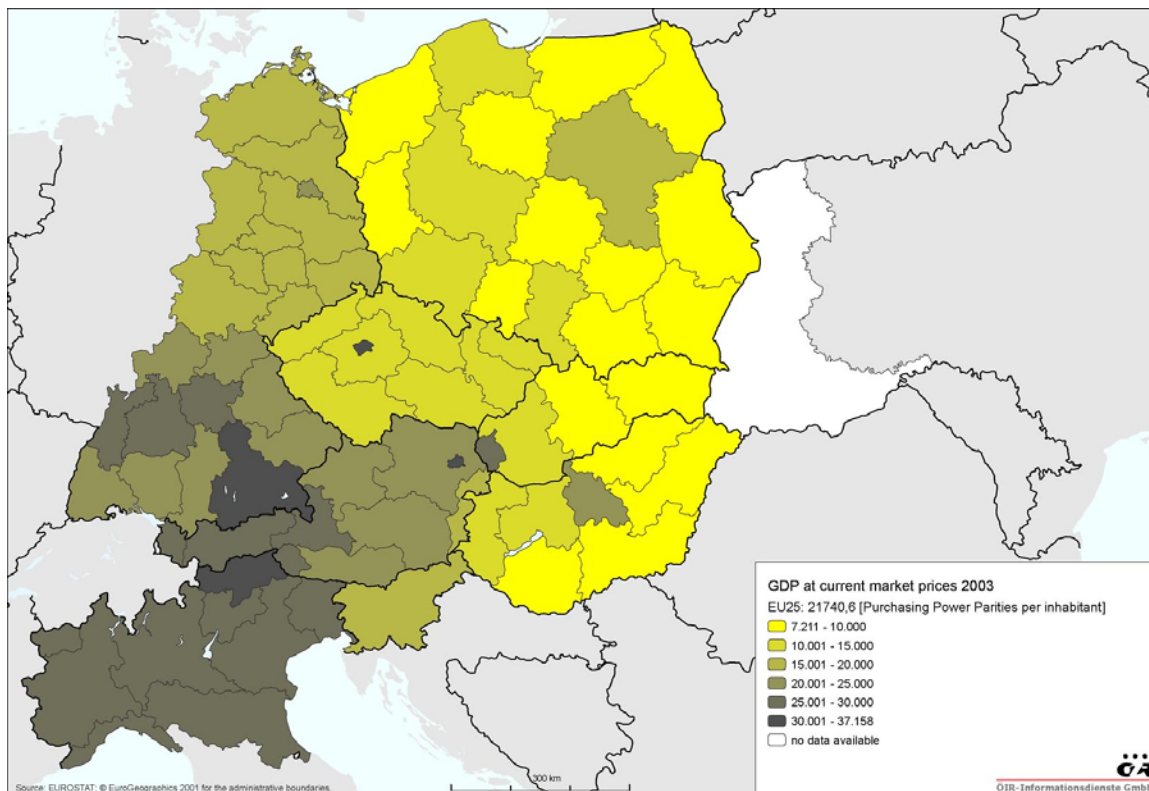
- Zřetelné rozdíly v HDP, v osobních příjmech, produktivitě, výši mezd, atd: disparity na národní úrovni mezi vysoce rozvinutými zeměmi a novými členskými zeměmi EU a přístupujícími zeměmi na straně jedné, a regionální rozdíly mezi městskými a venkovskými/ okrajovými regiony na straně druhé.
- Proces strukturálních změn způsobený poklesem v sekundárním sektoru a zvyšováním významu terciárního sektoru a/nebo utvářením nových tržních struktur; technologický pokrok díky transformaci a integraci procesů v nových členských zemích a přístupujících zemích.
- Různá dostupnost a dosažitelnost trhů, pracovních sil a kvalifikace, technologie a inovací, přístup k dopravním a telekomunikačním sítím, ke vzdělání a výzkumu.
- Mezi regiony jsou značné rozdíly v míře hospodářské aktivity, specializace výroby a služeb, inovačního potenciálu v závislosti na hospodářské a podnikové struktuře, nákladech na výrobu a produktivitě.
- Vliv přímých zahraničních investic.

Ve Středoevropském prostoru se vedle regionů, které v Evropě patří mezi nejbohatší, nacházejí také regiony, které se řadí mezi ty nejchudší. Ekonomické rozdíly mezi těmito regiony jsou někdy i více než desetinásobné. Tak například ve Vídni, Horním Bavorsku a v Praze je HDP na hlavu více než 140 % nad průměrem EU-25, zatímco v některých jiných regionech, např. v Lublinském a Podkarpatském vojvodství v Polsku, to je 33 %. V některých regionech na Ukrajině, např. na Podkarpatské Rusi a v Černovcích, je to dokonce méně než 15 % průměru EU-25.

Z hlediska ekonomické síly jsou staré členské státy EU obvykle konkurenceschopnější než nové členské státy EU a její sousedé. Ze 73 regionů NUTS2 ve Střední Evropě jich je 22 pod 50 % průměrného HDP v EU-25, přičemž všech těchto 22 regionů se nachází v nových členských zemích. Také všech 10 regionů s vůbec nejnižším HDP na hlavu v celé EU-25 se nachází ve Střední Evropě. Z hlediska dynamiky hospodářství (tj. roční míry růstu HDP na hlavu) je však obrázek poněkud odlišný. Nové členské státy EU si obecně vedou lépe než staré členské státy EU, což svědčí o tom, že východoevropské země Západní Evropu dohánějí.

Mapa 3: Hospodářská úroveň – Parita kupní síly (PPP) podle HDP na hlavu, 2003

⁵ Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) se snaží podporovat v celém světě vyhledávání, ochranu a uchování kulturního a přírodního bohatství, které je považováno za obzvláště cenné pro lidstvo. To je zakotveno v mezinárodní úmluvě s názvem **Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví**, schválené UNESCO v roce 1972.

Zdroj: Eurostat

HDP při stávajících tržních cenách v roce 2003;

Ukazatelem míry integrace mohou být obchodní styky. Pokud jde o **obchodní styky**, zdá se být Střední Evropa již nyní značně integrovaná a začleňování i nadále postupuje. Zhruba 29,5 % obchodů zemí Střední Evropy proběhlo uvnitř této oblasti. Míra růstu obchodu tří západoevropských zemí spadajících do středoevropského prostoru, tedy Německa, Rakouska a Itálie, je daleko vyšší než u zbývajících dvanácti západoevropských členských zemí EU. Také údaje o růstu obchodu mezi těmito třemi západoevropskými zeměmi a východoevropskými zeměmi jsou daleko vyšší než údaje o růstu obchodu mezi EU-15 a zbytkem světa.

Vedle tradičních sítí hospodářskou integraci ovlivňuje geografická blízkost, dostupnost, rozsah národní ekonomiky a také historické vazby. Nejdůležitějším obchodním partnerem nových členských zemí EU ve Střední Evropě je jednoznačně Německo, zatímco pro evropské země v jihovýchodním prostoru, které zatím členy EU nejsou, je nevýznamnějším partnerem Itálie. Čilejší obchodní styky jsou stále také mezi Slovenskou a Českou republikou a dokonce působí i starší tradiční vazby mezi Maďarskem a Rakouskem.

Konkurenceschopnost východních zemí Střední Evropy (s výjimkou Slovinska) v současné době závisí do značné míry na přítomnosti **zahraničního kapitálu**. Značnou část (20-40 %) obchodních investic ve středoevropských a východoevropských zemích realizují zahraniční investoři. Podpora Společenství a soukromé zahraniční investice jsou tak pro rozvoj těchto zemí neméně důležité. Protože rozmístění přímých zahraničních investic (FDI) je poměrně selektivní a do značné míry nehledí na to, co by bylo vhodné z hlediska zajišťování soudržnosti, můžeme mezi jednotlivými východními zeměmi i v rámci nich pozorovat obrovské prohlubování hospodářských rozdílů a rozdílů v příjmech.

Městské aglomerace jsou **centry ekonomické aktivity a růstu**. Měřeno HDP jsou ve všech zemích ekonomicky nejsilnějšími a neúspěšnějšími regiony většinou ty regiony, které jsou vysoce urbanizované.

V posledních letech byly nositeli růstu v celé východní oblasti metropolitní regiony. 75 % celkového nárůstu HDP střeoevropské oblasti se vygenerovalo v pouhé pětině regionů (patřily sem všechny regiony hlavních měst), ve kterých žije celá jedna třetina celkové populace. Avšak rozdíl v konkurenceschopnosti jednotlivých metropolitních regionů je značný. Můžeme pozorovat jasný rozdíl mezi metropolitními regiony v západních a východních partnerských zemích. Mezi nejsilnější a nejkonzurenceschopnější regiony Evropy patří regiony Mnichov, Stuttgart, Milán, Berlín a Vídeň. Až na Vídeň se tyto regiony nacházejí většinou „na okraji“ Střední Evropy, ve starých členských zemích EU. Na druhou stranu oblasti kolem Budapešti, Prahy, Krakova a Bratislavy jsou stále dost slabé, pokud jejich hospodářskou aktivitu porovnáme s hospodářskou aktivitou metropolitních oblastí Západní Evropy, avšak z hlediska růstu jde o regiony velice dynamické, takže tyto metropolitní regiony západoevropské země pomalu dotahují.

Vedle regionů kolem hlavních měst je druhý nejvyšší HDP na hlavu v západní části Německa a v Rakousku, a dále pak v severoitalských regionech. V nových členských zemích patří mezi nejrozvinutější ty regiony, které se nacházejí v blízkosti starých členských zemí.

K soudržnosti má Střední Evropa daleko – alespoň co se hospodářské situace týče, jak vyplývá z výše uvedených údajů o HDP. Soudržnost „chybí“ podél níže uvedených hranic, které od sebe oddělují oblasti hospodářsky značně nerovné. Jde o tyto dělicí linie:

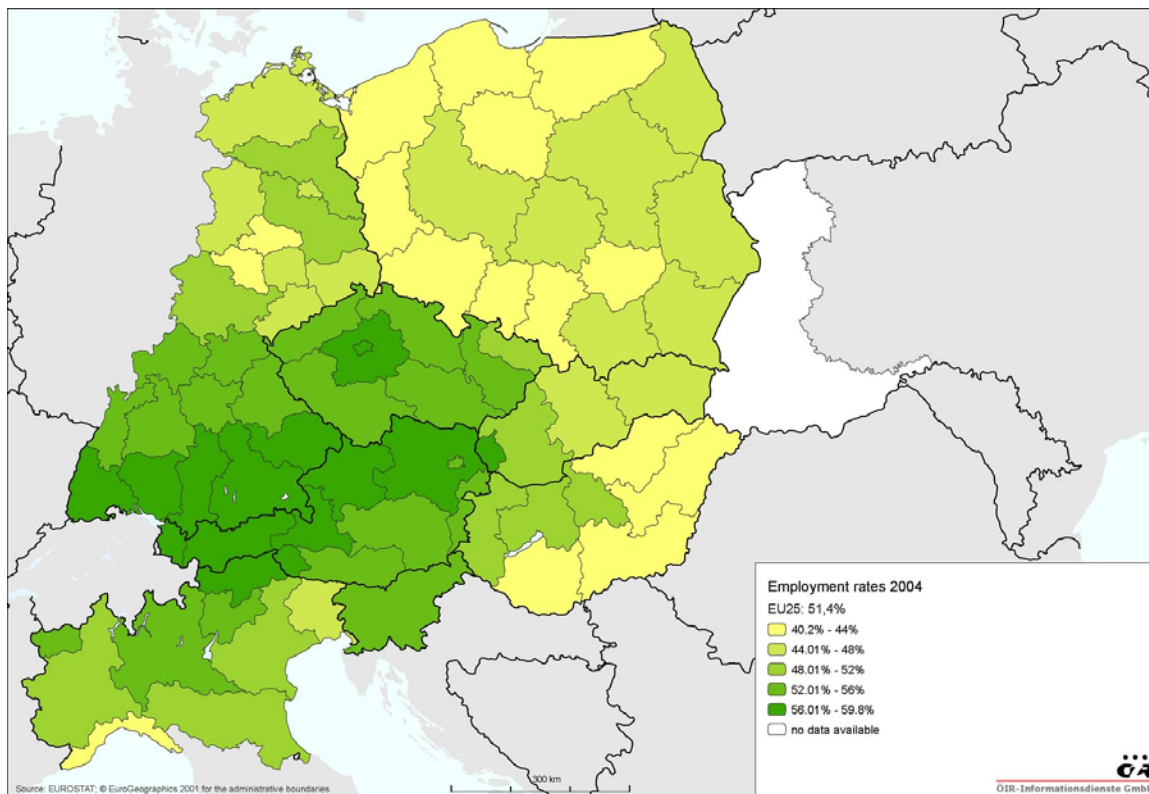
- Podél bývalé „železné opony“;
- Podél vnější východní hranice EU;
- A hranice mezi určitými regiony uvnitř jednotlivých zemí.

Rozdíly mezi východními střeoevropskými zeměmi jsou daleko hlubší, než jak je tomu u zemí západních. Současný trend je takový, že se rozdíly prohlubují – zatímco v západní části se smazávají, v nových členských zemích se prohlubují. Čím dále se ta která země v procesu přechodu nachází, tím hlubší jsou vnitřní disparity. Regiony hlavních měst v nových členských zemích EU tak znovu zaujímají výjimečné postavení.

2.2.3 Pracovní trh – zaměstnanost a nezaměstnanost

Struktury zaměstnanosti jsou ve Střední Evropě určovány také strukturou a příležitostmi v regionálních ekonomikách. Zaměstnanost se liší méně mezi starými a novými členskými zeměmi, ale více mezi centrálními středoevropskými regiony. Konkrétně jižní část Německa, Česká republika, Rakousko a Slovinsko dosahují průměru EU-25 zatímco míra zaměstnanosti v Polsku, na Slovensku, v Maďarsku a v Itálii je o hodně nižší.

Mapa 4: Zaměstnanost, 2004

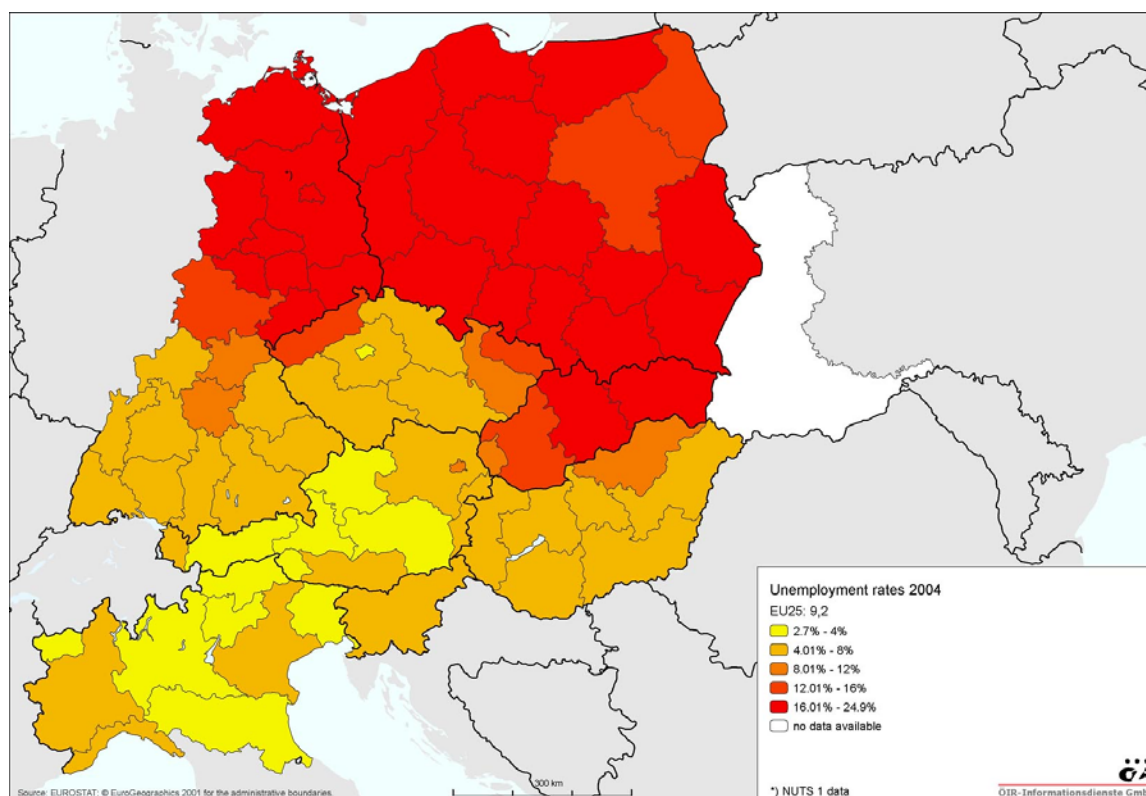

Zdroj: Eurostat

Z hlediska vývoje pracovního trhu ve Střední Evropě lze pozorovat tyto trendy:

- Negativní dopady strukturální krize v zemědělských a tradičně průmyslových regionech, v důsledku které je nedostatek nových pracovních příležitostí;
- Rostoucí zaměstnanost v sektoru služeb a rostoucí zaměstnanost žen;
- Nové a rozšiřující se sítě pro dojíždění;
- Migrační toky především v důsledku lepších příležitostí na pracovních trzích v městských oblastech a/nebo jiných zemích.
- Rostoucí míra nezaměstnanosti se zvyšujícím se podílem nezaměstnaných se strukturálními problémy (nízká kvalifikace, malá mobilita, tělesný handicap, ...).

Mapa 5: Míra nezaměstnanosti 2004

Zdroj: Eurostat

Pokud jde o příležitosti na pracovním trhu a vzdělání, je situace rozdílná pro muže a pro ženy.

- Na rozdíl od stavu běžného v EU-15 byla účast žen na **pracovním trhu** vysoká, avšak v průběhu přechodu značně poklesla. Dnes jsou pracovní trhy ve Střední Evropě značně segregované v závislosti na pohlaví a patrné jsou také značné rozdíly v platech žen a mužů. Ve všech středoevropských zemích je nezaměstnanost žen vyšší než nezaměstnanost mužů. Z pohledu běžných vzorců na trhu práce/v zaměstnanosti odpovídá situace středoevropských regionů co do míry zaměstnanosti žen průměru v EU-25; zatímco v okolních zemích je míra zaměstnanosti nižší. Zaměstnanost na zkrácený pracovní úvazek celkově a u žen je daleko nižší v nových členských zemích než v EU-15.
- Co se **vzdělání** týká, jsou ženy ve Střední Evropě (jako v EU-25) méně kvalifikované než muži, hovoříme-li o situaci bez rozdílů mezi jednotlivými věkovými kategoriemi. U mladších věkových kategorií už tato nerovnost ve vzdělanosti mužů a žen patrná není. U žen se tento rozdíl nejen podařilo smazat, ale podíl mladých žen (ve věku 25-34) bez středoškolského vzdělání je dokonce nižší než u mužů ve stejné věkové kategorii. A pokud jde o vysokoškolské vzdělání, v celém středoevropském regionu studuje na vysokých školách více žen než mužů. Vyšší podíl počet žen-studentek vysokých škol byl zaznamenán zejména v České republice, v Polsku, Maďarsku, Itálii a ve Slovinsku. Pokud však jde o procento žen studujících přírodovědné obory, matematiku a výpočetní techniku, strojírenské, výrobní a stavební směry, je daleko nižší.

2.3 Systém inovací (inovace, technologie, výzkum a vývoj, vzdělání a kvalifikace)

Vysoká úroveň vzdělanosti a inovací je jedním z hlavních aktiv regionálního rozvoje a základním faktorem regionálních inovací. Úroveň vzdělání, znalostní základna a přístup k výzkumu a vývoji hrají zásadní roli v podpoře hospodářského výkonu; jsou hlavními určujícími faktory hospodářské konkurenceschopnosti. (Regionální) úroveň kvalifikace a intenzita inovací závisí:

- Na vzdělávacím systému, regionálním rozložení vzdělávací infrastruktury a na fyzické a sociokulturní dostupnosti vzdělání;
- Na orientaci národní inovační a technologické politiky;
- Na ekonomických faktorech (ekonomická struktura – podniky, pobočky, úroveň hospodářských činností);
- Na výdajích na výzkum a vývoj (národní, regionální, soukromé).

Z hlediska **plnění lisabonských cílů** je situace ve Střední Evropě značně různorodá co do výkonu podle ekonomických ukazatelů souvisejících s výzkumem a vývojem (R&D) a inovacemi. Zatímco některé země EU jsou v regionu v produktivitě, míře zaměstnanosti, výdajích na R&D, počtu lidí pracujících v R&D a v úrovni vzdělání populace na špičce, jiné za nimi v těchto aspektech jednoznačně zaostávají. Stejný vzorec je pak možno vysledovat i v rámci jednotlivých zemích s tím, že zřetelné rozdíly jsou mezi regiony hlavních měst a většinou ostatních regionů, a obzvláště to platí v případě nových členských zemí.

Tento vzorec je patrný také u **výdajů na R&D**, (v % HDP a GERD (Hrubé domácí výdaje na výzkum a vývoj)), kde jsou rozdíly mezi starými a novými členskými zeměmi opravdu značné. V průměru jsou výdaje na R&D značně vyšší ve starých členských zemích. Ve starých členských zemích Střední Evropy jsou celkové výdaje na R&D výrazně vyšší v Německu a Rakousku, ale mnohem nižší v Itálii. V jihozápadní části Německa a západní a jižní části Rakouska jsou výdaje na R&D vysoké díky příznivé průmyslové struktuře a dobře vybavenému systému R&D ve starých členských zemích.

Polsko a Slovensko mají celkově nejnižší výdaje na R&D (GERD). V zemích Střední Evropy nízké hodnoty GERD obecně souvisejí se značně nižším podílem podnikových výdajů na R&D (% BERD – Podnikové výdaje na výzkum a vývoj).

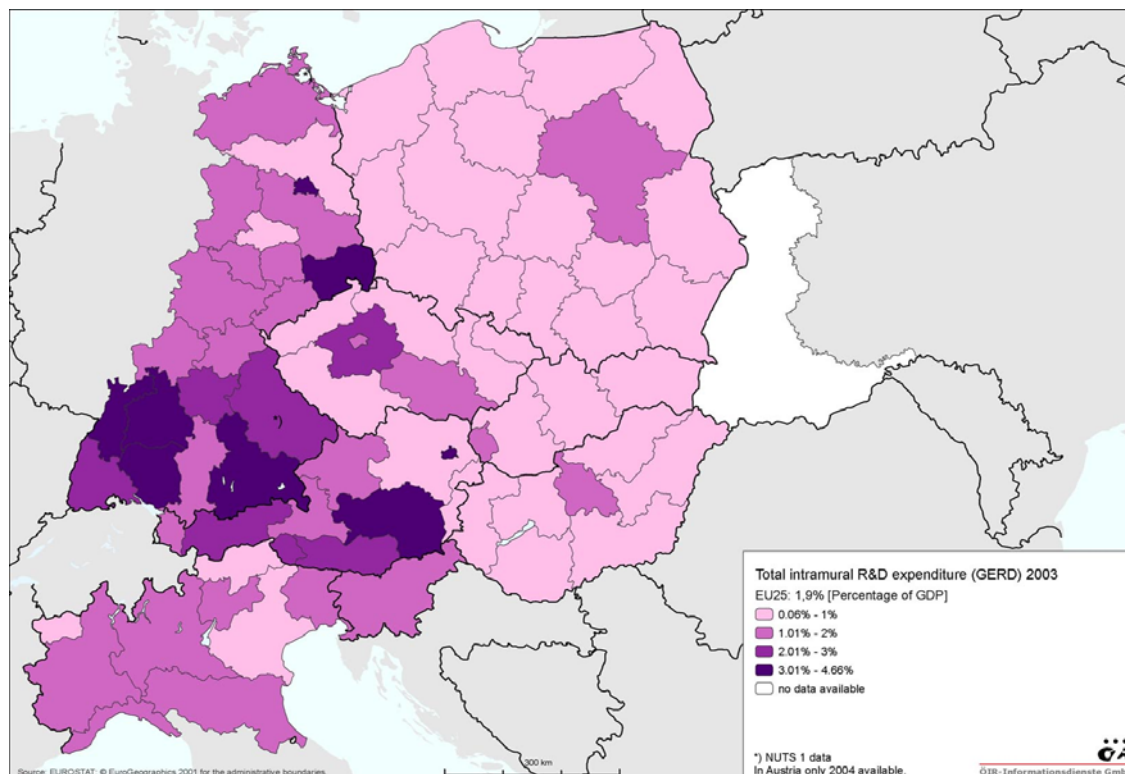
Schéma. 1: Podíl veřejných a podnikových výdajů na R&D (v % HDP)

(Viz orig.)

Zdroj: Tabulka evropských inovací 2005

V nových členských státech se projevují rozdíly především mezi centrálními a venkovskými regiony, přičemž lze nadprůměrné výdaje pozorovat především v centrálních regionech (hlavních měst). Ve skupině nových členských států lze vyšší úroveň výdajů na R&D na jednoho obyvatele než je průměr, nalézt pouze v pražské aglomeraci (následující mapa).

Mapa 6: Výdaje na R&D jako procento z HDP, 2003

Zdroj: Eurostat, Statistik Austria

Vnitřní výdaje na R&D celkem (GERD) Za Rakousko jsou k dispozici pouze údaje za rok 2004

Systém výzkumu a vývoje ve Střední Evropě je obzvláště bohatý a zahrnuje univerzity a ostatní veřejná i soukromá zařízení pro R&D, vědeckotechnické parky, podniky a centra inovací a předávání znalostí. Inovační kapacita se však v jednotlivých členských státech a regionech výrazně liší a závisí na hospodářské základně a struktuře regionu a na národní politice pro oblast inovací a technologií. Zatímco univerzity a vědecká centra se soustřeďují většinou v hlavních městských oblastech a/nebo regionálních hospodářských centrech, v jiných regionech již byla vytvořena některá jiná zařízení za účelem stimulace inovačních a vývojových procesů.

Také hospodářská struktura má tendenci působit proti slabším regionům. Vyspělý průmysl a obchodní služby založené na znalostech se obvykle soustřeďují v centrálních regionech, což samo o sobě vede ke zvýšené inovační aktivitě, protože je zde na výzkum a vývoj vynakládáno mnohem více prostředků než v základních hospodářských aktivitách v nichž se soustřeďuje zaměstnanost v méně zvýhodněných regionech.

Podle tohoto vzorce je činnost v oblasti **R&D a vyspělých technologií** rovněž vysoce soustředěna v centrálních regionech (univerzity, výzkumné ústavy, podniky s intenzivním R&D). Firmy, zejména malé a středně velké podniky, v méně zvýhodněných regionech často trpí izolovaností od nejlepších mezinárodních sítí R&D a výzkumných center vyvíjejících nové technologie. Jsou to obzvláště malé a středně velké podniky, které mají potíže při zjišťování nejnovějších trendů v oblasti rozvoje technologií a jejich využití a navazování kontaktů kdekoli s vhodnými partnery.

Malé a středně velké podniky jsou páteří ekonomiky nefinančního podnikání EU⁶, protože v roce 2003 představovaly 99,8 % všech podniků EU, zaměstnávaly asi dvě třetiny pracovních sil a vytvářely více než polovinu (57,3 %) přidané hodnoty. V zemích Střední Evropy je podíl velmi malých podniků (micro enterprises) mezi 73 % (Slovensko) a 96 % (Polsko), (Itálie 95 %). Nejvyšší podíl malých (10 – 49 zaměstnanců) a středně velkých (50 – 249 zaměstnanců) podniků je registrován na Slovensku (25 %), v Německu (17 %) a v Rakousku (13 %), ve všech ostatních zemích tento podíl činí asi 4 – 7 %. Z hlediska zaměstnanosti v některých zemích vysoký počet zaměstnanců ve velkých podnicích

⁶ Definované jako sekce C-I a K NACE

ukazuje význam těchto podniků (250 zaměstnanců a více) jako na Slovensku (51 % zaměstnanců). V Německu (40 %) a v České republice (31 %).⁷

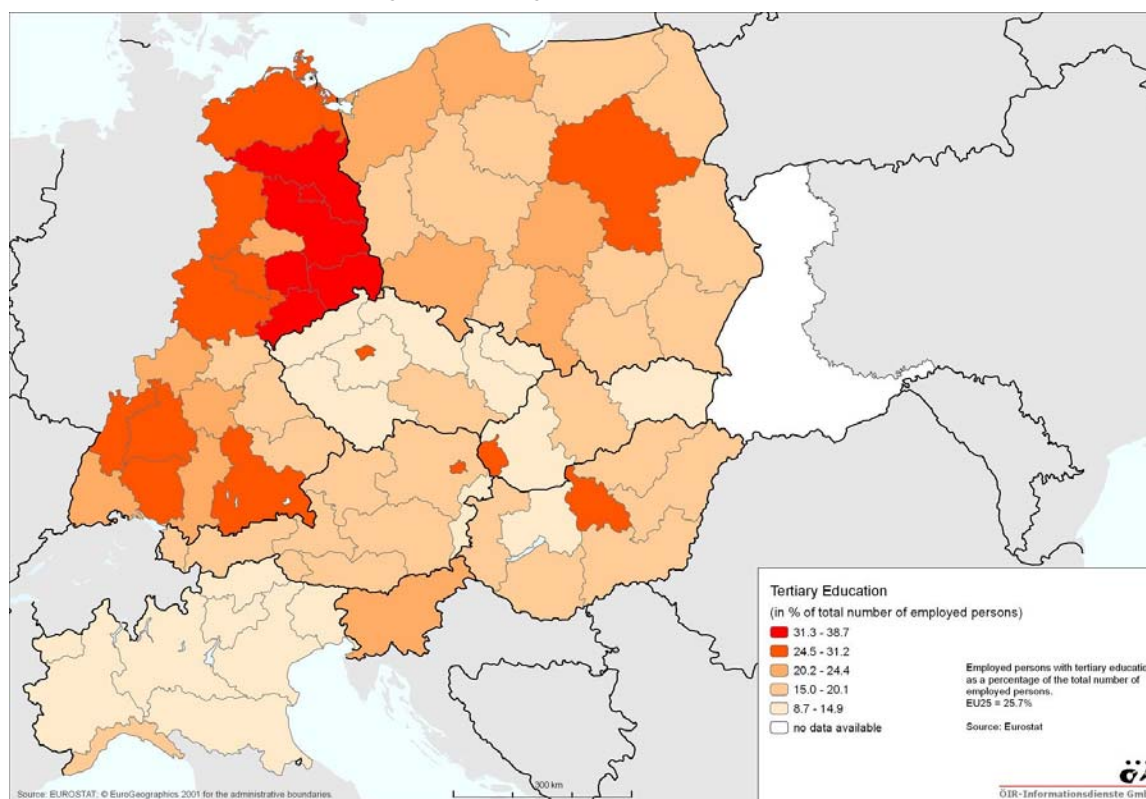
Činnost v oblasti R&D se často liší podle velikosti podniku, zejména v sekundárním sektoru (např. výroba). Regiony s velkou koncentrací zaměstnanosti v (malých) výrobních firmách a vyrábějících na nízké technologické úrovni mají spíše nižší výdaje na R&D. Narozdíl od (velkých) firem s vyspělou technologií, které mají obvykle interní výzkumnou kapacitu. MSP (SME) jsou závislé do značné míry na možnosti získat přístup k technologiím a zkušenostem z výzkumu zvenčí, zejména ze svého nejbližšího okolí.

Vzhledem k tomu, že se nové členské státy výrazně liší od EU-15 pokud jde o flexibilitu, pobídky a jiné podmínky v prostředí podnikání, jsou ještě více ovlivněny bariérami efektivní geografické alokace hospodářských aktivit v regionech.

Pokud jde o **míru vzdělanosti** zaměstnanců, vysoký podíl zaměstnanců s vysokoškolským vzděláním nalezneme hlavně v regionech hlavních měst, ale v Německu také v řadě dalších regionů. Regiony s nižší mírou vzdělanosti mají dvě typické vlastnosti:

- S výjimkou regionů hlavních měst vykazují Česká republika a Slovenská republika na celém svém území mimořádně vysoký podíl zaměstnanců se středoškolským vzděláním. Obecně je podíl zaměstnanců se středoškolským vzděláním vyšší v nových členských zemích (nikoli však ve Slovinsku) a v Rakousku.
- Procento zaměstnanců se základním vzděláním je nejvyšší v Severní Itálii, po níž následuje větší oblast v Jižním Německu.

Mapa 7: Zaměstnanci s vysokoškolským vzděláním, 2004

Zdroj: Eurostat

Vysokoškolské vzdělání (v % z celkového počtu zaměstnaných osob)

Zaměstnané osoby s vysokoškolským vzděláním jako procento z celkového počtu zaměstnaných osob.

Z hlediska **inovační kapacity** je situace ve Střední Evropě opět velice pestrá. Většina Střední Evropy má ve srovnání s průměrem EU výrazně silné stránky v zaměstnanosti v technologicky špičkových

⁷ Zdroj: Eurostat, Statistics in focus, Industry, trade and services 24/2006, SME a podnikání v EU

službách, průměrné a technologicky vyspělé výrobě, ve veřejných výdajích na R&D a míře vzdělanosti mladých lidí (srov. Hodnocení evropských inovací za rok 2005⁸). Existují však i určité slabiny související s podílem populace s vysokoškolským vzděláním, s počtem nových absolventů přírodovědeckých a technických vysokých škol, s menší než průměrnou účastí v celoživotním vzdělávání a malými výdaji na R&D v soukromém sektoru.

Na základě **souhrnného inovačního indexu 2005** (SII – *Summary Innovation Index*) a míry růstu dosahuje Střední Evropa průměrného výkonu pouze ve starých členských zemích (Německo bylo označeno jako jedna z předních zemí, následované Rakouskem mírně nad průměrem a Itálií s podprůměrnými hodnotami). Tyto země také vykazují střední míru růstu SII (1,0 % pro Německo až 2,4 pro Rakousko).

Nové členské státy lze rozdělit do dvou skupin:

- Země, které Západ „dohánějí“: Slovinsko, Maďarsko, Česká republika s rozvojem SII v posledních třech letech mezi 4,3 % (Maďarsko), 3,2 % (Slovinsko) a 2,2 % (Česká republika)
- Země, které „ztrácejí svou pozici“: Polsko a Slovensko s vývojem SII pouze 0,3 % a 0,2 %.

Nicméně podle výsledků Evropské zprávy o pokroku v inovacích z roku 2006 nelze konvergenci v EU očekávat v příliš krátkém čase. Neočekává se, že by některá z dohánějících zemí dosáhla do roku 2010 průměru EU-25. V nejlepším případě Maďarsko, Slovinsko a Itálie dosáhnou průměru EU-25 za daných podmínek do roku 2015, zatímco tento proces na Slovensku a v Polsku bude trvat mnohem déle.

Dobré **řízení** a efektivní **institucionální struktura** jsou nezbytné pro regionální konkurenceschopnost. Pro inovaci je kritické zdokonalování kolektivních procesů získávání, tvorby, přenosu a šíření znalostí. Pro stimulaci tématických a regionálních klastrů je také důležitý rozvoj sítí a partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem, stejně jako regionální inovační strategie a politiky, zejména pak v méně preferovaných regionech, které mívají inovační systémy často nedostatečné.

Systém a politika inovací a výzkumu a vývoje v této oblasti prochází obrovskou strukturální změnou, zejména v nových členských zemích. Před zahájením transformačního procesu byla inovační tradice formována existencí výrobních oborů s intenzivními technologickými dovednostmi (např. strojírenství, chemický průmysl, potravinářství, zbrojařství, výroba automobilů), silnou orientací vzdělávacího systému na technické vzdělávání a různé kapacity R&D ve výrobních firmách a dobrou kooperační strukturou a vztahy mezi akademickou a průmyslově-vědeckou obcí. Ve většině zemí vedla privatizace a restrukturalizace sekundárního sektoru a nové majetkoprávní vztahy k omezení inovačních činností z hlediska zkrácení jak počtu pracovníků, tak finančních zdrojů.

Ve všech středoevropských zemích staví technologická a inovační politika zejména na využití tradičních průmyslových zkušeností (např. klastry) a na šíření know-how a výsledků výzkumu (technologický transfer). Do technologické a inovační politiky spadá např. také rozvoj klastrů, modernizace infrastruktury a budování ohnisek (technologická, transferová centra, atd.). Zahájení transformace ve všech nových členských zemích znamenalo také odstartování procesů, jejichž cílem je dohnat „resty“ v této oblasti.

2.4 Dostupnost

⁸ GŘ pro průmysl a podnikání, Evropská zpráva o pokroku v inovacích 2006

2.4.1 Doprava

Kvalita nadnárodní a regionální **dopravní infrastruktury** i její dostupnost se značně liší stát od státu, region od regionu a také podle typu dopravního prostředku. Obecně se dopravní systémy navrhují tak, aby plnily interní potřeby a odrážely poměry/situaci v té které zemi a její strategické cíle. V evropském kontextu se objevují nové vyhlídky, nové požadavky i nové priority – to vše pod vlivem jak národních, tak regionálních rozhodnutí.

Ve Střední Evropě stojíme před následujícími výzvami:

- Vysoce rozvinutá infrastruktura (ve starých členských státech) versus nedostatečná kvalita i kvantita nabídky (v některých částech nových členských státech).
- Různé hodnocení dopravních prostředků (osobní versus veřejná, silniční versus železniční).
- Narůstající objem dopravy a vysoká hustota dopravních toků (mezinárodní trasy, dojíždění za prací, městské oblasti, cestovní ruch).
- Špatná dostupnost okrajových regionů a přeshraniční dostupnost v pohraničních regionech.
- Vysoké zatížení životního prostředí (znečištění, hluk, využití území) v důsledku narůstající (silniční) dopravy.
- Rostoucí mobilita (dojíždění, obchod, volný čas, atd.).

Nadnárodní infrastruktura a dostupnost

V porovnání s poměrně rovnoměrným rozložením obyvatelstva v prostoru jsou rámcové podmínky celkové **dostupnosti**⁹ ve Střední Evropě kvůli různé úrovni infrastruktury značně odlišné. Vlivem své relativní polohy vůči centru Západní Evropy do tohoto prostoru spadají nejen oblasti s nejvyšší (např. Milán, Mnichov, Vídeň, Bratislava), ale také s nejnižší dostupností v Evropě, i když takové oblasti jsou spíše výjimkou. Oblast kolem Vídně a Bratislavy je dokonce jedinou oblastí s nejvyšší dostupností v Evropě, kterou nalezneme mimo tzv. „Pentagon“¹⁰. Okrajové, špatně přístupné oblasti nacházíme podél pobřeží Baltského moře, ve východním Polsku, na Slovensku a Maďarsku, v některých českých pohraničních regionech, v Alpách a v jižním Maďarsku.

Nadnárodní dostupnost v rámci Střední Evropy je značně závislá na **Transevropské dopravní síti** v rámci EU (TEN-T)¹¹ a jejích prioritních projektech, jak stanoví rozhodnutí 884/2004/ES. Pokud jde o spojení severu s jihem, týká se především železniční osy Berlín-Verona/Milán-Boloňa (směrem na Palerme), železniční osy Norimberk/Drážďany-Praha-Vídeň-Budapešť (směrem na Athény), železniční osy Gdaňsk_Varšava-Brno/Bratislava-Vídeň, dálniční osy Gdaňsk_Varšava-Brno/Bratislava-Vídeň a železniční baltské osy Varšava-Kaunas-Riga-Talin-Helsinky. Pro spojení západu s východem je to železniční osa Lyons-Terst-Divača/Koper-Divača-Lublaň-Budapešť-ukrajinské hranice, železniční osa Paříž-Štrasburk-Stuttgart-Vídeň-Bratislava a vnitrozemská vodní osa Rýn/Meuse-Mohan-Dunaj. Dále jsou pro oblast spolupráce nejvýznamnější námořní dálnice: od Baltského moře (spojující pobaltské členské státy s členskými státy ve Střední a Západní Evropě, včetně trasy kanálu mezi Severním a Baltským mořem); námořní dálnice z jihovýchodu Evropy (spojující Jaderské moře s Jónským mořem a východním Středozemím, včetně Kypru); námořní dálnice do jihozápadní Evropy (západní Středozeří, spojující severní Itálii se Španělskem, Francií a Maltou a navazující na námořní dálnici z jihovýchodní Evropy).

Dále všech 5 hlavních transevropských os do sousedících zemí¹², jak jsou definovány v COM(2007)32 zásadně ovlivňuje oblast spolupráce Střední Evropy. Avšak nejvýznamnější je (1) Severní osa spojující severní oblast spolupráce s Norskem na severu a Běloruskem a Ruskem na východě; (2)

⁹ Celková dostupnost u všech prostředků; výstup z ESPON

¹⁰ Takzvaná oblast „Pentagonu“ ohraničená Londýnem, Paříží, Milánem, Mnichovem a Hamburkem, je podle Evropských perspektiv územního rozvoje (ESDP 1999) jedinou „zónou globální ekonomické integrace“ v Evropě (tedy EU15), na základě pozorování, že nejdynamičtější regiony byly soustředěny v Západní Evropě.

¹¹ Viz příslušné mapy sítě TEN-T v příloze 7.6

¹² Viz mapa 5 hlavních transevropských dopravních os v příloze 7.6

Centrální osa spojující Střední Evropu s Ukrajinou a Černým mořem a vnitrozemskou vodní cestou s Kaspickým mořem; (3) Jihovýchodní osa spojuje oblast spolupráce s Balkánem, a Tureckem.

Podpora a rozvoj Transevropské dopravní sítě (TEN-T) se pokládá za zásadní politiku pro řádné fungování vnitřního trhu a pro zajištění hospodářské a sociální soudržnosti. Zatímco úroveň služby sítě TEN-T na území EU-15 je poměrně vysoká, modernizace dopravních koridorů je v nových členských zemích a sousedních státech na různé úrovni, avšak obecně je nutno říci, že zaostává.

Nejpalčivější potřebou z hlediska mezinárodních dopravních sítí je modernizace železniční sítě TEN, jak vyplývá z priorit stanovených skupinou HLG (High Level Group) v roce 2005 (většinu prioritních os sítě TEN-T tvoří železniční sítě). Posilovat je třeba zejména stále chybějící **vysokorychlostní (železniční) spojení** z/do metropolitních regionů. Prioritní by mělo být také posilování severojižní osy v silničním spojení oblasti Baltského moře s oblastí Vídeň-Bratislava.

Situace **v rozvoji železniční a silniční dopravy**¹³ v letech 1995 až 2004 (v milionech tkm) se vyvíjela rozdílně. Silniční doprava obecně značně narůstala, zatímco objem přepravy/dopravy po železnici klesal. Když se podíváme na vývoj v jednotlivých zemích, vzorec už tak jasný není.

- Silniční doprava rostla ve všech zemích, ale míra byla různá. Nejvyšší nárůst zaznamenali ve Slovinsku (+173 %) a v Polsku (+101 %), nejmenší v Itálii a na Slovensku (+13 % a +17 %) a v Německu (+28 %), střední nárůst zaznamenali v České republice, v Rakousku a v Maďarsku (+47 % až +49 %).
- Objem železniční dopravy celkově klesal, avšak v Rakousku (+36 %), v Německu (+24 %) a ve Slovinsku (+13 %) zaznamenali nárůst nákladní železniční dopravy; v Maďarsku a v Itálii byl pokles objemu dopravy po železnici malý (-1 % až -3 %). Značný propad dopravy po železnici se nicméně objevil v České republice (-33 %), a dále pak v Polsku a na Slovensku (obě země -30 %).

Vzhledem k prudkému nárůstu silniční dopravy má ve Střední Evropě **v nákladní dopravě největší podíl** právě silniční nákladní doprava, i když ve většině zemí najdeme také rozvinutou železniční síť (zejména v nových členských zemích). Podíl silniční dopravy (2004) se pohybuje v rozmezí od zhruba 60 % (ve Slovinsku, Polsku a na Slovensku) až po více než 90 % (Itálie).

Logistika hraje klíčovou roli v zajišťování (trvale udržitelné) mobility a ve zvyšování podílů takových způsobů dopravy, které jsou šetrné k životnímu prostředí. Její význam stále roste, protože výroba se stále více globalizuje, stejně jako se globalizují odpovídající dodavatelské řetězce. V současné době pozorujeme různé trendy (někdy neslučitelné), např. centralizace organizace logistiky v evropských a regionálních distribučních centrech, decentralizace kvůli saturaci evropské silniční sítě, outsourcing logistických aktivit (dopravci nakupují multifunkční logistické služby od externích poskytovatelů služeb).

Pokud jde o **vnitrozemní vodní cesty**, v rámci Střední Evropy hrají nejvýznamnější roli Dunaj a Rýn. Po těchto řekách se obchoduje mezi Nizozemskem, Německem, Rakouskem, Slovenskem a Maďarskem a dále pak s Balkánskými zeměmi. Kromě toho Dunaj a Rýn představují hlavní tranzitní spojnici mezi západní Evropou, Severním mořem a Černým mořem. Dále má také množství menších vnitrozemských vodních cest (např. v Polsku) potenciál pro další rozvoj dopravy šetrný k životnímu prostředí. Podle programu NAIADES¹⁴ se dostupnost nízkonákladových vnitrozemských vodních cest ukázala jako rozhodující faktor lokalizace pro evropský průmysl: Avšak v současnosti se využívá pouze 10% kapacity Dunaje. Typický podíl vnitrozemských vodních cest (v tkm) činí v EU25 6%. Ve Střední Evropě je nad průměrem pouze Německo (12,8%), zatímco všechny ostatní země mají nižší hodnoty počínaje Maďarskem s 5,8 %, přes Rakousko s 4,9 %, Slovensko s 2,8 %, Polsko s 0,8 % po Itálii s 0,1 %.

¹³ Zdroj: Evropská komise, Energetika a doprava v číslech, 2005

¹⁴ Sdělení Komise o podpoře vnitrozemské vodní dopravy „NAIADES“ – Integrovaný evropský akční program pro vnitrozemskou vodní dopravu (SEC(2006)34)*COM/2006/0006 final*/

Díky své poloze u Baltského moře a Jaderského moře a díky propojení na Severní moře přes pozemní a vnitrozemské plavební koridory hrají **námořní přístavy** důležitou roli z hlediska zajištění dostupnosti tohoto prostoru. Přístavy v této oblasti mají z evropského hlediska zatím pouze národní význam. Přístavy mezikontinentálního významu lze nalézt pouze mimo programovou oblast (např. přístavy v Severním moři a středomořské přístavy...). Obnovená hierarchie systému evropských přístavů vytváří mezi přístavy konkurenci. Zatímco přístavy v Baltském moři již našly své místo ve vyvíjející se hierarchii, menší přístavy jsou úspěšné ve vyplňování mezery na trhu. V koordinovaném rozvoji středoevropských přístavů lze spatřovat zdroj regionálního růstu: přístavy slouží jako zdroj a destinace globální nákladní dopravy a mohou nabídnout výhody v podobě logistiky multimodálních a ekologicky příznivých forem dopravy. Koordinovaný rozvoj přístavů však musí být uskutečňován tak, aby se zabránilo potenciálnímu narušení konkurence.

Letecká doprava se v uplynulých letech rozvíjela velice dynamicky. Letiště mezinárodního významu se nacházejí v Mnichově, Berlíně, Varšavě, Praze, Miláně, Vídni, Budapešti, Bratislavě a v Lublani. Specifický výkon mezinárodní letecké dopravy je nejslabší na Slovensku a v Polsku, nejsilnější v Německu a Rakousku, i když se vznikem nízkorozpočtových leteckých společností se počet vnitroeuropejských spojů rychle zvyšuje.

Národní a regionální dopravní systém

Ve starých členských zemích ve Střední Evropě najdeme ještě stále obecně dobrý stav dopravní sítě jak na národní, tak na regionální úrovni s jen relativně málo překážkami. Naproti tomu v nových členských zemích existuje hustší síť dopravní infrastruktury, a to jak rychlostní silniční, tak železniční, obecně hlavně v blízkosti hlavních měst a podél koridorů, které propojují jednotlivá hlavní města se zeměmi EU-15. Zvláště patrné je to v Polsku, na Slovensku a v Maďarsku, zatímco např. v České republice je hustota sítí vyšší ve větší části republiky. Kromě rozvinutější sítě v okolí hlavních měst je dopravní infrastruktura často stále velice slabá (zejména v severním a východním Polsku, na jižním Slovensku, ve východním Maďarsku a v celých rozsáhlých oblastech na Ukrajině). V těchto zemích existují tři různé typy struktury **železničních** sítí – 1. monocentrické a radiální (Maďarsko, Česká republika, Slovensko), 2. kvazi monocentrické (Rakousko, Slovensko), 3. polycentrické, pavučinové (Německo, Polsko, Itálie). Vysokorychlostní železniční tratě představující technologický rozvoj dopravy (s rychlostmi nad 200 km/h, provoz po samostatné koleji) existují pouze v Německu. V Rakousku a v České republice je „kvazi vysokorychlostní“ železnice (na tradiční koleji, ale část provozu zajišťují vlaky „Pendolino“) zatím pouze v pilotní fázi. V zemích Visegrádu tvoří železniční síť, na které je možná rychlost vyšší než 160 km/h, pouhých 2-5 % z celkové počtu tratí.

Pokud jde o **osobní dopravu**, největší podíl má soukromá silniční doprava, zejména ve starých, ale stále častěji také v nových členských zemích EU. Vývoj využití osobních automobilů (měřeno v pasažér-kilometrech) vykazuje nejvyšší nárůst zejména v nových členských zemích, např. v Polsku (1995-2003: +56 %), na Slovensku (+40 %), ve Slovinsku a České republice (+27 %, +26 %), zatímco v Německu (+4 %), ale např. také v Maďarsku (+2 %) byl nárůst daleko nižší. Z hlediska podílu využití automobilů vede Německo (85 %), a Itálie (83 %), dále pak Česká republika, Polsko a Rakousko. Nejnižší podíl mají v Maďarsku (60 %). V České republice a v Polsku má ještě pořád vyšší podíl osobní železniční doprava.

Národní dopravní systémy se orientují na národní anebo regionální ekonomická centra. I když mají venkovské oblasti minimální dobrý přístup do centrálních lokalit na regionální úrovni, stále ještě ve všech zemích existují nedostatky, pokud jde o silniční infrastrukturu a zejména pak veřejnou dopravu. Zejména to platí v případě hraničních regionů a spojení po obou stranách hranice. Proces integrace sice stále probíhá, stav přeshraniční dopravní infrastruktury, zejména v regionech do nových členských zemí, je stále nepříznivý. V některých částech chybí navíc silniční spojení mezi sousedními regiony anebo pokud spojení existuje, má nízkou technickou kvalitu, malou kapacitu a jsou na něm překážky. To vše znamená nevýhody, které omezují možnosti spolupráce a její intenzitu.

Systém dopravy ve městech

Vzhledem k administrativním, hospodářským a kulturním funkcím měst je systém dopravy v nich velice důležitý. Trvale udržitelný dopravní systém ve městech je nutným předpokladem pro zajištění jednak požadavků na stále větší mobilitu populace, ale také pro zajištění kvality života a pracovišť. Následující body shrnují hlavní výzvy v oblasti městských dopravních systémů:

- Zvyšující se poptávka po rychlé a pružné veřejné dopravě s širokou působností, která bude schopna zvládat stále vyšší objemy lidí dojíždějících do zaměstnání.
- Finanční omezení veřejných orgánů.
- Provozní bezpečnost a efektivní služba.
- Možnost využití veřejné dopravy pro všechny skupiny obyvatelstva (v závislosti např. na cenách a konstrukci infrastruktury).
- Snižování dopadů rostoucího dopravního zatížení (hlučnost, emise, zábor prostoru, dopravní zácpy, atd.).

Studie provedené v rámci Iniciativy k dopravě ve městech (UTI – *Urban Transport Initiative*)¹⁵ ukazují, že silniční síť ve městech nových členských zemí není obecně tak hustá jako silniční síť ve městech, která se nacházejí v zemích EU-15. V nových členských zemích je také stále nižší podíl osob vlastnících vůz. Dále z těchto studií vyplývá, že podíl veřejné dopravy ve městech v nových členských zemích je stále podstatně vyšší než ve městech zemí EU-15.

Předpokládá se také, že je možné, že omezený silniční prostor ve městech působí jako základní forma míry řízení poptávky, která v kombinaci s menším počtem osob vlastnících automobil stimuluje i dnes vyšší modální podíl veřejné dopravy (i když ve městech nových členských zemí se autobusový vozový park obnovuje méně pravidelně, než jak tomu je ve městech EU-15). Nicméně tento příznivý modální podíl se podle všeho bude, stejně jako další hospodářský rozvoj, přibližovat méně příznivému podílu ve městech EU-15, pokud nedojde k jeho zpomalení opatřeními v rámci různých politik.

Bezpečnost v dopravě

Bezpečnost v dopravě byla označena za hlavní problém silniční dopravy, protože např. v roce 2004 došlo v zemích Střední Evropy ke zhruba 726 200 dopravních nehod, které si vyžádaly 991 100 obětí (z toho se země EU-25 podílely na celkovém počtu nehod a obětí zhruba 55 %; zdroj: CARE, DG TREN). Ve Střední Evropě je jasně vyšší počet usmrcených při dopravních nehodách na milion obyvatel než v Západní Evropě. Ve Střední Evropě mají nejtragičtější bilanci v Polsku (143), následuje Slovinsko (129), Maďarsko (128) a Česká republika (126).

2.4.2 Informační a komunikační technologie (ICT)

Nabídka a kvalita informačních a komunikačních technologií je také jedním z nutných předpokladů míry hospodářské a sociální integrace ekonomik i jednotlivců¹⁶. Jak už jsme viděli výše, existují na některých polích značné rozdíly mezi starými a novými členskými zeměmi EU a stejně je tomu tak i v oblasti ICT.

Kvalita telekomunikační infrastruktury se neustále zvyšuje. V důsledku silící konkurence musejí poskytovatelé infrastruktury přicházet s dostatečnou nabídkou, alespoň v ekonomických centrech nebo tam, kde se soustřeďuje obyvatelstvo. Z celkového pohledu lze konstatovat masivní nástup ICT i v nových členských zemích EU; všechny země Střední Evropy mají relativně rozvinutou infrastrukturní síť.

Jedním z hlavních trendů je značný nárůst **širokopásmových** připojení. I když např. situace z roku 2002, kdy dostupnost těchto technologií byla omezená, už je minulostí a vysokorychlostní technologie

¹⁵ Zdroj: Urban Transport Initiative, 2. rok, 2005

¹⁶ Nový strategický rámec pro informační společnost "i2010 – Evropská informační společnost pro růst a zaměstnanost" byl stanoven Evropskou komisí v červnu 2005 (Zdroj: Srovnávací zpráva o informační společnosti, Evropská komise 2005).

jsou nyní k dispozici daleko více lidem, najdeme i výjimky, a to zejména v nových členských zemích a v řídko osídlených regionech – tady mají některé země ještě velké resty.

Rozdíly lze pozorovat, nejen pokud jde o nabídku ICT infrastruktury, ale také pokud jde o **využití těchto technologií** při porovnání různých zemí, regionů a sociálních skupin.

Budeme-li hovořit o připojení na internet obecně, pak se rozdíly mezi jednotlivými členskými zeměmi zatím nezmenšily; při porovnání jednotlivých zemí byly nové členské země (které vstoupily v roce 2004) obecně pozadu (zejména Maďarsko). Nicméně některým novým členským zemím se daří staré členské země dohánět a v některých je intenzita využívání internetu stejně vysoká jako v zemích EU-15 (např. Slovinsko).

Pokud jde o využití internetu pro podnikání, svědčí kombinovaný ukazatel připravenosti na e-business (podle údajů z roku 2004 zpracovaných Střediskem pro společný výzkum Evropské komise) o podobné situaci. Ve Střední Evropě zauímají přední místa Německo (dá se předpokládat, že bývalé Východní Německo je na tom o něco hůře), Rakousko a regiony Severní Itálie. Pokud bychom hovořili o Itálii jako celku, pak jsou údaje o míře osvojení ICT pod průměrem EU a předpokládá se, že regiony ve Střední Evropě jsou na tom o něco lépe. Tendence dohnat EU-15 je patrná ve Slovinsku a v České republice, zatímco Maďarsko, Slovensko a Polsko zaostávají.

Přístup k informacím (jak obecně tak pokud jde o speciální nabídku veřejných služeb) je stále častěji zajišťován výhradně prostřednictvím ICT. U této formy získávání informací je také vysoký rozvojový potenciál. Nicméně vznikají problémy kvůli tomu, že ICT příliš nepoužívají starší občané, které je v této věci třeba podpořit. Vzdělávání mladších generací již na tuto nutnost bere zřetel. Dostupnost ICT by také mohla být omezená u osob se sociálním nebo regionálním znevýhodněním například u lidí žijících v okrajových regionech, kde není infrastruktura ICT či osob s nízkým příjmem v důsledku nezaměstnanosti nebo nemoci.

2.5 Životní prostředí (v koordinaci s hodnocením SEA)¹⁷

2.5.1 Přírodní zdroje, biodiverzita

Přírodní zdroje jsou ve Střední Evropě mimořádně rozmanité – zahrnují rozsáhlé oblasti zalesněné a zemědělské půdy, hornaté oblasti, vodní zdroje, pobřežní oblasti se specifickou krajinou, moře, nížiny, jezera a urbanizované oblasti. Středoevropské regiony náležejí k několika významným evropským říčním sítím – síť řek Visla, Odra a Labe jsou téměř celé uvnitř středoevropské oblasti, stejně jako pramen a horní polovina toku řeky Dunaj. Nezápadnější oblasti Německa a Rakouska kromě toho patří k povodí řeky Rýn. Tato rozmanitost přírodních zdrojů nabízí celou řadu možností rekreace pro obyvatele Střední Evropy a zároveň slouží jako lákadlo pro rozvoj cestovního ruchu.

Kromě rozmanitosti krajinných typů a přírodních zdrojů najdeme ve Střední Evropě také značné rozdíly ve stávajícím stavu životního prostředí a přírody a v závažnosti problémů, které se zde objevují. Podle charakteristiky krajiny, ekonomické struktury a výkonu hospodářství, struktury osídlení a hustoty obyvatelstva se objevují ekologické otázky související např. s využitím území, vodních zdrojů, s chráněnými oblastmi, životním prostředím ve městech či rozvojem devastovaných průmyslových areálů (tzv. *brownfields*).

Pro některé části Středoevropského prostoru je charakteristická značná neporušenost přírodního prostředí. Rozmanitost přírodního dědictví je z hlediska trvale udržitelného rozvoje jedním z největších aktiv tohoto regionu. Biodiverzitu a přírodní dědictví ohrožuje celá řada negativních vlivů industrializace, intenzivního zemědělství, zvyšujícího se dopravního zatížení, urbanizace a

¹⁷ Úplné strategické hodnocení dopadu na životní prostředí (SEA) OP Střední Evropa má název Zpráva o stavu životního prostředí k programu Střední Evropa 2007-2013 a zabývá se tématy: voda, půda, ovzduší a klima, obyvatelstvo a jeho zdraví, fauna, flóra a biodiverzita, krajina a kulturní dědictví. Další informace lze nalézt také v příloze 7.4 tohoto OP.

intenzivního cestovního ruchu. Chráněné oblasti jsou roztržštěné, většinou je tvoří menší izolované plochy a jen málokdy tvoří ekologické koridory. Nejcennější přírodní ekosystémy najdeme zejména v pohraničí, kde je nutno zajistit koordinovanou regulaci a správu. Je tedy třeba přijmout různé strategie na ochranu přírodního bohatství. Síť Natura 2000 se v zemích Střední Evropy rozvíjí zatím jen málo a řada druhů zůstává ohrožena.

2.5.2 Charakteristika životního prostředí, trvale udržitelná produkce, efektivita zdrojů a energetická účinnost

Stav životního prostředí se ve Střední Evropě za posledních 15 let podstatně zlepšil. Objem emisí škodlivých látek se snížil jednak v důsledku poklesu výroby, ale jednak také v důsledku restrukturalizace a přijetí různých opatření na ochranu životního prostředí. V současné době je pro životní prostředí největší hrozbou rostoucí dopravní zatížení a přibývající překážky v městských oblastech, velké finanční zatížení do budoucna kvůli revitalizaci zpustlých a zamořených oblastí, nedostatky v energetické účinnosti, riziko přírodních a člověkem zapříčiněných katastrof, ohrožené zásoby vody, odlesňování a půdní eroze či nedostatečná infrastruktura pro zajištění zásobování vodou a likvidaci odpadů.

O stavu životního prostředí (včetně současných trendů) hovoří zpráva SEA (Strategické hodnocení dopadu na životní prostředí – *Strategic Environmental Assessment*):

- **Voda:** Řešení znečišťování vody organickými a anorganickými škodlivinami z bodových zdrojů přineslo dobré výsledky, avšak rozptýlené zdroje znečištění jsou v péči o životní prostředí stále problémem. Otázka zajištění zásobování pitnou vodou v dostatečné kvalitě i množství zůstává stále nedořešená.
- **Půda:** Eroze, zhutňování, uzavírání povrchu, skládkování a zatížení z dřívější činnosti člověka představují pro půdu a její funkce největší rizika.
- **Ovzduší, klima:** Tvorba emisí některých škodlivin (např. skleníkových plynů)¹⁸ úzce souvisí s činností v hospodářských odvětvích jako je výroba energie, průmysl, bydlení a doprava. Přínos technologických zlepšení za účelem snižování emisí je anulován rostoucí poptávkou po energii a dopravě. I když se energetická intenzita za posledních deset let snížila, poptávka po energiích v konečném důsledku stále roste.

V posledních dvaceti letech se ve výrobních průmyslových odvětvích začaly uplatňovat různé techniky, čištění odpadů a řízení výrobního cyklu s cílem zajistit **trvale udržitelný hospodářský rozvoj**. Kromě toho se objevila nová, tzv. „čistá“ průmyslová odvětví, ve kterých se vytvářejí inovační technologie, které zatím nejsou dobře známé a určitě je nelze označit za hlavní.

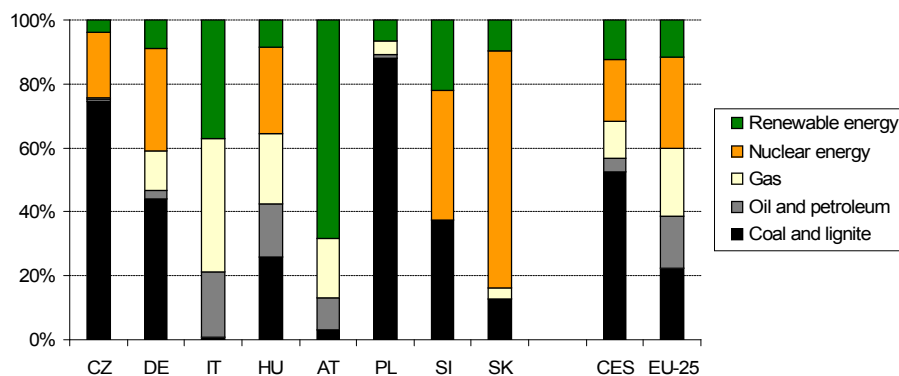
Země a regiony ve Střední Evropě nabízejí obrovské možnosti v oblasti zvyšování **energetické účinnosti, výroby a využívání energie z obnovitelných zdrojů**. Obecně je třeba konstatovat vysokou míru závislosti na dovozu energií (dovoz ropy a zemního plynu). Tak např. Itálie dováží více než 80 % energie, kterou spotřebuje, Rakousko, Slovensko, Německo a Maďarsko dovážejí přes 60 %. Závislost na dovozu je nejnižší v zemích, které vyrábějí energii z uhlovodíků, konkrétně v České republice (méně než 30 %) a v Polsku (méně než 20 %). Ve Střední Evropě¹⁹ patří mezi hlavní výrobce primární energie Německo (132 MTOE) a Polsko (80 MTOE).

Při srovnání výroby hrubé domácí spotřeby energie ve Střední Evropě a v zemích EU-25 je jasný vyšší podíl energie vyrobené z uhlí, lignitu a ropy a podstatně nižší podíl jaderné energie (jadernou energii vyrábí 6 zemí z 9). V Polsku převažuje výroba energie z uhlí a lignitu.

¹⁸ Jak se uvádí v "Tematické strategii ke znečišťování ovzduší" pokud jde o zdraví, ozónovou vrstvu (emise způsobené reakcí těkavých organických sloučenin (VOC) a oxidů dusíku (Nox)) a částice pevných látek („jemný prach“, emitovaný přímo nebo vznikající z plynů jako je bioxid síry (SO₂), oxidy dusíku a čpavek (NH₃)) jsou nejnebezpečnější polutanty. Ekosystémy ohrožuje také usazování kyselinotvorných látek, které má za následek úbytek fauny a flóry.

¹⁹ Údaje za Ukrajinu nejsou k dispozici. Zdroj: DG TREN

Schéma 2: Struktura výroby primární energie podle suroviny, 2003

Zdroj: DG TREN, Rozvoj energetiky a dopravy v Evropské unii. Graf podle tabulky 2, str. 82

Energie z obnovitelných zdrojů jaderná energie plyn ropa černé a hnědé uhlí

Průměrný podíl **výroby energie z obnovitelných zdrojů** je ve Střední Evropě srovnatelný s údaji za EU-25. Nejvyšší podíl energie vyrobené z obnovitelných zdrojů najdeme v Rakousku, na druhém místě je Slovinsko. Mezi zdaleka nejčastější zdroje pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů patří biomasa a odpady, dále pak vodní energie (hlavně v Rakousku a na Slovensku).

Pokračující restrukturalizace energetického sektoru je příležitostí pro diverzifikaci dodávek energie, pro plnění požadavků Kjótské dohody a pro zajištění určitých ekonomických, ekologických a sociálních výhod pro občany. Oblast bydlení, zejména v případě velkých sídlišť, je příkladem toho, kde je potenciál pro zvyšování energetické účinnosti opravdu veliký a kde lze okamžitých výsledků dosáhnout efektivně z hlediska nákladů i času.

2.5.3 Nebezpečí přírodních katastrof a řízení rizik

Střední Evropa se v posledních desetiletích potýkala s řadou přírodních i člověkem zapříčiněných katastrof mezinárodního rozměru. Zápaly v celé Střední Evropě v srpnu 2002 (zejména na Dunaji, Odře a Labi) či přetrvávající horka v létě 2003 jsou nedávné příklady škod způsobených přírodními katastrofami vyvolanými nepředpokládanými změnami počasí. Příkladem katastrof zaviněných člověkem je havárie jaderné elektrárny v Černobylu a únik kyanidu do řeky Tisa, kterým se dostalo mezinárodní pozornosti veřejnosti.

Koncepce řízení rizik (jako jsou záplavy, půdní sesuvy, zemětřesení, laviny, vichřice, sucho, jaderné havárie, průmyslové znečištění, zamoření vody jedovatými látkami a její eutrofizace), včetně plánů civilní obrany a nástrojů pro řízení rizik jsou nejčastěji koncovými technologiemi a mají dosud často jen národního rozměr.

2.6 Silné stránky, slabé stránky, příležitosti a hrozby

	Silné stránky	Slabé stránky	Příležitosti	Hrozby
Situace a socioekonomický výkon obecně	<ul style="list-style-type: none"> • Vysoký hospodářský potenciál s průmyslovou tradicí. • Pestrá ekonomická struktura a dynamický rozvoj. • Příznivé podmínky pro přímé zahraniční investice (FDI), zejména v nových členských zemích. • Rozmanitá kultura, menšiny a národnosti se společnými identitami. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zanedbaná a nedostatečně využívaná infrastruktura (např. dopravní infrastruktura, bydlení). • Ekonomické nerovnosti jako prvky separace (např. hospodářské rozdíly podél vnější hranice EU, mezi starými a novými členskými zeměmi, uvnitř jednotlivých zemí (město-venkov, centrum-okrajové oblasti). • Neefektivní nadnárodní spolupráce (např. kvůli nedostatku finančních i personálních zdrojů, někdy kvůli silnému nacionalismu). • Fyzické překážky, např. nepropustné hranice. • Podle pohlaví silně segregovaný pracovní trh – nižší zaměstnanost žen, vysoká nezaměstnanost, nižší kvalifikace u žen. 	<ul style="list-style-type: none"> • V územní struktuře jsou patrné strukturální vazby mezi západem a východem, severem a jihem, mezi starými, novými, kandidátskými a sousedními zeměmi EU. Pokud by se využily tyto přeshraniční vazby, mohla by nadnárodní spolupráce pomoci překonat fyzické překážky a odhalit skrytý potenciál. • Stále větší mobilita pracovních sil. • Dynamické aktivity FDI. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nevyvážený vývoj na nadnárodní úrovni. • Prohlubující se nerovnosti uvnitř jednotlivých zemí (regiony v okolí hlavního města - venkov). • Různě rychlý vývoj (v jednotlivých zemích a regionech)²⁰ • Silná závislost na určitých odvětvích (těžba, hutnictví, doprava, zemědělství, apod.) v některých částech programovací oblasti. • Rozdíly v příjmech – značné prohlubování hospodářských rozdílů a rozdílů v příjmu mezi jednotlivými regiony kvůli selektivnímu toku zahraničních přímých investic a dynamickému rozvoji. • Negativní dopad velkých strukturálních změn (úpadek primárního sektoru, rušení průmyslu v zemi) jako vylidňování a nepříznivé demografické struktury, nedostatek pracovních příležitostí.

²⁰ Hospodářská výkonnost a rozvoj země momentálně souvisí s jejím postavením v rámci členství v EU (Např. u starých členských států EU s nejlepší výkonností podle HDP). Pokud se bude tento vzorec upevňovat, hospodářský rozvoj zemí sousedících s EU by byl dlouhodobě omezen.

	Silné stránky	Slabé stránky	Příležitosti	Hrozby
Inovace	<ul style="list-style-type: none"> • Průměrná nebo nadprůměrná zaměstnanost v technologicky špičkových službách ve většině zemí. • Výdaje veřejného sektoru na výzkum a vývoj na úrovni průměrné v EU-25. • Dobře rozvinutá infrastruktura výzkumu a vývoje v centrálních regionech. • Vysoký vzdělávací potenciál. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ve většině zemí podprůměrný podíl obyvatelstva s vysokoškolským vzděláním a méně absolventů přírodovědeckých a technických oborů. • Na většině zemí podprůměrná účast v celoživotním vzdělávání. • Malé výdaje soukromého sektoru na výzkum a vývoj . • Nepříznivá infrastruktura výzkumu a vývoje a podstatně méně klastrů ve venkovských a neměstských regionech. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dynamický proces dohánění v některých nových členských zemích. • Velké přímé zahraniční investice do výzkumu a vývoje v nových členských zemích. • Mobilní pracovní síla. • Další rozvoj stávajících systémů inovací (infrastruktura výzkumu a vývoje, know-how transfer, vzdělávací zařízení). • Další zdokonalování pobídek a jiných podmínek v obchodním prostředí. • Silné klastry v regionech v okolí hlavních měst v některých větších nových členských zemích. 	<ul style="list-style-type: none"> • Značné prohlubování ekonomických rozdílů a rozdílů v příjmech v různých regionech kvůli selektivnímu toku přímých zahraničních investic. • Značné soustředění inovačních činností do městských oblastí. • Pomalé dohánění, pokud jde o úroveň kvalifikace (celkově). • Odliv mozků (odchod vzdělaných lidí).
Dopravní infrastruktura, dostupnost a ICT	<ul style="list-style-type: none"> • Mimořádně dobře přístupné regiony, zejména v „srdci“ Střední Evropy. • Přístup ke dvěma mořím (Baltské a Jaderské moře). • Zatím ještě relativně velký modální podíl železniční dopravy v nákladní dopravě. • Bohaté zkušenosti v rozvoji (ekologických) dopravních systémů. • Obecně ještě pořád vysoký podíl veřejné dopravy ve městech. 	<ul style="list-style-type: none"> • Částečně špatná dostupnost (např. kvůli chybějícím či zanedbaným dopravním spojení), zejména na venkově a v okrajových regionech. • Mezery v kvalitě i kvantitě rozvinuté dopravní infrastruktury. • Menší bezpečnost na silnicích v nových členských zemích. • Infrastruktura ICT pokulhává v nových členských zemích obecně a zejména pak na venkově. • Nedostatečně rozvinuté dopravní systémy šetrné k životnímu prostředí v některých z analyzovaných zemí 	<ul style="list-style-type: none"> • Modernizace mezinárodních koridorů (zejm. železničních) a zvyšování kvality veřejné dopravy (ve městech). • Dohánění Západu v kvalitě infrastruktury ICT (širokopásmové technologie, internet). • Zlepšování dopravních podmínek na základě stávajícího logistického rámce. • Přesun dopravy osobní i nákladní na ekologické dopravní prostředky. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vysoká hustota a zvyšující se dopravní zatížení (oblasti měst, mezinárodní trasy, rostoucí mobilita...). • Značné zatěžování životního prostředí. • Vyloučení některých skupin obyvatel z důvodu regionální dostupnosti, nízkého příjmu, věkové struktury, nemocí... • Zvýšení nároků na osobní mobilitu na náklady veřejné dopravy

	Silné stránky	Slabé stránky	Příležitosti	Hrozby
Životní prostředí	<ul style="list-style-type: none"> • Jedinečné přírodní bohatství a jedinečná krajina. • Značná biodiverzita. • Chráněné oblasti. • Přírodní prostředí jako zdroj budoucího ekonomického rozvoje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nepříznivá kvalita přírodního bohatství (např. vody, půdy, ovzduší, biodiverzity) v důsledku značné hospodářské koncentrace (např. oblasti, kde se těží, industrializované oblasti, zemědělské oblasti, apod.). • Fragmentace krajiny, hluk a emise z důvodu husté dopravní infrastruktury (zejména silniční doprava) • Využívání minerálních zdrojů ohrožuje přírodní a člověkem obývané prostředí. • Značná energetická závislost a malý podíl energie z obnovitelných zdrojů. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vysoký potenciál pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů. • Velký potenciál těžit z přírodního prostředí v sociálním a hospodářském smyslu. • Zhodnocování přírodního dědictví. 	<ul style="list-style-type: none"> • Intenzivní využití území a rozptýlená struktura osídlení. • V posledních letech povodně v důsledku rozvodnění řek a hrozba dalších přírodních katastrof. • Nejistota ohledně dopadu klimatických změn.
Města a regiony	<ul style="list-style-type: none"> • Potenciál plynoucí z koncentrace obyvatelstva. • Silné a prosperující regiony kolem hlavních měst jako nositelé hospodářského růstu. • Malá a středně velká města jako centra hospodářského rozvoje. • Polycentrický systém. • Kulturní prostředí jako zdroj budoucího hospodářského a sociálního rozvoje 	<ul style="list-style-type: none"> • V evropském kontextu jsou funkce metropolitních oblastí stále málo rozvinuté. • Velké národní i mezinárodní rozdíly (zejména mezi hlavním městem a ostatními regiony). • Klesající ekonomický potenciál v okrajových venkovských oblastech. • Velké hospodářské a sociální rozdíly: městské aglomerace – venkov a v rámci jednotlivých městských oblastí. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nové formy spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem. • Koordinace rozdělení pracovních sil a funkcí mezi městy a venkovem. • Zhodnocování kulturního dědictví 	<ul style="list-style-type: none"> • Sílicí monocentrický vývoj na národní úrovni (např. kvůli koncentrovaným výdajům FDI) prohlubuje národní rozdíly mezi hlavním městem a zbytkem regionů v zemi. • Sociální a územní segregace. • Narůstající suburbanizace měst s negativními dopady na životní prostředí. • Narůstající počet lidí dojíždějících za prací. • Finanční omezení pro zajištění dostatečné nabídky veřejné infrastruktury a veřejných služeb.

2.7 Ponaučení a doporučení

Od INTERREG IIIB k „územní spolupráci“

Program pro Střední Evropu (CEP) chce stavět na zkušenostech získaných během předešlých programů pro oblast CADSES. Spolupráce začala v této oblasti v polovině 90. let 20. století. Program Interreg IIC (1997 – 1999) sehrál významnou roli při budování a rozšiřování kooperačních sítí a přispěl k lepšímu pochopení společných problémů a jejich řešení. Projekty, které proběhly v rámci nástupnického programu Interreg IIIB CADSES (2000 – 2006), pak mohly stavět na tomto základě.

Projekty v rámci programu Interreg IIIB se většinou zaměřovaly na prosazování evropských i národních politik a směrnic a na vybudování sítí, na základě kterých potom bylo možné přinést potřebná řešení. Tento přístup ilustrujeme několika příklady:

- Zkušenosti z několika předchozích let ukazují, že hráze a protipovodňová ochranná opatření nejsou v případě extrémních záplav vždy účinná. Zejména v obytných oblastech to pak může mít katastrofální socioekonomické a ekologické následky. Je třeba provést koordinovaná nadnárodní opatření, aby se hrozbám souvisejícím s povodněmi dalo efektivně předcházet. Kvalitní přístup k prevenci povodní a lepší připravenost zahrnují revitalizaci nebo rozšíření záplavových území a retenčních oblastí. V rámci programu IIIB CADSES se touto problematikou s úspěchem zabývalo několik nadnárodních projektů, např. projekt ELLA na Labi, ODERREGIO na Odře a ILUP na Dunaji.
- Program IIIB CADSES se zabýval také problematikou inovací v nadnárodním prostředí. Projekty jako I-Log, INDE či Trans-IT se zabývaly průmyslovou logistikou, rozvojem klastrů, komercializací technologických parků a lepší spoluprací mezi veřejným sektorem a malými a středně velkými podniky (SME).
- Další mimořádně důležitou oblastí je bydlení, kde společná řešení mohou efektivněji šetřit jak čas, tak peníze a mohou přinést také lepší kvalitu života obyvatel. Ve Střední a Východní Evropě jsou pro určité městské oblasti typická obrovská „paneláková“ sídliště. Pilotní projekty na renovaci bydlení v rámci projektu LHASA (*Large Housing Areas Stabilisation Action* – Akce na stabilizaci velkých sídlištních oblastí) se zasloužily o sociální stabilizaci velkých sídlišť v osmi městech a zlepšily kvalitu života více než 600 tisíců obyvatel na těchto sídlištích.
- Také byly uskutečněny první snahy o stimulaci rozvoje a integrace oblastí v okolí dopravních koridorů a vypracování strategických vizí pro menší nadnárodní oblasti v rámci CADSES s orientací na budoucnost (projekty: AB Landbridge, EUcore III, Karpatský projekt). Budoucí projekty v této oblasti by měly brát v úvahu jejich zjištění a zkušenosti.

V programu CADSES do října 2006 příspěvek ERDF přesahoval 143 milionů EUR, které byly přiděleny v programovém období 2000 – 2006 na podporu 134 projektů. Celkem bylo zapojeno přibližně 1 600 projektových partnerů ze všech 18 zemí. Většina projektových partnerů však stále pocházela ze starých členských států (IT, DE, AT a GR).

V novém programovém období s vyváženějšími startovními podmínkami v oblasti spolupráce bude hlavní úkol spočívat v praktickém uskutečnění také těch strategií a akčních plánů, které byly vypracovány v rámci programu CADSES.

Program pro Střední Evropu by měl stavět na zkušenostech a výsledcích dosažených v programu CADSES a na důkladné analýze získaného ponaučení. To se týká především

- potřeby jasných směrnic pro implementaci programu hned od počátku s ohledem na pokyny pro způsobilost a jasný popis očekávaných výsledků,
- vytvoření společných nástrojů na pomoc vytváření a realizaci projektů,
- potřeby mechanismu zpětné vazby partnerů mimo povinné podávání zpráv,

- vytvoření programu se silnou kapacitou učení a vůlí ke zlepšení jeho struktur.

S ohledem na nové směry politiky územní soudržnosti Evropské Unie by měl program pro Střední Evropu usilovat o ještě cílevědomější přístup, ještě více orientovaný na výsledky a jednoznačně přispívat k plnění lisabonských a göteborgských cílů. Nový program by měl především:

- Snažit se oslovit nové zainteresované subjekty na poli inovace, hospodářského rozvoje a životního prostředí.
- Klást větší důraz na nutnost těžit z dřívějších i současných aktivit a iniciativ a výslovně podporovat lepší řízení poznatků a vědomostí, které jsou k dispozici.
- Více zdůrazňovat přípravu konkrétních investic a podporovat zejména vývoj a realizaci projektů, které mají pro oblast Programu mimořádnou strategickou hodnotu.
- Zajistit soulad s cíli konvergence a konkurenceschopnosti NSFR (Národní strategické referenční rámce) a jiných programů.

3 Strategie Programu

Strategie Programu pro Střední Evropu (CEP) na období 2007-2013 se zaměřuje na posilování nadnárodního charakteru spolupráce mezi členskými zeměmi ve věcech strategického významu. Z tohoto důvodu byla společně vypracována strategie Programu, která:

- Jde ruku v ruce s politikou EU v různých oblastech (Lisabonská a Göteborgská agenda, Strategické směrnice Společenství k politice soudržnosti na období 2007-2013);
- Vychází z analýz územních potřeb Střední Evropy (kapitola 2);
- Reaguje na zjištěná slabá místa (kapitola 2, SWOT);
- Je relevantní v příslušné nadnárodní oblasti (kapitola 2.6); a
- Zohledňuje připomínky z hodnocení před zahájením (*ex-ante*) (kapitola 3.5.1).

Strategické směrnice Společenství k politice soudržnosti (2007-2013) tvoří **širší rámec** pro rozpracovávání této strategie Programu. Ve Směrnici se požaduje, aby územní spolupráce vedla k větší územní soudržnosti a zlepšovala konkurenceschopnost. Směrnice odrážejí Lisabonskou (růst, konkurenceschopnost a zaměstnanost) i Göteborgskou (trvalá udržitelnost) agendu a navrhují činnosti pro (1) zvýšení atraktivnosti členských zemí, regionů i měst; pro (2) podněcování inovací, podnikání a růstu znalostní ekonomiky; a pro (3) tvorbu většího počtu a lepších pracovních míst. Kromě toho by členské země a regiony měly usilovat o trvalou udržitelnost a o rovnost příležitostí ve všech fázích přípravy i realizace programů a projektů.

Strategické směrnice Společenství dále výslovně zohledňují územní rozměr Politiky soudržnosti EU coby jeden ze základních a určujících znaků, na rozdíl od sektorových politik. Směrnice tím pádem zdůrazňují, že členské země a regiony by měly věnovat zvláštní pozornost specifickým potřebám, aby se předešlo tomu, že nerovnovážený regionální rozvoj bude negativně narušovat růstový potenciál EU. V tomto ohledu je územní rozvoj zvláště důležitý pro městské a venkovské oblasti, pro příhraniční oblasti a pro regiony s různými handicapami (odlehlost, řídké osídlení, hornatá krajina, apod.)

Program pro Střední Evropu (CEP) chce volit strategii, která by byla důsledná a transparentní, nicméně také pružná. Na pozadí souhrnného cíle tohoto Programu, jeho cílů a priorit a horizontálních „principů realizace“ se program spolupráce chápe jako „systém, na kterém se budeme učit“, který se v průběhu času může případně upravovat podle vnějších i vnitřních potřeb. Uzpůsobení Programu v průběhu jeho trvání by mohlo být nutné např. z důvodu nepředvídaných vnějších událostí (např.

katastrof) či neočekávaného vývoje (např. ekonomického, sociálního, ekologického). Uzpůsobování se také může ukázat jako nutné proto, aby se celkový přístup postupně zefektivňoval, jak se budou získávat nové a nové zkušenosti.

3.1 Cíl Programu

Souhrnný **cíl Programu** byl formulován v přímé odpovědi na doplněnou Lisabonskou (růst, konkurenceschopnost, zaměstnanost) a Göteborgskou (trvalá udržitelnost) agendu. Cílem Lisabonské agendy je učinit z Evropy nejkonečnější ekonomiku světa. Podle ní je růstový potenciál, který existuje ve všech regionech, třeba mobilizovat, aby se zlepšila geografická vyváženost hospodářského rozvoje. V důsledku toho se předpokládá, že potenciální míra růstu v EU jako celku je možné zvýšit. Na základě toho si Program pro Střední Evropu (CEP) na období 2007-2013 vytýčil svůj souhrnný cíl:

**Posilování územní soudržnosti,
podpora vnitřní integrace a
zvvyšování konkurenceschopnosti
Střední Evropy**

Územní soudržnost, kterou se míní vyvážené rozložení lidské činnosti po území EU, doplňuje hospodářskou a sociální soudržnost. Tato koncepce převádí cíl trvale udržitelného a vyváženého rozvoje do územního kontextu. Ve Třetí zprávě o soudržnosti se koncepce územní soudržnosti dále rozpracovává a uvádí se zde, že „[...] lidé by se neměli dostávat do nevýhody kvůli tomu, kde v EU náhodou bydlí či pracují.“ Čtvrtá zpráva o hospodářské a sociální soudržnosti ²¹ zdůrazňuje, že se hospodářská prosperita v EU stává méně geograficky koncentrovanou v důsledku toho, že vznikají nová centra růstu (například Varšava, Praha, Bratislava a Budapešť). V členských státech se však hospodářská aktivita soustřeďuje více v regionech hlavních měst. V evropských městech převažuje trend suburbanizace, přičemž soustředění deprivace a nezaměstnanosti na městských předměstích je i nadále pro mnoho evropských měst problémem. Silná migrace směrem z venkovských oblastí je ve značných částech EU (mimo jiné ve Východním Německu a východních částech Polska) převažujícím trendem.

Nerovnosti a rozdíly mohou být důsledkem strukturálních slabín, špatné dostupnosti či jiných geografických handicapů. Územní soudržnost mimo jiné znamená dobrý přístup občanů a provozovatelů hospodářských jednotek ke službám obecného zájmu, bez ohledu na to, na jakém území se nacházejí. Dále je jejím cílem vyváženější rozvoj, budování trvale udržitelných společenství v městských i venkovských oblastech a zajišťování větší konzistentnosti s ostatními sektorovými politikami s územními dopady (doprava, hospodářství, atd.) Zde je nutná lepší územní integrace a podpora spolupráce mezi regiony i v rámci nich.

Ve Střední Evropě vedou rozdíly a nerovnosti k ne příliš optimálnímu přidělování zdrojů, nižší efektivitě a menší hospodářské konkurenceschopnosti, než jaké by dotčené regiony byly potenciálně schopné dosáhnout. V důsledku toho územní nerovnosti ohrožují harmonický rozvoj hospodářství v oblasti spolupráce, jednotného trhu i evropské integrace. Jak se dále uvádí ve Třetí zprávě o soudržnosti, některé z nejhudších regionů v členských zemích přitom vykazují nejvyšší míru růstu v celé Unii. Na nerovnosti a rozdíly tedy nelze pohlížet z hlediska výše HDP, nýbrž také z hlediska dalších územních aspektů, tedy např. dostupnosti a poskytování kvalitních služeb.

Integrace má sociální, ekonomický a územní rozměr. Mluvíme-li o integraci, jde nám o odstraňování překážek volného pohybu – překážek fyzických, právních, sociálních i ekonomických. Volný pohyb osob, zboží, informací a idejí by měl být usnadňován optimalizací sítí, harmonizací předpisů a vytvořením společných norem. Z praktického hlediska lze integraci podporovat také prostřednictvím přípravy společných projektů a obecněji také prostřednictvím vzájemné interakce a spolupráce na různých polích. Z hlediska integrace je nutné vybudování efektivních dopravních a komunikačních sítí (jak fyzických, tak virtuálních), aby byl umožněn přístup k informacím pro všechny občany, podniky i instituce.

²¹ Evropská komise, Rostoucí regiony, rostoucí Evropa. Čtvrtá zpráva o hospodářské a sociální soudržnosti. Květen 2007.

Střední Evropa je jednou z oblastí, kde je proces prohlubování vztahů nejnáročnější. Při integraci Střední Evropy by bylo možné využít mimořádně velké rozmanitosti hospodářské, sociální, ekologické, kulturní i územní – usilujeme o integraci východu a západu, severu a jihu, rozvinutých a zaostalých oblastí, snadno a obtížně přístupných oblastí. Obrovská rozmanitost je klíčovým strategickým faktorem pro rozvoj tohoto teritoria v oblasti zemědělství, průmyslu a cestovního ruchu. Silné vazby mezi jednotlivými regiony Střední Evropy pomohou integraci v rámci tohoto teritoria i se zbytkem Evropy. Jak metropolitní regiony tak malá a středně velká města hrají zásadní roli coby katalyzátory rozvoje zemí a regionů, ve kterých se nacházejí. Budování silných polycentrických sítí a udržitelné využívání přírodního a kulturního dědictví přispěje k posilování celkového integračního procesu a je zásadní pro soudržnost a konkurenceschopnost.

Za pomoci integrace vnitřních prvků, např. říčních koridorů, pobřežních zón, horských oblastí, atd. přispěje nadnárodní spolupráce a integrace k uvolnění potenciálu a jeho zužitkování a stane se významným nástrojem pro socioekonomický a environmentální rozvoj. V tomto ohledu disponuje Střední Evropa velkým množstvím zeměpisných oblastí (např. Podunajská oblast, Karpatská oblast, Adriaticko-alpský region a německo-polsko-české pohraničí) a nadnárodní organizace (např. Euroregiony), které otevírají možnost pro efektivní nadnárodní a regionální spolupráci a které jsou důležitými faktory pro stabilizaci celé oblasti a pro budování silných vazeb z hlediska společných zájmů a ekonomické a sociální identity.

Konkurenceschopnost v tomto Programu se chápe nejen z hlediska čistě hospodářského výkonu, ale spíše jako složitější koncepce, která zahrnuje také „měkké“ faktory, které pozitivně ovlivňují hospodářský výkon (kvalita života, udržitelnost, rovnost pohlaví, atd.). Avšak na konkurenceschopnost se také nahlíží jako na základní nutný předpoklad hospodářského bohatství a vysoké kvality života. Viděno touto optikou je konkurenceschopnost nejen o strategickém využívání a rozvoji silných stránek a dynamiky hospodářství, ale také o schopnosti rozvíjet územní, kulturní a sociální kapitál mezi jednotlivci, firmami a institucemi. Z hlediska ekonomického a územního konkurenceschopnost znamená schopnost regionů držet tempo v evropském boji o tržní podíl. Dochází k regionální koncentraci a specializaci a boj různých míst o investice se stále přiosťruje. Zároveň se konkurence stále častěji přesouvá z národní na regionální a lokální úroveň, a to jako důsledek otevření trhu a zavedení jednotné měny. Různá území spolu soutěží na základě absolutní či konkurenční výhody spíše než komparativní výhody, která každé zemi vždy zaručuje místo ve vnitřní dělbě práce, ať je produktivita té které země sebemenší.

Ve Střední Evropě stále najdeme hospodářské rozdíly mezi západní a východní částí oblasti spolupráce, ale rozdíly najdeme i v rámci jednotlivých členských zemí (zejména mezi hlavním městem a ostatními regiony). I když tyto nerovnosti a rozdíly nejsou většinou nijak extrémní, soudržnost „chybí“ alespoň podél tří hranic ohraničujících hospodářské rozdíly. Konkurenceschopnost je úzce vázána na inovace, a to až do té míry, že společně se znalostmi a učením jsou inovace pokládány za klíč k ekonomickému rozvoji. Zatímco však znalosti a inovace stojí v centru pozornosti a snah Unie o rychlejší růst a tvorbu nových pracovních míst, ve Střední Evropě základní předpoklady pro inovace někdy zcela chybí. V této souvislosti hovoříme nejčastěji o nízkých výdajích na výzkum a vývoj, schopnosti (na regionální úrovni) generovat a absorbovat nové technologie (ICT) a o úrovni vzdělání/kvalifikace lidských zdrojů. Střední Evropa se tedy musí poprat s touto výzvou, aby se zlepšilo klima pro inovace a aby se podpořil přechod do znalostní společnosti. Lepší využívání inovačního potenciálu Střední Evropy a jeho posilování umožní také lepší přístup ke znalostem a informacím a efektivnější dopravní systém. Optimalizovaná územní struktura podpoří jednak hospodářský rozvoj a jednak zmírní negativní dopady hospodářského růstu.

Územní soudržnost, vnitřní integrace a konkurenceschopnost nejsou nezávislými cíli. Evidentně mezi nimi existuje silné vzájemné propojení. Územní agenda EU²², která poukazuje na územní důsledky lisabonské a göteborgské strategie se zabývá těmito vztahy a objasňuje způsoby posílení součinnosti mezi těmito cíli. Göteborgská strategie udržitelného rozvoje říká, že by se měly přezkoumat a koordinovat hospodářské, sociální a environmentální účinky veškerých politik, aby se posílily synergie mezi udržitelným rozvojem a růstem.

²² Územní agenda Evropské unie – Směrem ke konkurenceschopnější a udržitelné Evropě rozmanitých regionů; schválená v květnu 2007 v Lipsku.

3.2 Strategie a cíle

Ke sledování souhrnného cíle Programu bude sloužit následující strategický přístup:

1. **Zvyšování konkurenceschopnosti Střední Evropy posilováním struktur inovací a dostupnosti**

Inovace a dostupnost jsou základními faktory posilování konkurenceschopnosti ve Střední Evropě. Inovace je jednou z hybných sil ekonomického bohatství – podporuje posun směrem ke znalostní ekonomice a tvoří základnu pro ekonomické bohatství. Dostupnost, jak z hlediska konektivity, tak z hlediska přístupu k infrastruktuře ICT, je nutným předpokladem lepšího využívání inovačního potenciálu Střední Evropy a posilování její vnitřní integrace a územní soudržnosti.

2. **Zlepšování vyváženého a udržitelného územního rozvoje prostřednictvím zvyšování kvality životního prostředí a atraktivity měst a regionů ve Střední Evropě.**

Vyvážený a trvale udržitelný územní rozvoj je nezbytným předpokladem hospodářského rozvoje a napomáhá zmírňovat nechtěné doprovodné jevy související s růstem. Zde je nutný odpovědný rozvoj ekologických a přírodních zdrojů Střední Evropy takovým způsobem, který zajistí jejich zachování i pro budoucí generace. S tímto cílem souvisí také zvyšování obecné kvality životního prostředí a omezování dopadů přírodních a člověkem způsobených katastrof. Města a regiony Střední Evropy si musejí zajistit právě takovýto územní rozvoj tím, že stanoví určitá opatření, aby se staly atraktivními místy pro investice i pro život.

K uskutečňování souhrnných cílů Programu a strategického přístupu budou sloužit čtyři tématické priority, které se přímo vztahují ke konkrétním územním potřebám, jak byly zjištěny v rámci analýzy SWOT.

Priorita 1 – *Usnadňování/umožňování inovace ve Střední Evropě* – má přinést zlepšení rámcových podmínek pro inovace a vybudovat možnosti pro přenos inovací a jejich aplikaci. Také bude docházet k posilování rozvoje znalostí/vědomostí.

Priorita 2 – *Zlepšování dostupnosti Střední Evropy a v jejím rámci* – má přinést lepší vzájemnou propojenost a využití různých způsobů dopravy (intermodalita). Má také podpořit multimodální logistickou spolupráci na všech relevantních nadnárodních polích. Ke zlepšování přístupu se bude využívat trvale udržitelná a bezpečná mobilita a informační a komunikační technologie. Zajistit se má také lepší dostupnost řídce obydlených oblastí a napomůže se hledání dalších alternativních řešení pro zlepšování přístupnosti.

Priorita 3 – *Odpovědné užívání životního prostředí* – zde jde o rozvoj vysoce kvalitního životního prostředí prostřednictvím řízení a spravování přírodních zdrojů a přírodního dědictví, snižování rizik a dopadů přírodních a člověkem zapříčiněných katastrof. Tato priorita chce podporovat využívání energie z obnovitelných zdrojů a zvyšovat energetickou účinnost v rámci oblasti spolupráce. Posilovat se bude také využívání technologií a činností šetrných k životnímu prostředí.

Priorita 4 – *Zvyšování konkurenceschopnosti a atraktivity měst a regionů* – zde jde o podporu budování polycentrických sídelních struktur a o řešení dopadů demografických a sociálních změn na rozvoj měst a regionů. Využívání kulturních zdrojů má přinést větší atraktivitu měst a regionů.

Schéma 3: Stromový diagram cílů – Střední Evropa***Posilování územní soudržnosti, podpora vnitřní integrace a zvyšování konkurenceschopnosti Střední Evropy***

Zvyšování konkurenceschopnosti Střední Evropy prostřednictvím vytváření nových a posilování stávajících struktur inovace a dostupnosti

Zlepšování vyváženého a udržitelného územního rozvoje prostřednictvím zvyšování kvality životního prostředí a zvyšování atraktivity měst a regionů ve Střední Evropě

Priorita 1: Usnadňování/umožňování inovace ve Střední Evropě

Zlepšování podmínek pro inovace ve všech regionech a umožnění lepšího využití jejich inovačního potenciálu řešením konkrétních potřeb, zlepšováním slabých stránek a posilováním silných

- 1) Zlepšování rámcových podmínek pro inovace
- 2) Budování kapacit pro šíření a aplikaci inovací
- 3) Podpora rozvoje znalostí

Priorita 2: Zlepšování dostupnosti Střední Evropy a v jejím rámci

Na základě inovačních řešení posilování vnitřní soudržnosti zemí ve Střední Evropě – tím, že se bude zlepšovat dostupnost Střední Evropy i v jejím rámci s tím, že budou plně zohledněny principy udržitelného rozvoje

- 1) Zlepšování vzájemné propojenosti Střední Evropy
- 2) Rozvíjení multimodální logistické spolupráce
- 3) Podpora udržitelné a bezpečné mobility
- 4) Podpora ICT a alternativní řešení pro zlepšování přístupu

Priorita 3: Odpovědné užívání životního prostředí

Odpovědné užívání ekologického potenciálu středoevropského prostoru na základě podporování inovačních a udržitelných přístupů k řízení přírodních zdrojů, omezování rizik a zkvalitňování životního prostředí

- 1) Vytváření vysoce kvalitního životního prostředí na základě řízení a ochrany přírodních zdrojů a přírodního dědictví
- 2) Snižování rizik a dopadů přírodních a člověkem způsobených katastrof
- 3) Podpora využívání energie z obnovitelných zdrojů a zvyšování energetické účinnosti
- 4) Podpora technologií a činností, které jsou šetrné k životnímu prostředí

Priorita 4: Zvyšování konkurenceschopnosti a atraktivity měst a regionů

Posilování polycentrických sídelních struktur, zvyšování kvality života a podpora udržitelného rozvoje měst a regionů

- 1) Budování polycentrických sídelních struktur a územní spolupráce
- 2) Řešení územních dopadů demografických a sociálních změn na rozvoj měst a regionů
- 3) Využívání kulturních zdrojů ke zvyšování atraktivity měst a regionů

**Strengthening territorial cohesion,
promoting internal integration and
enhancing the competitiveness
of Central Europe**

Improving competitiveness of Central Europe by creating new, and strengthening existing innovation and accessibility structures

Improving a balanced and sustainable territorial development by enhancing the quality of the environment and developing attractive cities and regions in Central Europe

**Priority 1:
Facilitating Innovation
across Central Europe**

To improve the climate for innovation in all regions and to enable them to make better use of their innovation potential by addressing their specific needs and improving areas of weakness and fostering the areas of strength

1) Enhancing framework conditions for innovation

2) Building up capabilities for the diffusion and application of innovation

3) Fostering knowledge development

**Priority 2:
Improving Accessibility of and within Central Europe**

Strengthening through innovative solutions the internal cohesion of countries in Central Europe by improving accessibility of and within the Central Europe area, fully taking into account the principles of sustainable development

1) Improve Central Europe's interconnectivity

2) Develop multimodal logistics cooperation

3) Promote sustainable and safe mobility

4) ICT and alternative solutions of enhancing access

**Priority 3:
Using our environment
responsibly**

Responsible use of the environmental potentials of the Central European Space by promoting innovative and sustainable approaches to natural resource management, risk reduction and the enhancement of the natural environment

1) Development of a high quality environment by managing natural resources and heritage

2) Reducing risks and impacts of natural and man-made hazards

3) Supporting the use of renewable energy sources and increasing energy efficiency

4) Supporting environmental friendly technologies and activities

**Priority 4:
Enhancing competitiveness and
attractiveness of cities and regions**

Strengthen the polycentric settlement structure, improve the quality of life and promote the sustainable development of cities and regions.

1) Developing polycentric settlement structures and territorial cooperation

2) Addressing the territorial effects of demographic and social change on urban and regional development

3) Capitalize on cultural resources for more attractive cities and regions

3.3 Všeobecné principy

Trvalá udržitelnost

Cílem principu trvalé udržitelnosti je zajistit příslušné podmínky rozvoje pro žijící generaci aniž by došlo k omezení možností rozvoje pro generace budoucí. Při dosahování tohoto cíle se budou brát v úvahu tři dimenze trvalé udržitelnosti – rozměr ekologický, ekonomický a sociální.

- Ekologická trvalá udržitelnost znamená ekologicky šetrné využívání přírodních zdrojů, zvyšování kvality životního prostředí, ochranu biodiverzity a prevenci rizik pro člověka i životní prostředí.
- Ekonomická trvalá udržitelnost znamená budování na budoucnost orientovaného hospodářského systému a zvyšování schopnosti hospodářství inovovat.
- Sociální trvalá udržitelnost znamená sociální vyváženost, právo na lidský život a zapojení populace do politiky i společnosti.

V souladu s článkem 17 Všeobecného nařízení²³ se Operační program přizpůsobuje cíli ochrany a zlepšování životního prostředí, jak stanoví článek 6 Smlouvy o EU. Projekty by měly aktivně řešit širší otázky životního prostředí a měly by přispět k uskutečňování Strategie trvale udržitelného rozvoje EU²⁴, která se zaměřuje na klíčové otázky, jako např. klimatické změny a čisté energie, veřejné zdraví, sociální vyloučení, na demografii a migraci, řízení přírodních zdrojů, trvale udržitelnou dopravu, globální chudobu a otázky rozvoje.

V příslušných oblastech se projekty dále zabývají principy politiky Společenství týkajícími se ochrany a zkvalitňování přírodního dědictví a biodiverzity a dále pak příslušenými dodatky jako je Směrnice Flora-Fauna-Habitat (92/43/EEC) a směrnice o ochraně volně žijících ptáků (79/409/EEC), které tvoří základ ekologického systému NATURA 2000.

Vhodná řídicí opatření programu Střední Evropa podpoří trvale udržitelný rozvoj životního prostředí v oblasti spolupráce. Vedle respektování zákonem požadovaných standardů absolutního minima se program snaží zabránit možným účinkům, které jsou neudržitelné a nežádoucí pro životní prostředí na všech úrovních cyklu realizace programu. Klimatické změny, zachování biodiverzity a ekosystémů a udržitelné využívání přírodních zdrojů jsou obzvláště významná témata oblasti životního prostředí. Negativním dopadům bude zabraňováno v nejvyšší možné míře.

Pozitivní účinky OP a potenciály pro součinnost ve smyslu optimalizace jeho přispění k udržitelnému rozvoji z hlediska životního prostředí budou co nejlépe využity a tam, kde to bude možné, budou posíleny. Všude bude upřednostňováno vytváření, plánování a realizace řešení příznivých životnímu prostředí (viz také kapitola 6.2). Uskutečňování tohoto řízení ve sféře životního prostředí bude zahrnovat mimo jiné strukturované sdílení zkušeností a vytváření kapacit a ukazatelů a využití cílených kritérií výběru.

Inovace

Projekty realizované v rámci tohoto programu nadnárodní spolupráce mají podpořit inovace v širším smyslu: (a) *inovace orientované na proces*: podpora rozvoje nových přístupů, metod a nástrojů pro zdokonalení stávajících (např. využití ICT atd.), (b) *inovace orientované na cíl*: soustředění na formulaci nových cílů a strategií, a/nebo (c) *inovace orientované na kontext*: týká se inovací v politických a institucionálních strukturách a systémech.

²³ Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 z 11. července 2006 uvádějící všeobecná ustanovení o Evropském regionálním rozvojovém fondu, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti a rušící nařízení (ES) č. 1260/1999, dále uváděné jako **Všeobecné nařízení**.

²⁴ Zpráva Komise pro Radu a Evropský parlament k tématu shrnutí strategie trvale udržitelného rozvoje: operační platforma. Brusel, 13. prosince 2005, COM (2005) 658 final.

V souladu s bodem 11 nařízení k činnosti ERDF²⁵ týkajícím se malých a středně velkých podniků přispěje OP také k realizaci Evropské charty pro malé podniky přijaté Evropskou radou v červnu 2000 v Santa Maria de Feira v oblasti rozšiřování technologických možností v malých podnicích.

Rovné příležitosti a nediskriminace

Na základě Amsterdamské smlouvy z roku 1999 se zajištění rovnosti pohlaví stalo jedním z hlavních úkolů Společenství – měly by se eliminovat nerovnosti a podporovat by se měly rovné příležitosti mužů a žen. Článek 16 Všeobecného nařízení stanoví, že se každá členská země a Komise musejí postarat o zajištění rovných příležitostí pro ženy a muže a nediskriminaci z důvodu pohlaví, rasového nebo etnického původu, náboženství nebo přesvědčení, postižení, věku nebo sexuální orientace pomocí realizace aktivit Evropských fondů. Dále pak v případě jakýchkoli veřejných výdajů se musí zajistit, aby se u těchto výdajů zhodnotil dopad na rovnost příležitostí a nediskriminaci a aby se v případě potřeby podnikly potřebné kroky.

Dodržování principu rovných příležitostí bude zajištěno ve všech fázích realizace programu stejně jako při realizaci finanční podpory z fondů a při vyhodnocování dopadů. Bude vyvíjeno úsilí s cílem propagovat rovné příležitosti v přístupu na trh práce, a to prostřednictvím podporování zaměstnanosti a přístupu k získání kvalifikace

Při rozpracovávání tohoto Programu se k zajišťování rovnosti pohlaví a nediskriminaci bude přistupovat jako k otázce propojující více témat.

3.4 Strategické implementační principy

V souladu s Lisabonskou a Göteborgskou agendou a se Strategickými směrnicemi Společenství k politice soudržnosti na období 2007-2013 se Program řídí určitými realizačními principy, aby se podpořily značné inovační a vzdělávací kapacity a aby se zajistil maximální celkový dopad Programu s jeho maximálním zviditelněním.

Podpora dostupnosti relevantních znalostí pro partnerství

Jedním z klíčových aspektů tohoto přístupu je silnější důraz na **dostupnost relevantních a aktuálních znalostí a nástrojů v programové oblasti Střední Evropy** pro vytváření partnerství, aby se předešlo zbytečnému opakování činností a aby se vytvořily solidní základy pro inovaci. V tomto ohledu Program usiluje nejen o budování potřebných partnerství schopných zajistit rozvoj, realizaci a šíření plánovaných výstupů a výsledků, ale také zdůrazňuje význam toho, aby se vycházelo z minulých činností a stavělo na stávajících znalostech, aby se předešlo objevování již objeveného. Kladením důrazu na zajištění dostupnosti znalostí v rámci partnerství se také umožňuje efektivní generování znalostí, jejich přenos a uplatňování v rámci Programu za účelem účinného řešení stávajících nerovností mezi regiony a nerovného rozvoje regionů v oblasti spolupráce.

V tomto ohledu Program také vybízí partnerství, aby oslovovala relevantní zainteresované subjekty a odborníky, aby se zajistilo **efektivní budování sítí přesahujících tato partnerství**. Tento přístup nahlíží na projekty jako na součást daleko širších oblastí relevantních aktivit a iniciativ jak na vědecké úrovni, tak na úrovni politik, z nichž ty nejpodstatnější by měly být známy v rámci partnerství a měly by být součástí budování širších sítí.

Zaměření na výstupy, výsledky a vlastní implementaci

V souladu s novými směry politiky územní soudržnosti Evropské unie zaujímá Program také **přístup orientovaný na výstupy a výsledky**, kdy se klade značný důraz na vývoj konkrétních, relevantních a

²⁵ Nařízení (ES) č. 1080/2006 Evropského parlamentu a Rady z 5. července 2006 o Evropském regionálním rozvojovém fondu, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti a rušící nařízení (ES) č. 1260/1999, dále uváděné jako **Všeobecné nařízení**

viditelných výstupů a výsledků. V důsledku tohoto přístupu Program zejména podporuje tvorbu výstupů a výsledků, které přímo podporují **konkrétní budoucí iniciativy a/nebo konkrétní investice**. Dalším důsledkem tohoto přístupu je také to, že Program mimo jiné podporuje snahy, které se zaměřují na dobře definované větší **přílehlé nadnárodní geografické oblasti** jako jsou povodí řek, dopravní koridory či budování polycentrických oblastí a mají na ně jasně pozitivní dopad. Tento důraz je pro Program zvláště důležitý, protože tyto nadnárodní geografické oblasti jsou mimořádně důležité pro jednotný ekonomický, sociální a ekologický rozvoj, ale ostatní programy, jako jsou programy přeshraniční spolupráce či programy meziregionální spolupráce, se jimi většinou nezabývají.

Aby se podpořil celkový přístup, celkově lepší zviditelnění a pozitivnější dopady Programu, předpokládá se vytvoření a realizace **strategických projektů**, které mají pro oblast Programu mimořádný strategický význam.

Další údaje ohledně kvality výstupů a výsledků a o strategických projektech uvádí Kapitola 6.2.

3.5 Oprávněnost zvolených priorit

3.5.1 Souhrnný popis hlavních zjištění z hodnocení *ex-ante*

Obsah hodnocení *ex-ante*

Hodnocení *ex-ante* budoucího nadnárodního programu spolupráce pro Střední Evropu bylo provedeno v těsné koordinaci se Strategickým hodnocením dopadu na životní prostředí (SEA) z hlediska časového i obsahového.

Součástí hodnocení *ex-ante* se shodují s jednotlivými částmi příslušného Pracovního dokumentu Komise EU:

1. Posouzení socio-ekonomické analýzy, význam strategie
2. Zdůvodnění a zásady strategie
3. Externí soulad s ostatními politikami (národní úrovně, EU)
4. Systémy realizace
5. Hlavní výsledky pokud jde o předpokládané dopady

Tyto složky byly dále specifikovány během zasedání s Programovou skupinou, ani Řídící orgán ani Úkolová skupina (Task Force) nepoložily doplňující otázky k hodnocení nebo požadavky vůči hodnotitelům *ex-ante*.

Při řešení těchto složek bylo přihlédnuto ke zkušenostem získaným v průběhu tohoto programového období, zejména ke zjištěním střednědobého hodnocení (Mid-term-Evaluation – MTE) 2003 a aktualizace MTE programu CADSES v roce 2005.

Proces hodnocení *ex-ante*

Hodnocení *ex-ante* bylo prováděno paralelně s vypracováním Operačního programu, tj. hodnocení bylo provedeno v rámci opakovaného procesu na základě dílčích výsledků programových procesů a v těsné koordinaci s programovým týmem.

Tento proces lze rozdělit do pěti fází podle příslušných stádií (viz také následující znázornění):

1. Na zasedání redakčního týmu (Drafting Team) ve dnech 4. a 5. 9. 2006 v Turínu tým hodnocení ex-ante předložil obsah hodnocení a pracovní plán.
2. Hodnocení prvních tří komponent bylo provedeno na základě konceptu OP (OP Draft) 1.0 (září 2006). Práce byla zdokumentována v dokumentu obsahujícím podrobné připomínky, které byly projednány s programovými experty. Hlavní zjištění byla prezentována a projednána také s Úkolovou skupinou (Task Force) (5. 6. října 2006).
3. Další hodnocení bylo provedeno na základě konceptu OP 2.0 (listopad 2006). Na jedné straně bylo hodnoceno zejména dříve vyjádřených doporučení, byly popsány (předběžné) výsledky kontroly spojitosti konceptu OP s Národními strategickými referenčními rámci a bylo provedeno úvodní hodnocení pravděpodobnosti dosažení očekávaných výsledků/dopadů. Na druhé straně hodnotitelé vypracovali diagramy dopadu na základě Konceptu OP. Tyto diagramy byly prezentovány a projednávány – spolu se zjištěními – s Úkolovou skupinou (22. a 23. 11. 2006) Podrobné připomínky a doporučení byly projednány s programovými experty.
4. Po tomto zasedání byly revidovány diagramy dopadu na základě návrhu OP 3.0 (prosinec 2006) a byly ověřeny programovým expertem. Na základě toho bylo předloženo předběžné posouzení očekávaných výsledků a dopadů a také systému realizace (na základě návrhu 3.0) a byly projednány s Úkolovou skupinou (22. a 23. ledna 2007).
5. Pro Úkolovou skupinu byl ve dnech 19. a 20. března 2007 vypracován návrh zprávy, který tam byl předložen. Byl poskytnut vstup k navrženému systému ukazatelů. Po tomto zasedání bylo hodnocení systému ukazatelů a také očekávaných dopadů doplněno na základě informací o finančních alokacích a kvantifikaci ukazatelů obsažených ve verzi 3.6 OP. Toto hodnocení bylo předloženo na dalším zasedání Úkolové skupiny ve dnech 10. a 11. května 2007 v Budapešti.

Výsledky a přidaná hodnota hodnocení ex-ante

- Posouzení socio-ekonomické analýzy, význam strategie

Analýza uvádí přesný pohled stávající situace v oblasti spolupráce. Obecně analýza obsahuje souasně a relevantní informace o hospodářské a sociální situaci v programové oblasti. Hlavní disparity, nedostatky a rozvojové potenciály vztahující se k programové strategii jsou předloženy zhuštěně a uskutečnily se rozsáhlé konzultace zainteresovaných subjektů za účelem stanovení potřeb nebo výberu rozvojových myšlenek. Doporučení hodnotitelů ex-ante byla v rozsáhlé míře zejména odstraněním předběžných nesrovnalostí mezi analýzou SWOT a popisem oblasti.

- Zdůvodnění a konzistentnost strategie

Programové cíle a vybrané priority náležitě reagují na potřeby stanovené v socio-ekonomické analýze. Strategické zřetelnosti OP je na vysokém stupni: strategický přístup je v souladu s předpoklady a principy strategie a cíl programu a zvolené priority jsou zaměřeny na řešení stanovených cílů. Program má dobré zaměření a usiluje o silnější realizaci zejména v porovnání se stávajícím programem INTERREG III – CADSES Sousedství. Byly vzaty v úvahu zkušenosti získané při realizaci tohoto programu, zjištění stěžejního hodnocení a jeho aktualizace.

Větna doplňuje doporučení v průběhu hodnocení ex-ante byla zapracována, což vedlo ke zlepšení zřetelnosti priorit a také k jasnému popisu propojení mezi prioritními cíli a oblastmi intervence. Také byla více zviditelněna zamýšlená aplikace a realizace horizontálních principů.

Avšak realizace strategie - zejména zamýšlené zaměření a úroveň snah – je dosud spojena s určitými riziky, která by měla být vzata v úvahu při realizaci programu:

- přenesení strategie programu do inosti: to bude pravděpodobně vyžadovat proaktivní rozvoj nadnárodních projektů v souladu se stanovenými cíli, kterých může být dosaženo pouze pokud dosáhnou všichni partneři v programu vzájemného porozumění. Pokud nebude možné tento proces provést dostatečně

rychle, existuje riziko pomalého startu programu, zpožď ní jeho realizace a dokonce zrušení závazk .

- Složení finančních příspěvků : za len ní r zných zdroj financování (nap . ENPI, z d vodu ú asti Ukrajiny) a také pravidlo 10% - 20% (ve t etích zemích a lenských státech EU) m že zkomplikovat ízení nebo kontrolu financí a dokonce zdržet realizaci programu.
- Pot eba stanovit/oslovit nové aktéry: realizace strategických projekt vyžaduje zapojení klí ových aktér pro p íslušná témata, z nichž n kte í by nemuseli být obeznámeni s nadnárodními projekty.
- Informace o financování následné innosti (follow-op): pro posílení typu projekt s p edb žným investováním s podporou follow-up projektu s jinými prost edky - požadují se pokyny pro p íslušné programy na národní úrovni a úrovni EU

- Externí soulad s jinými politikami

Návrh OP je v souladu s všeobecným na ízením o strukturálních fondech a na ízením o ERDF, p edevším lánkem 6 (2). Je také ve shod se základním cílem zásad soudržnosti, zejména 2.5 o nadnárodní spolupráci (hospodá ská a sociální integrace),

Návrh OP byl vyhodnocen z hlediska shody s národními strategickým referen ními rámci (NSFR) všech lenských stát ú astnících se programu. Krom toho byly uskute n ny rozhovory s osobami odpov dnými za NSFR.

Toto hodnocení ukázalo, že jsou všechny priority OP v souladu s cíli a prioritami NSFR. Proto je obsah programu v souladu s národními strategiemi. V p ípad , kdy NSFR obsahují specifickou kapitolu o územní spolupráci, bylo také ov eno, že návrh OP odpovídá prioritám a cíl m tam uvedeným. Tento soulad s NSFR znamená, že - v principu - v každém lenském stát který se podílí na programu ST EDNÍ EVROPA, bude financování k dispozici prost ednictvím r zných OP, které mohou být využity ke spolufinancování následné innosti pro nadnárodní projekty.

P í navrhování programu bylo také vzato v úvahu, že programy v rámci EAFRD a ESF budou plnit dopl ůjící funkci, že se zabránilo p ekrývání a lze vytvo it možné sou innosti.

- Systém implementace

Návrh OP obsahuje zhušť ný p ehled struktur a procedur pro realizaci programu, v etn popis administrativních struktur (MC, MA, JTS, CA, AA, CP), životního cyklu projektu, publicity a komunikace. Krom toho jsou zde k dispozici popisy hodnocení, systému monitorování a elektronické vým ny dat.

Struktury ízení programu jsou v souladu s požadavky ERDF a p íhlížejí ke zkušenostem s ízením programu CADSES Sousedství. Proto bylo rozhodnuto soust edit administrativní struktury na jednom míst a zvolit zkušené instituce.

Role a úlohy r zných struktur jsou jasn popsány a existuje jasné rozd lení úkol mezi ídící, Certifika ní a Auditní orgán.

Na úrovni projektu se p edpokládá aplikace principu Vedoucího partnera, na základ ehož mohou orgány stav t na zkušenostech ze stávajícího programového období. Návrh jak ešit nadnárodní aktivity p íspívá k jasné a rychlé implementaci projektu.

Popis požadované kvality projekt a mechanism pro generování projekt (cílená výb rová ízení, procedury s jedním nebo dv ma kroky) je dobrý a prosp šný. Krom toho je zajišt n nástin žádoucích charakteristik pro strategické projekty. To vše m že znamenat významný p íspěvek pro dosažení zamýšleného zam ení na výstupy a výsledky.

Systém monitorování a hodnocení také ukazuje orientaci na sledování toho, jak jsou dosahovány očekávané výsledky a cíle. Popisy jsou však v současné chvíli pouze základní a je třeba se podívat, zda požadované zaměření na očekávané výsledky a úspěchy na projekt je skutečně integrováno do šablon pro žádosti a zprávy a zda bude předpokládáno pro běžné hodnocení uskutečňované odpovídajícím způsobem, aby podpořilo Monitorovací výbor při plnění jeho plánovaných úkolů v oblasti řízení.

Pokud jde o doplnění s jinými programy, neexistují žádná ustanovení týkající se překrývání s programy Jihovýchodní Evropa a Alpská oblast, mimo uplatnění pravidla 20 %. Zejména by měly být zavedeny mechanismy pro koordinaci rozhodování na úrovni projektu a také ustanovení pro pokračování úspěšných partnerství, která byla vytvořena v (daleko větší) prostoru spolupráce CADSES.

Za účelem umožnění rychlého startu programu a také jeho plynulé realizace se zdrazují následující doporučení z hodnocení ex-ante:

- je třeba zajistit rychlé vytvoření správy programu a jeho procedur,
- je třeba počítat s tím, aby Kontaktní místa měla stejnou úroveň povinností a aby byla zajištěna finanční pomoc,
- je nutné usilovat o rychlé vytvoření systému technického monitorování a kontrolních systémů v členských státech.

Hlavní výsledky s ohledem na očekávané dopady

Pro vyhodnocení pravděpodobnosti výsledků a dopadů vypracovali hodnotitelé diagramy na úrovni priorit. Tyto úvodní diagramy byly předloženy Úkolové skupině, přičemž byly novému návrhu OP (3.0) a projednány s týmem programových expertů a také ještě jednou s Úkolovou skupinou.

Tyto diagramy dopadu ukazují, že většina očekávaných úkolů souvisí přímo a přesdívkou s typy aktivit, které se plánují pro pomoc. Program proto vykazuje poměrně konzistentní soubor mechanismů dopadu a „teorii akce“. Všechny očekávané výsledky a dopady lze dosáhnout s předpokládanými oblastmi intervence.

Existuje však zjevná potřeba kontinuálního řízení na úrovni programu pro zajištění zaměření na výsledky a pokrok v tomto směru. Prvky tohoto zaměření jsou cílená výběrová řízení, vypracování strategických projektů a stále monitorování projektových úspěchů (prostřednictvím žádostí/podávání zpráv).

Systém ukazatelů sestává ze dvou typů ukazatelů – výstupů a výsledků.

- v navrhovaném systému jsou výstupy znázorněny pouze na spíše souhrnné úrovni (po et projektu na úrovni priority), ale s doplňujícím souborem ukazatelů obsažených v Realizační příručce bude možné poskytnout údaje o ukazatelích na úrovni oblastí intervence a tak splnit pravděpodobné požadavky ES (které v současnosti nejsou jasné).
- Výsledné ukazatele jsou považovány za přibližné ukazatele, které mají úspěch projektů k cílům programu, ale nikoli dosahování cílů jako takových.

Realizační (Implementation manual) bude obsahovat doplňující soubor ukazatelů, které by měly poskytnout podrobnější a kvalitnější informace o projektech podporovaných v rámci programu, v etně podrobnějšího rozpisu ukazatelů pro oblast intervence.

Finanční alokace na úrovni priorit byly dojednány v rámci spolupráce mezi programovými partnery s přihlédnutím k tématickým preferencím, jejich odhadu z hlediska potenciálu pro vytvoření projektu a zkušeností získaných ve stávajícím programovém období. Na základě těchto předpokladů se výsledné

rozdělení – preference pro priority 2 (dostupnost) a 3 (životní prostředí) - zdá se přijatelné, ale nižší alokace pro priority 1 a 4 by přesto mohl umožnit dosažení jejich předpokládaných cílů.

Přesnější obraz finančních alokací pro tématické oblasti (na základě agregace kvantifikací pro kategorie výdajů) ukazuje, že největší alokace získá doprava, výzkum a technologický vývoj, inovace a podnikání a ochrana životního prostředí v etnizaci rizik. Tyto tématické oblasti získají téměř 45 % celkových financí, což je považováno za správné vzhledem k tomu, že jsou to tématické oblasti EU s obzvláštním významem a mají také dobrý potenciál k prokázání nadnárodní přidávané hodnoty.

Nejnižší alokace se plánují pro reformy v oblasti zaměstnanosti a sociálního začlenění, dostupnosti zaměstnání, které nejsou Úkolovou skupinou považovány za hlavní zaměření programu. Jiné tématické oblasti s relativně menšími alokacemi jako regenerace měst a informační společnost by mohl být celkově sledovány při vytváření projektu a mělo by být zvažováno přerozdělení prostředků, pokud se ukáže, že jsou finanční částky příliš malé pro dosažení operačních cílů příslušných oblastí intervence.

Kvantifikace ukazatelů je založena na dvou možných předpokladech (přibližná velikost projektu a očekávaný příspěvek na projekt). Předpokládaný přibližný rozsah projektu z hlediska příspěvku ERDF (1,5 milionu) je značně vyšší než ve stávajícím programu CADSES (1 milion), ale vzhledem k vyšší míře spolufinancování ERDF zůstane přibližná celková velikost projektu více méně stejná. V důsledku většího rozsahu projektu pokud jde o podíl ERDF, je předpokládaný celkový počet projektů pouze mírně nadpočetem pro stávající období (155 oproti současným 134) - a kolik příspěvků ERDF na program a celkové financování, které je k dispozici, budou považovány za vyšší než v současném programu CADSES. Cíle pro výsledné ukazatele (očekávané příspěvky na cíle Oblastí intervence -Aol) jsou založeny na předpokladu přibližného příspěvku na projekt, což se zdá spíše optimistickým, než dosažitelnou skutečností - ale budou vyžadovat odpovídající podávání zpráv o těchto příspěvcích, aby mohly být všechny náležitě získány.

Celkově lze konstatovat, že přidělování finančních zdrojů - jak z hlediska množství tak jejich rozdělení podle priorit a Oblastí intervence - je v souladu s teorií akce programu. A lze tudíž očekávat, že toto rozdělování prostředků zajistí odpovídající pomoc pro dosahování cílů, jak jsou stanoveny v OP.

Integrace základních doporučení v OP

Následující tabulka obsahuje syntézu hlavních doporučení vypracovaných v průběhu hodnocení ex-ante a uvádí, jak byla zapracována během procesu programování:

Doporučení ex-ante	Začlenění do závěrečného návrhu OP
<i>Zpětná vazba na první návrh OP (září 2006)</i>	
Soulad analýzy a SWOT s ostatními částmi Programu, které je třeba zlepšit – zejména se Strategii a Prioritami	Analýza byla nově strukturována a dále rozpracována. Soulad analýzy, SWOT, strategie a priorit byla provedena v celém dokumentu. Analýza SWOT byla strukturována podle priorit a byla doplněna dalšími informacemi získanými na základě analýzy.
Na které kapitoly analýzy by mohly být zpracovány dále nebo slouženy, mělo by být rozšířeno silné územní zaměření	Územní zaměření analýzy bylo vyváženo za začleněním socio-kulturních aspektů, demografických trendů, migrace, inovací a systému inovací. Nové mapy založené na údajích Eurostat nahradily dřívější mapy ESPON. Tyto mapy mají výhodu v tom, že znázorňují pouze 1 - 2 ukazatele na jednu mapu a tudíž nevyžadují objasnění metodiky ESPON.
Strategie vyžaduje další rozpracování, výběr priorit lepší zdůvodnění a také popisy doplněné strategie	Strategie byla revidována a zestručněna. Všeobecný strategický cíl, o němž bylo nově rozhodnuto, byl začleněn do 2. návrhu. Strategie byla dána do spojitosti

	<p>se zvolenými prioritami v popisu cíl programu.</p> <p>Zdvojnásobení výběru priorit bylo zařazeno do návrhu 3.5 prostřednictvím souhrnného popisu hlavních zjištěných hodnot ex-ante a popisu, jak bylo předpokládáno k výsledkům SEA ve strategii OP</p>
Hierarchie cílů by měla být rozpracována dále a očekávané výsledky zařazeny do priorit.	Hierarchie důležitější celkového strategického cíle a dvou programových cílů byla restrukturalizována: tentokrát byl formulován cíl (goal) programu, který sledoval dva strategické postupy (důležité programové úkoly - objectives). Priority 1 až 4 se vztahují k jednomu nebo oběma strategickým postupům. Očekávané výsledky jsou zařazeny do popisu podle priorit a také v kapitole „Kvalita projekt“ podle implementačních ustanovení.
Popisy Pokynů pro podporu (Directions of Support – DoS) je třeba zlepšit a popsat předanou hodnotu nadnárodních aktivit	<p>Ve 2. návrhu byly Pokyny pro podporu (Directions of Support – DoS) nově formulovány a důležitější blokové popisy byly rozděleny do (1) cílů; (2) „pokynů pro podporu“ (odrážky v následujících sloupcích); (3) cílových skupin a (4) příkladů možných projektů. Pokyny pro podporu byly nově uspořádány mezi prioritními osami, aby byly přehlednější. V pozdějším stádiu (Návrh 3.0) byly možné příklady projektů uvedeny do Realizační příručky, přičemž cíle byly popsány podrobněji. Nakonec byly Pokyny pro podporu přejmenovány na Oblasti intervence (Areas of Intervention - AoI)</p> <p>U každé prioritní osy byl uveden odstavec o nadnárodním postupu.</p>
Riziko širokého tématického postupu s omezeným rozpočtem: vyžaduje jasná kritéria pro výběr projektu a doplnění s ostatními programy	V kapitole 6 (Realizace) byl doplněn přehledný soubor kritérií způsobilosti a výběru projektu, což napomůže zaměření programu ve fázi realizace. Dále byl přidán odkaz na Realizační příručku tam, kde se konkrétně vztahuje na daný úkol. Shoda s ostatními politikami a programy je popsána v kapitole 3.6.
Riziko zdržení zahájení z důvodu nejasného zaměření a nových realizačních postupů	Popis realizačních ustanovení byl konkretizován za účelem zajištění rychlého zahájení programu. Přípravné kroky jsou popsány v Operačním programu a je uveden další odkaz na Realizační příručku
Realizace horizontálních cílů (udržitelnost a rovnost příležitostí) by měla být jasnější	Do návrhu byly zařazeny všeobecné principy, chápány jako horizontální cíle: (1) udržitelnost, (2) inovace a (3) rovné příležitosti a nediskriminace.
Nadnárodní charakter programu musí být prokázán jasněji (oproti přeshraniční nebo regionální spolupráci)	Nadnárodní charakter byl definován v Programovém dokumentu na základě všeobecných charakteristik kvality projektu, nadnárodního postupu u každé prioritní osy a z hlediska příslušných výstupů a výsledků. Podle kapitoly „Soulad s ostatními politikami a programy“ bylo popsáno vymezení oproti jiným programům.

Zpětná vazba na 2. návrh OP (listopad 2006)	
Součástí strategického cíle by se měla stát soudržnost	Pro 3. návrh byl zformulován revidovaný všeobecný cíl „Posílení územní soudržnosti, podpora vnitřní integrace a zlepšení konkurenceschopnosti Střední Evropy“. Nový cíl byl popsán a zařazen do stromového diagramu cílů. Bylo dosaženo lepší shody cíle, úkolů a Oblastí intervence.
Vztah aktivit DoS k cílům a úkolům by měl být uveden jasněji (zejména v rámci Priority 4).	Vztah aktivit k cílům Oblastí intervence byl proveden na základě diagramu monitoringu dopadů. Priority 4 byla restrukturalizována s vypuštěním jedné Oblasti intervence - DoS. Cíle priority byly upraveny.
Zpětná vazba na 3. návrh OP (prosinec 2006)	
Systém ukazatelů bude doplněn a budou stanoveny vhodné ukazatele výsledků	Podskupina ukazatelů výsledků kvantifikovaných ex ante pro prioritní osy a oblasti intervence byla zpracována do návrhu 3.6.
Zpětná vazba na 4. návrh OP (březen 2007)	
Průměrný rozsah projektu bude snížen, kvantifikace výstupů a příspěvků na výsledky musí být přiměřeně revidována	V návrhu 3.6 byla snížena průměrná velikost projektu na 1,5 milionu EUR z prostředků ERDF.
Mezinárodní organizace, konsorcia a nevládní organizace by měly být vzaty v úvahu jako způsobilí partneři.	V návrhu 3.6 byly vzaty v úvahu mezinárodní organizace, konsorcia a nevládní organizace jako způsobilí partneři ²⁶ .
Kvantifikace se stále požaduje pro kategorie výdajů a cíle ukazatelů.	Kategorie výdajů a cíle ukazatelů byly v návrhu 3.6 kvantifikovány.

3.5.2 Souhrnný popis hlavních zjištění SEA

Podle směrnice SEA (2001/42/EC) bylo provedeno strategické hodnocení dopadu na životní prostředí pro Program pro Střední Evropu.

Hlavním cílem Strategického hodnocení dopadu na životní prostředí bylo vyhodnotit úkoly v oblasti významných dopadů na životní prostředí. Kromě toho bylo úkolem zařadit environmentální úvahy do procedury programování již v rané fázi, aby byla zajištěna vysoká úroveň ochrany životního prostředí a podpora trvale udržitelný rozvoj.

Proces umožnil orgánům působícím v oblasti životního prostředí ze zúčastněných států a široké veřejnosti vyjádřit svůj názor na ekologický dopad realizace programu. (procedurální kroky a časový plán viz kapitola 1 a příloha 7.3)

Metodika hodnocení dopadu, výběr alternativ

Zpráva o stavu životního prostředí popisuje současnou situaci a pravděpodobný vývoj v otázkách životního prostředí. Tato „nulová volba“ představuje „výchozí úroveň“ pro proces celkového hodnocení v rámci SEA. Jsou zde shrnuty mezinárodní ekologické cíle, zákony a předpisy vztahující se k nadnárodnímu programu pro Střední Evropu.

²⁶ Způsobilost a úloha mezinárodních organizací, konsorcií a nevládních organizací v partnerství bude zpracována podrobněji v realizační příručce.

Pro každou oblast intervence je třeba analyzovat možné úinky na příslušné složky životního prostředí, ve vztahu ke „smrným otázkám“ (guiding questions) a cílům ochrany životního prostředí. Protože žádná z oblastí intervence není popsána dostatečně podrobně k provedení kvantitativního hodnocení, zaměřuje se hodnocení na kvantitativní popis možných dopadů na příslušné úkoly v oblasti životního prostředí související se Smrnicí SEA (2001/42/ES).

Smrnice SEA požaduje stanovení přírodních alternativ programu. V procesu zahrnujícím v tší po et krok SEA poskytuje doporučení pro optimalizaci programu. Ekologické dopady (pozitivní, neutrální a negativní úinky v oblastech týkajících se životního prostředí) různých verzí návrh Opera ního programu byly v procesu programování hodnoceny z hlediska SEA. Tým SEA doporučil programovým expertům změnu formulací a nové aktivity, které byly v tšinou integrovány do následujících verzí návrh programu. Tato doporučení a návrhy se považují za možné alternativy Opera ního programu (Smrnice SEA, l. 5) (podrobnosti viz příloha 7.4).

Vzhledem ke specifikacím článku 6 nařízení o ERDF není „nulová volba“ z hlediska Smrnice považována za „přírodnou alternativu“. Avšak dopad „nulové volby“ na životní prostředí je popsán v kapitole 5 Zprávy o stavu životního prostředí podle Přílohy I, písm. b Smrnice.

Integrace procesu SEA během programování

Vypracování Opera ního programu prováděla nadnárodní Úkolová skupina složená ze zástupců národních orgánů ústředních vládních států (Rakousko, Česká republika, Německo, Maarsko, Itálie, Polsko, Slovenská republika, Slovinsko) a Ukrajiny a také externí experti poskytující technickou pomoc při programování, tým hodnocení programu ex-ante a tým SEA. Tento proces zahrnoval řadu zasedání Úkolové skupiny a diskuse se stálou vzájemnou vazbou mezi SEA a programovými experty od září 2006 do března 2007. Zapojení orgánů přírodních v oblasti životního prostředí a expertů SEA do procesu programování a úzce souvisejícího procesu SEA zajistilo, že byly ekologické aspekty zvaženy v raném stádiu a byly adekvátně integrovány.

Možné dopady na životní prostředí v rámci programu (netechnické shrnutí)

Program se pozitivně zabývá nejvýznamnějšími otázkami životního prostředí ve Střední Evropě. Priorita 1 podporuje zavádění nejlepších dostupných (nebo alespoň vylepšených) technologií, které – ve střednědobé perspektivě – povedou k rozšíření zdrojů a energetické úinnosti ve výrobě a v sektoru služeb. Priorita 2 je zaměřena na změnu nadnárodních rámcových podmínek v rámci udržitelných a energeticky úinných systémů mobility implementací multimodálních logistických a kooperativních sítí. Priorita 3 podporuje všeobecné zlepšení podmínek životního prostředí v programové oblasti s pozitivním dopadem na v tšinou otázek životního prostředí v etn biodiverzity a zdraví lidí. Priorita 4 podporuje aktivity pro zlepšení životních podmínek v městských oblastech s pozitivním dopadem na vodní zdroje, půdu, ovzduší a zdravotní rizika související s životním prostředím.

Hodnocení možných pozitivních nebo negativních úinků nemělo být provedeno pro všechny oblasti intervence z důvodu nedostatku informací o podrobnostech týkajících se možných hlavních aktivit. Na které aktivity mají zejména pouze omezený dopad na otázky životního prostředí (např. „Využití kulturních zdrojů pro atraktivnější města a regiony“).

Negativní dopady na otázky životního prostředí nelze vyloučit, pokud program podporuje vypracování doplňující fyzické infrastruktury (silnice, železnice, vodní cesty), aby se stala součástí transevropských dopravních koridorů nebo sekundárních sítí. To by mohlo vést ke zvýšenému zabírání půdy, fragmentaci přírodních prostředí a dalšímu dopadu v důsledku znečištění ovzduší a emisím hluku v citlivých oblastech. Probíhající implementace rizikových technologií (jako je genetická modifikace semen) nebo rozšířené využívání energetických zdrojů by mohla mít nepříznivý vliv na krajinu, půdu a biodiverzitu, ale tyto dopady budou vzaty v úvahu v přírodních kritériích pro výběr projektu.

Hlavní výsledky

V tšina programových priorit a oblastí intervence má pozitivní dopad na příslušné otázky životního prostředí. Výrazně negativní dopad na životní prostředí nemá být vyloučen, protože kritéria pro výběr

projekt budou vypracována budoucím Monitorovacím výborem v souladu s celkovými cíli programu (v etn všeobecného principu „udržitelnosti“) a cíli priorit.

Doporučení Zprávy o stavu životního prostředí

SEA poskytlo doporučení na zlepšení Operačního programu z ekologického hlediska. Tyto návrhy na nové aktivity, nové formulace a výběr projektů, které mají být realizovány, byly zaměřeny na podporu pozitivních účinků na životní prostředí a zmírnění možných negativních dopadů na životní prostředí. Následující tabulka uvádí pohled hlavních doporučení SEA a uvádí, jak k nim bylo přihlédnuto v programu.

Přípomínky SEA	Integrace do OP
Šíření a uplatnění inovací by mělo vést k větší účinnosti zdrojů a energetické účinnosti, zejména vytvářením nadnárodních sítí pro přenos technologií, které fungují v těchto oblastech.	Tyto úkoly jsou z velké části řešeny v rámci priority 1: „Zlepšení rámcových podmínek pro inovace“ a „Vytváření kapacit pro šíření a využití inovací“.
Přenos know-how pro vhodné využití brownfields, např. pro projekty nového hospodářského a městského rozvoje, by měly řešit nadnárodní projekty zahrnující technické, finanční a právní aspekty.	Nadnárodní přístupy k rozvoji brownfields budou integrovány do aktivit řešených prioritou 4 „Zlepšení konkurenceschopnosti a atraktivity měst a regionů“.
Nadnárodní program by se měl zaměřit na rozvoj udržitelných a energeticky účinných dopravních systémů za účelem splnění cíle zlepšení dostupnosti a také omezení nežádoucích účinků na životní prostředí. Všechny projekty, které budou podporovat zlepšení transevropských dopravních kapacit, by měly být provázeny hodnocením dopadu, odrážejícím dlouhodobé účinky na rozvoj měst, zabírání půdy, biodiverzitu, znečišťování ovzduší a klimatické změny. Hospodářský růst a také atraktivita metropolitních oblastí by mohly být omezeny přetížením dopravní infrastruktury a negativními ekologickými podmínkami v průběhu programového období (2007 – 2013) v důsledku zvýšení silniční/letecké dopravy.	Priorita 2 pomáhá omezení zátěže životního prostředí vyplývající z dopravy podporou trvale udržitelné mobility. Aktivity pro zlepšení interkonektivity Střední Evropy (např.: „podpora strategické spolupráce v rámci transevropských dopravních koridorů a mezi nimi“) bude muset přihlížet k dopadu dopravy na složky životního prostředí (včetně krajiny, biodiverzity, klimatických změn a zdraví lidí) a tak napomáhat vytvoření efektivní a trvale udržitelné dopravní sítě. Priorita 3 zahrnuje aktivity, které podporují akční plány na zlepšení kvality vzduchu v aglomeracích.
Operační program by se měl zaměřit na aktivity, jejichž cílem je dlouhodobé snížení emisí skleníkových plynů za cílový časový rámec Kjotského protokolu (2012+)	Priorita 3 zahrnuje možné akce, které jsou zaměřeny na udržitelnou výrobu energie z obnovitelných zdrojů a biopaliv pro využití v dopravě a také akční plány na snížení emisí skleníkových plynů (domácnosti doprava, výroba).
Přenos znalostí by měl být podporován v oblasti integrovaného zpracování odpadu, čistší výroby a spotřeby, udržitelné výroby energií a stavebních technologií.	Všechny tyto úkoly jsou na pořadu možných aktivit, jimž se zabývá Priorita 3 („Podpora technologií a aktivit šetrných k životnímu prostředí“).
Na strategie pro regeneraci chátrajících obytných oblastí, městských čtvrtí a (znečištěných) průmyslových zón by se měly zaměřit nadnárodní aktivity.	Priorita 4 „Zlepšení konkurenceschopnosti a atraktivity měst a regionů“ se zaměřuje na zlepšení kvality života a podporu udržitelného rozvoje měst, včetně mezikorových strategií pro přizpůsobení bytového fondu stávajícím potřebám. Dále by na programu nadnárodních aktivit v rámci výměny znalostí mohla

	být regenerace brownfields.
Aktivity pro využití kulturních zdrojů by měly být omezeny na přírodní nebo sociální kapacity a podporu „udržitelného rozvoje cestovního ruchu“.	Oblast intervence „Využití kulturních zdrojů pro atraktivnější města a regiony“ přihlíží k dlouhodobým ekologickým a sociálním omezením hospodářského rozvoje.

Procedura veřejných konzultací

Podle Smrnice SEA čl. 5 a 6 mají orgány působící v oblasti životního prostředí a veřejnost příležitost vyjádřit své stanovisko k návrhu Operačního programu a Zprávy o stavu životního prostředí.

Konzultace v rámci procesu SEA mají dvě klíčová stadia:

- 1. stádium: Stanovení rámce – konzultace s orgány působícími v oblasti životního prostředí o rámci a úrovni podrobné Zprávy o stavu životního prostředí ve všech zúčastněných členských státech: 9. října – 23. října 2006
- 2. stádium: Zpráva o stavu životního prostředí a návrh Operačního programu – konzultace s veřejností a orgány působícími v oblasti životního prostředí o Zprávě o stavu životního prostředí a návrhu Programu: 3. ledna – 28. února 2007 (v ČR: 6. února 2007 – 8. března 2007, Slovenská republika: 5. února 2007 – 21. března 2007).

Orgány působící v oblasti životního prostředí ve všech členských státech byly emailem vyzvány, aby zaslaly připomínky ke Zprávě o stavu životního prostředí a návrhu Operačního programu.

Informace pro širokou veřejnost o probíhajícím procesu plánování v etnoprojektu a příslušných dokumentů a výzvy k zaslání připomínek byly uvedeny na webových stránkách www.cadses.net.

Výsledky veřejných konzultací a jak k nim bylo přihlédnuto v závěrečném operačním programu

Na většinu otázek, které se objevily v průběhu veřejných konzultací, upozornily národní orgány pro životní prostředí. Pro vytvoření pohledu obsahovaly následující doporučení:

- rozšíření analýzy stávající situace v oblasti otázek životního prostředí včetně různých scénářů probíhajícího vývoje
- podrobné normativní odkazy na mezinárodní úrovni, zejména pro oblast tematiky biodiverzity a ochrany vodních zdrojů
- doporučení změny formulace a možných aktivit, jak jsou popsány ve Zprávě o stavu životního prostředí, pro zapracování do operačního programu
- kritéria pro výběr projektů jako součást realizace programu by měla specifikovat, že každý projekt, který by mohl mít výrazný účinek na lokality Natura 2000, musí projít náležitým hodnocením
- přísnější povinnosti v oblasti systému monitorování dopadů na životní prostředí

Všechny otázky, vyslovené v průběhu období veřejných konzultací ve státech podílejících se na programu STŘEDNÍ EVROPA jsou uvedeny v Příloze 7.4 Operačního programu, včetně poznámek o tom, jak byly řešeny v závěrečném operačním programu.

Monitorování dopadu programu na životní prostředí

Operační program poskytuje soubor základních ukazatelů pro monitorování a hodnocení. Úplný soubor ukazatelů bude dále rozpracován budoucím Monitorovacím výborem ve zvláštním dokumentu.

Důraz se doporučuje, aby byly ukazatele pro životní prostředí nedílnou součástí rozšířeného souboru ukazatelů, protože monitorování a průběžné hodnocení bude „tvoritelným nezbytným základem pro podávání zpráv a oznamování potřeby zviditelnění programu pro partnery programu i pro širší veřejnost“ (OP, kap. 6.5.1).

Kromě toho musí monitorování plnit následující požadavky:

- musí hodnotit výsledky hodnocení životního prostředí dokumentované v této zprávě s odkazem na kap. 5 zprávy o stavu životního prostředí;
- musí odhalovat nepředpokládané významné úinky na životní prostředí;
- musí měřit efektivitu procedur při výběru projektu z hlediska zmírnění a odstranění výrazných nežádoucích úinků na životní prostředí

Monitorování umožní programovým orgánům uskutečnit nápravná opatření, pokud hodnocení ukáže neočekávané nežádoucí úinky na životní prostředí.

Při vypracování kritérií pro výběr projektů bude mít základní význam zařazení požadavku, aby bylo zabráněno výrazným nežádoucím úinkům na příslušné složky životního prostředí. Doporučuje se přeběžné hodnocení dopadu na životní prostředí, nejspíše na základě „směrných otázek“ (viz kap. 3.3.1 Zprávy o stavu životního prostředí). Každý projekt, který by mohl mít vliv na lokality Natura 2000 musí být náležitě posouzen z hlediska jeho dopadu podle čl. 6 a 7 Smernice o ochraně přírodních stanovišť (Habitat Directive).

3.6 Soulad s dalšími politikami a programy

Operační program pro Střední Evropu na období 2007-2013 přispívá k plnění priorit uvedených v aktualizované Lisabonské a Göteborgské strategii a ve Strategických směrnících Společenství. Kromě toho zohledňuje evropské politiky v oblasti sociální, v oblasti územního rozvoje a v oblasti dopravy.

Tabulka 4: Hlavní témata Lisabonské a Göteborgské politiky soudržnosti

	Hlavní témata Lisabonu a Göteborgu				Strategické pokyny Společenství k politice soudržnosti		
	Konkurenční a dynamická ekonomika	Sociální soudržnost a začlenění	Ekologická udržitelnost	Rovnost pohlaví	G1	G2	G3

Priorita 1: Usnadňování/umožňování inovací ve Střední Evropě	x			x		x	x
Priorita 2: Zlepšování dostupnosti Střední Evropy a v jejím rámci	x			x	x		
Priorita 3: Odpovědné užívání životního prostředí			x	x	x		
Priorita 4: Zvyšování konkurence-schopnosti a atraktivity měst a regionů	x	x		x	x		

Strategické směrnice Společenství k politice soudržnosti (2006/702/ES)

Směrnice 1 (G1): Přeměna Evropy a jejích regionů v atraktivnější místo pro práci i investice

Směrnice 2 (G2): Rozvoj znalostí a inovací pro hospodářský růst

Směrnice 3 (G3): Větší počet lepších pracovních příležitostí

Na summitu Evropské rady, který se konal v břenu 2000, byla přijata **Lisabonská strategie**, ve které se klade důraz na nutnost přeměnit EU na „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomiku světa s velkým počtem pracovních příležitostí, při zajištění vyšší kvality života a větší sociální soudržnosti“. Záběr této strategie, která tvoří socioekonomický program, byl rozšířen smlouvou uzavřenou v průběhu summitu v **Göteborgu**, kdy se nedílnou součástí strategie stal také trvale udržitelný hospodářský rozvoj. Vzhledem k neuspokojivým výsledkům Lisabonské strategie byla navržena její inovace (ve zprávě pro jarní zasedání Evropské rady²⁷) a přijat byl tzv. Lisabonský akční program, který byl představen v dokumentu nazvaném „Společné činnosti pro hospodářský růst a zaměstnanost. Nový začátek Lisabonské strategie.“

Pokyny k politice soudržnosti 2007 – 2013 přijaté 6. října 2006 vycházejí z obnovené lisabonské agendy a jsou zaměřeny na následující tři priority:

- zlepšení přitažlivosti členských států, regionů a měst zlepšením dostupnosti, zajištěním odpovídající kvality a úrovně služeb a ochranou životního prostředí,
- podpora inovací, podnikání a růstu znalostní ekonomiky prostřednictvím výzkumných a inovačních kapacit včetně nových informačních a komunikačních technologií a
- vytváření většího počtu a lepších pracovních příležitostí získáváním většího počtu lidí pro zaměstnání nebo podnikatelské aktivity, zlepšení adaptability pracovníků a podniků a navýšení investic do lidského kapitálu.

²⁷ Zpráva na jarním zasedání Evropské rady – Společné činnosti pro hospodářský růst a zaměstnanost. Nový začátek Lisabonské strategie. COM (2005)24, Brusel, 2. února 2005

Evropská sociální agenda definuje hlavní proud činností realizovaných v kontextu sociální politiky a přispívá také k realizaci Lisabonské strategie. Jejím cílem je zajistit dostupnost práce, zdrojů, práv, zboží a služeb pro každého, zabránit hrozbě sociálního vyloučení, pomáhat nejohroženějším a mobilizovat všechny činitele/organizace v oblasti hospodářské a sociální politiky. Samotný dokument této politiky se také odráží ve Všeobecných směrnících hospodářské politiky a dále pak ve Směrnících ke strategii evropské zaměstnanosti, které se týkají politiky v oblasti mikro a makro-ekonomiky a zaměstnanosti pro tvorbu nových pracovních míst a pro hospodářský růst.

Nástin **Evropské perspektivy územního rozvoje** (ESDP – *European Spatial Development Perspective*, 1999) podporoval koordinovanou politiku regionálního a územního rozvoje v rámci EU. Za základní cíle, které by měly vést k trvale udržitelnému a vyváženému rozvoji území EU, byly označeny:

- Hospodářská a sociální soudržnost;
- Ochrana a řízení přírodních zdrojů a kulturního dědictví; a
- Vyváženější konkurenceschopnost evropského prostoru.

Evropská integrace je důležitou součástí perspektivy ESDP. Místní a regionální úřady by měly při regionálním rozvoji spolupracovat za hranicemi vlastních regionů. Program také zároveň přihlíží z Územní agendě, mezivládnímu dokumentu, který připravují členské státy EU. Tato agenda má za cíl převedení Lisabonské a Göteborgské strategie do územního rozvoje Evropské unie.

Cílem další rozvojové politiky, **politiky rozvoje dopravních systémů Evropské unie**, je uspokojování hospodářských, sociálních a ekologických potřeb společnosti. Skutečnost, že efektivní dopravní systémy jsou pro prosperitu Evropy zásadní a že mají podstatný vliv na hospodářský růst, sociální rozvoj a na životní prostředí, byla vyslovena již v bílé knize „Evropská dopravní politika pro rok 2010: čas rozhodnout se“. Dopravní politika EU by Evropanům měla přinést efektivní a účinné dopravní systémy, které budou:

- Nabízet vysokou mobilitu lidem a firmám po celém území EU;
- Chránit životní prostředí, zajišťovat energetické zabezpečení, podporovat minimální pracovní normy v tomto sektoru a chránit cestující i občany;
- Inovovat podporu prvních dvou cílů mobility a ochrany zvyšováním efektivnosti a trvalé udržitelnosti rozrůstajícího se dopravního sektoru;
- Mezinárodně propojovat s ohledem na politiku EU v oblasti posilování udržitelné mobility, ochrany a inovace, účastí v mezinárodních organizacích.

Transevropská síť (TEN – *Trans European Network*) je jedním ze základních projektů, který se zabývá rozvojem celoevropské dopravní infrastruktury a propojováním národních sítí moderní a efektivní infrastrukturou, což vede k zajištění lepší dostupnosti v rámci EU.

Národní strategické referenční rámce (NSRF – *National Strategic Reference Frameworks*) udávají obecnou orientaci na cíle a strategie, které jsou relevantní také pro nadnárodní programy. Některé rámce NSRF také udávají orientaci v oblasti nadnárodní spolupráce. S ohledem na to se bude zvláštní pozornost věnovat prevenci případného dvojího financování intervencí (akcí) ze Strukturálních fondů.

- V **Rakousku** rámec NSRF (strat.at) pokrývá operační programy pro regionální zaměstnanost a konkurenceschopnost (v 8 federálních zemích), pro konvergenci (Phasing out–postupné zastavování činnosti) (v 1 federální zemi) a pro evropskou územní spolupráci. Územní spolupráce je pro Rakousko důležitá – je zde velký podíl hraničních regionů a těží se také ze zkušeností ze spolupráce z minulých dvou období strukturálních fondů. Cílem nadnárodní spolupráce by mělo být umožňování a zintenzivňování rozvoje a realizace integrovaných projektů v porovnání se stávajícím obdobím. Kromě toho by se měla zvýšit kvalita ve vývoji projektů a v měnících se funkčních strukturách dotčených regionů.

- Globálním cílem rámce NSRF **České republiky** je změna jejího socioekonomického prostředí v souladu s principy trvale udržitelného rozvoje, aby se země přeměnila na atraktivnější místo pro investice, práci i život jejích obyvatel. Bylo ustanoveno, že se Česká republika bude podílet na další tvorbě programů nadnárodní a meziregionální spolupráce. Strategický cíl „vyváženého regionálního rozvoje“ odkazuje také na podporu přeshraniční, meziregionální a nadnárodní spolupráce v souladu s cílem „Evropské územní spolupráce.“ V oblasti nadnárodní spolupráce bylo uvedeno, že Česká republika bude spolupracovat s ostatními členskými zeměmi EU ve strategicky významných otázkách se zaměřením na strategické činnosti umožňující propojení teritorií (dopravní dostupnost, ochrana životního prostředí, prevence a řízení rizik, integrované vodohospodářské systémy, nehmotná propojení, např. sítě, výměna zkušeností, inovační sítě a rozvoj znalostí IT ve společnosti).
- Rámec NSRF v **Německu** obsahuje samostatnou kapitolu zabývající se cílem evropské územní spolupráce. Bylo stanoveno, že nadnárodní projekty budou podporovat integraci strukturálně slabých regionů, což je pokládáno za důležitý faktor rozvoje. Meziregionální spolupráce se zaměřuje na výměnu názorů a zkušeností v rámci Evropy, zejména na poli inovací a znalostní ekonomiky.
- Rámec NSRF v **Maďarsku** se soustředí na zvyšování zaměstnanosti a dlouhodobý hospodářský růst. Formulované strategické cíle zahrnují aktivní účast na společných programech zaměřených na konkurenceschopnost a budování znalostí společnosti v EU. Nadnárodní aktivity v Maďarsku se zaměřují na podporu, reorganizaci a modernizaci maďarských komunit žijících v sousedních zemích v Evropě. Cílem je realizace společné regionální infrastruktury a institucionální rozvoj, a dále pak ekonomický rozvoj, aby se podpořil dynamický rozvoj tohoto regionu.
- V **Itálii** rámec NSRF sledoval integrovaný a jednotný přístup u všech cílů strukturálních fondů, ve kterých se územní spolupráce jednoznačně pokládá za jednu ze strategických dimenzí podporující celkovou logiku dokumentu. Rámec NSRF tak nemá konkrétní kapitolu ani k územní spolupráci, ani k nadnárodní spolupráci jako takové. Místo toho se zde cíl 3 pokládá za společný strategický rozměr. Rozpracování OP bylo založeno na zjištěných technických pracovních skupin, z nichž jedna se zabývala právě cílem 3. Tato pracovní skupina definovala konkrétní priority územní spolupráce jako svůj příspěvek do návrhu NSRF.
- Strategický cíl formulovaný v rámci NSRF v **Polsku** zní „vytvořit podmínky pro zvyšování konkurenceschopnosti polské ekonomiky na základě znalostí a podnikání zajišťujících zvýšení zaměstnanosti, zvyšování sociální, ekonomické a územní soudržnosti Polska v rámci Evropské unie i v rámci státu samotného.“ Tohoto strategického cíle se má dosáhnout realizací šesti horizontálních cílů. Rámec NSRF neobsahuje samostatnou kapitolu k nadnárodní spolupráci, ale odkazuje na rozvoj územní spolupráce v rámci horizontálního cíle „růst konkurenceschopnosti polských regionů a prevence sociální, ekonomické a územní marginalizace.“ Zde se uvádí, že zejména spolupráce mezi regiony východoevropských zemí nabyla na novém významu. Zejména v souvislosti s přeshraniční spoluprací se Program zaměřuje na dopravní, turistickou a ekologickou infrastrukturu a na přenos zkušeností.
- Celkovým strategickým cílem rámce NSRF na **Slovensku** je do roku 2013 podstatně zvýšit konkurenceschopnost a výkon (efektivitu) slovenských regionů a slovenské ekonomiky s ohledem na trvale udržitelný rozvoj. Slovenský rámec NSRF pokrývá jen dva cíle – konvergenci a regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost. Rámec NSRF nehovoří o třetím cíli evropské politiky soudržnosti v samostatné kapitole, avšak souvislost s tímto cílem je uváděna v kapitole Strategie. Otázky evropské územní a nadnárodní spolupráce jsou rozpracovány v samostatných OP.
- V rámci NSRF ve **Slovinsku** se uvádí, že dosažení pěti uvedených cílů bude podporováno spoluprací v nadnárodních programech. Zvláštní pozornost je třeba věnovat územní soudržnosti, která usiluje o vyváženější rozvoj, o budování trvale udržitelných komunit ve městech i na venkově a o lepší harmonizaci s ostatními sektorovými politikami, které mají ekologické dopady. Rámec NSRF věnuje zvláštní pozornost růstu a tvorbě nových pracovních

míst v městských oblastech, a dále pak ekonomické diverzifikaci venkova. Přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce by tedy měla přispět ke splnění těchto tří priorit: (1) Učinit Evropu a její regiony přitažlivějšími pro investice a práci, (2) Zlepšit znalosti a inovace za účelem růstu, a (3) Zvýšit počet pracovních míst a dosáhnout lepších pracovních podmínek.

Vzhledem k účasti Ukrajiny je Program propojený s novým nástrojem **Evropského sousedství a partnerství** (ENPI – *European Neighbourhood and Partnership Instrument*)

Koordinace s nástrojem pro předvstupní pomoc (IPA) bude významná v průběhu spolupráce s ostatními programy.

Nástroj ENPI (2007–2013) nahrazuje předchozí programy TACIS, MEDA a Interreg pro země sousedící s rozšířenou EU. **Cílem** ENPI je zaměřit se na posílení spolupráce mezi dvěma nebo více partnerskými zeměmi s možnou účastí členských států. ENPI se bude realizovat ve třech typech programů, ze kterých jeden obsahuje tématické programy řešící jeden nebo několik problémů společných pro několik partnerských zemí a relevantních pro jednu či několik členských zemí.

V souladu s článkem 9 Všeobecného nařízení by měla Komise a členské státy zabezpečit, aby byla podpora konzistentní v aktivitách, politice a prioritách Společenství a současně doplňovala ostatní finanční nástroje ES.

Koordinace aktivit s nadnárodním programem střední Evropy a **národními a regionálními programy** zahrnující části v oprávněných oblastech je spatřována jako nezbytnost pro vytváření součinnosti mezi úsilím na různých úrovních a poskytováním financování následných akcí nadnárodním programem. Z těchto důvodů je obzvláště potřebná koordinace současného programu s programy a aktivitami financovanými prostřednictvím:

- ERDF (Evropský regionální rozvojový fond): národní a regionální programy Konvergence nebo Konkurenceschopnost
- ESF (Evropský sociální fond): Zaměstnanost
- Nástroje Evropského sousedství a partnerství (ENPI)

V rámci Cíle 3 **Evropské územní spolupráce** bude navíc nutné počítat s **potenciálním překrýváním s jinými programy** zahrnujícími části způsobilých oblastí (přeshraniční a meziregionální spolupráce, nadnárodní spolupracující oblasti a také sítě programů jako ESPON 2013, URBACT II, INTERACT II, INTERREG IV/C), aby se zvýšila součinnost a využily potenciální komplementarity a zároveň se zabránilo zdvojení aktivit. V této souvislosti bude třeba brát v úvahu především překrývající se oblasti nadnárodní spolupráce jihovýchodní Evropy, Alpského prostoru, Baltského moře, severozápadní Evropy a Středomořské oblasti. Kromě toho bude nesmírně důležitá koordinovaná realizace aktivit týkajících se opatření financovaných EAFRD (Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova včetně LEADER 2007-2013) a EFF (Evropský rybářský fond). Aktivity, které by případně mohly být zváženy a koordinovány, by se mohly vyskytnout především v prioritních osách 3 (Odpovědné využívání životního prostředí) a 4 (Zvyšování konkurenceschopnosti a přitažlivosti měst a regionů).

Následující **mechanismy** podpoří záměr programu Střední Evropa využít součinností mezi různými programy financovanými EU a zabránit překrývání:

- Členské státy účastníci se programu Střední Evropa se budou snažit o koordinační aktivity s jinými programy financovanými EU působícími na jejich území a rovněž s národními a regionálními politikami a programy využitím některého z obvykle aplikovaných opatření pro národní koordinace (např. některé země využívají národní koordinační výbory, jiné musejí konzultovat s příslušnými veřejnými orgány a/nebo zainteresovanými subjekty příslušných orgánů atd.)
- Řídící orgán a Společný technický sekretariát budou aktivně spolupracovat s kontaktními místy, s příslušnými orgány národních programů, s jinými oblastmi spolupráce a v programem INTERACT.

- Při předkládání projektových návrhů vedoucí partneři zajistí, že navrhovaný projekt není financován z jiných programů EU a popíše, jaký má projekt vztah k jiným národním a regionálním programům a politikám a programům a politikám Společenství,,
- Program poskytne informace organizátorům projektu a podpoří je při stanovení součinnosti a komplementarit mezi programy.

Mezi jiné programy společenství, které by mohly mít vztah k programu Střední Evropa patří:

- LIFE+: s cílem přispět k rozvoji a realizaci politiky a legislativy EU týkající se životního prostředí a tak přispět k udržitelnému rozvoji v rámci 6. akčního programu Společenství pro životní prostředí (6. EAP): změna klimatu; příroda a biodiverzita; životní prostředí a zdraví; udržitelné využívání zdrojů; strategické přístupy k rozvoji politiky; realizace a prosazování; ex-post hodnocení opatření politiky Společenství v oblasti životního prostředí.
- FP7: 7. rámcový výzkumný program s jeho prioritami v oblasti výzkumné spolupráce, myšlenek, lidských zdrojů (Lidé) a kapacit (SME).
- CIP: Rámcový program Konkurenceschopnost a inovace s cílem posílení konkurenceschopnosti podniků, zejména malých a středně velkých; na podporu všech forem inovací, včetně eko-inovací; pro urychlení rozvoje trvale udržitelné, konkurenceschopné, inovační a pro všechny přístupné informační společnosti; na podporu energetické účinnosti a nových a obnovitelných zdrojů energie ve všech sektorech včetně dopravy.

Kromě toho mají význam specifické nadnárodní a regionální programy jako například Úmluva o ochraně řeky Dunaje. Součinnost může být uplatněna v rámci prioritních os 1 (Usnadnění/umožnění inovací), 3 (Odpovědné využívání životního prostředí) a 4 (Zvýšení konkurenceschopnosti a přitažlivosti měst regionů).

Význam **otázky měst** je dále rozvíjen ve sdělení Komise: Politika soudržnosti a města: přispění měst k růstu a pracovním příležitostem v regionech (COM(2006)385 final, červenec 2006).

Program Střední Evropa dále bere na vědomí potenciály spolupráce s třemi novými společnými iniciativami politiky soudržnosti pro investice, růst a pracovní příležitosti v členských státech a regionech. Jsou to iniciativy **JASPERS** (Společná pomoc na podporu projektů v evropských regionech), **JEREMIE** (Společné evropské zdroje pro velmi malé až střední podniky) a **JESSICA** (Společná evropská podpora udržitelných investic do městských oblastí). Ačkoli Střední Evropa nefinancuje rozsáhlé investice, velice podporuje *přípravu* těchto investic, které bude možné financovat z jiných programů (např. Fond soudržnosti atd.). V tomto ohledu může mít JASPERS specifický význam pro program Střední Evropa.

Pokud se regiony v programové oblasti podílejí na iniciativě **Regiony pro hospodářskou změnu**, zajišťuje řídicí orgán:

- podporu inovačních operací s nadnárodním dopadem, které se vztahují na výsledky sítí;
- plánování bodu pořadu jednání Monitorovacího výboru na projednání příslušných návrhů k programu a přizvání zástupců sítí (jako pozorovatelů), aby podávali zprávy o aktivitách sítí;
- popis akcí obsažených v iniciativě Regiony pro hospodářskou změnu ve Výroční zprávě.

Soulad s ostatními politikami EU

Aktivity programu CENTRAL se zaměřují na otázky, které jsou součástí programů Strukturálních fondů. Tato spojitost se Strukturálními fondy je základním prvkem tohoto programu a zaručuje, že budou aktivity v souladu s náplní politik EU.

Aby byl prospěšný v rámci tohoto programu, měl by projekt být v souladu s článkem 16 Všeobecného nařízení, který se týká **rovných příležitostí** mužů a žen a boje proti diskriminaci z důvodu pohlaví, rasového nebo etnického původu, náboženství nebo přesvědčení, postižení, věku nebo sexuální orientace. Projekty by měly také být ve shodě s cíli ochrany a zlepšování **životního prostředí** uvedenými v článku 17 Všeobecného nařízení a článku 6 Smlouvy o ES.

Členské státy potvrzují, že jakýkoli **státní příspěvek**, který by mohl být poskytnut v rámci tohoto programu bude buď ve shodě s pravidlem „de minimis“ nebo se schématy pomoci zavedenými podle některého z nařízení o blokových výjimkách nebo jiných nařízení o výjimkách nebo bude oznámen Komisi v souladu s pravidly pro podávání oznámení. Podrobné informace budou uvedeny v Realizační příručce.

4 Priority programu

Priority a oblasti intervence Programu pro Střední Evropu (*Central Europe Programme – CEP*) zohledňují nové směry politiky územní soudržnosti Evropské unie. Program zdůrazňuje, že podporuje lisabonské a göteborgské cíle a snaží se oslovit nové zainteresované subjekty na poli inovací a hospodářského rozvoje. Kromě toho Program staví na předchozích zkušenostech a na řízení poznatků, které jsou k dispozici, s cílem stávající poznatky obohatit.

4.1 Priorita 1: Usnadňování/umožňování inovace ve Střední Evropě

Zdůvodnění a problémy, které je třeba řešit

Inovace se obecně pokládá za jednu z nejdůležitějších hybných sil hospodářského bohatství. Inovace se týká nejen technologicky špičkových průmyslových odvětví, ale prakticky každého průmyslového odvětví či hospodářského sektoru. Jde o víc, než jen o prvotní „velký nápad“, produkt či službu, která z inovace vzejde. Inovace, máme-li ji popsat přesněji, je proces, díky kterému se poznatky převádějí na nové produkty, služby či procesy a platí to i pro veřejný sektor.

Inovace je spíše systémový než-li lineární proces. Je do něj zapojena celá řada různých aktérů a obvykle se odehrává v poměrně širokém časovém rámci. Dobře fungující **inovační systémy** slouží k tomu, že zajišťují volný tok informací napříč rozhraními mezi velkými firmami, výzkumnými pracovníky, podnikateli, malými a středně velkými podniky (SME), nejrůznějšími investory, konzultanty, prostředníky, regionálními úřady a dalšími činiteli. Takové systémy mohou mít i určité technické složky, ale především jde o síť jednotlivců. Blízkost je důležitým rysem většiny inovačních systémů.

Na základě výše uvedeného je jasné, že **kritickými faktory v inovačním procesu** jsou tyto faktory:

- Rámcové podmínky, které nastavuje (nejen) veřejná moc na různých úrovních (regionální inovační politika, směrnice EU, mezinárodní organizace, atd.),
- Intenzivní komunikace a spolupráce mezi různými činiteli uvnitř regionálního inovačního systému (firmy, univerzity, inovační centra, vzdělávací instituce, finanční ústavy, průmyslová sdružení a vládní úřady),
- Znalosti a poznatky, které jsou k dispozici jako pracovní síly, ve výzkumných organizacích, v technologických zprostředkujících organizacích.

Podmínky pro inovaci se ve Střední Evropě značně liší. Infrastruktura R&TD v rozvinutých a centrálních regionech je na mezinárodní úrovni, avšak ve venkovských oblastech a v oblastech mimo města je situace obecně špatná. Tento trend je zvláště relevantní s ohledem na prohlubující se socioekonomické nerovnosti mezi regiony. Odchylující se rozvoj je důsledkem selektivního toku přímých zahraničních investic (FDI) do regionů a jen málokdy se nápadně liší od politik členských zemí. I když výdaje na R&TD odpovídají průměru EU-25, jsou v této oblasti výdaje v soukromém sektoru velice nízké. Pro nové členské země je tedy jasnou výzvou dohnat vyspělejší země, i když tento proces má určité dopady na celou oblast nadnárodní spolupráce. Následně by se tedy **vytváření příznivých rámcových podmínek pro inovaci** mělo zabývat především institucionálním nastavením a prostředím pro inovaci, a dále pak otázkami, které inovaci zpomalují (přístup k rizikovému kapitálu, dostupnost širokopásmových technologií, transferové instituce (instituce pro předávání know-how), atd.). Dobré řízení a efektivní institucionální strukturu je třeba brát jako další nutné podmínky pro zvyšování regionální inovační kapacity.

S ohledem na **interakci a spolupráci** různých činitelů, je posilování infrastruktury R&TD a rozvoj předávání know-how důležitým testem inovační kapacity Střední Evropy. V současné době zpomaluje nebo dokonce znemožňuje v některých zemích šíření znalostí/poznatků a inovace velmi nízká

penetrace širokopásmových technologií a nedostatek vhodných transferových institucí. Také nízká míra R&TD v soukromých firmách odráží nutnost šířit inovaci nejen v geografickém smyslu, ale také to, že poznatky/znalosti musejí být k dispozici a musejí se kumulovat v transferových institucích a nakonec se musejí aplikovat v konkrétní produkci. **Schopnost šířit inovace** zůstává nadále kritickým momentem inovačního procesu. V tomto kontextu by bylo třeba vybudovat partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem a dále pak budovat regionální klastry. Dále je třeba propagovat regionální inovační strategie a politiky, zejména v méně příznivých a řidčeji osídlených oblastech.

Zatímco na vysokou mobilitu pracovních sil ve Střední Evropě je možno pohlížet jako na ekonomickou příležitost, je tento proces v některých regionech velice selektivní a vede k odlivu mozků mladých a vzdělaných lidí. V oblasti spolupráce jsou přítomny obě strany- „vysílající“ i „přijímající“ regiony. Ve vysílajících regionech se plánují nebo probíhají komplexní reformy ekonomiky za účelem vytvoření pracovních míst, která mají udržet potenciální migranty, především mladé a kvalifikované pracovní síly, v regionu. **Rozvoj znalostí** ve Střední Evropě je třeba zdokonalit – záměr je jednoznačný: zajistit podmínky, které pomohou lidem získat potřebnou kvalifikaci pro znalostní ekonomiku. Mohlo by tak dojít k posílení ekonomiky oblasti spolupráce jako celku.

Cíl

Zlepšit klima pro inovaci ve všech regionech a umožnit jim lépe využívat svého inovačního potenciálu tím, že se budou řešit jejich konkrétní potřeby a slabá místa a budou se posilovat silné stránky.

Nadnárodní přístup

Aby bylo možné splnit výše uvedené úkoly, byl zvolen nadnárodní přístup, který na inovaci nahlíží nejen jako na napříč procházející téma, ale rozvíjí toto téma jako vlastní prioritu. Tato priorita řeší zjištěné kritické faktory inovačního procesu. Aby se zlepšil celkový inovační výkon ve všech regionech Střední Evropy, řeší tato priorita zejména iniciativy, které usilují o zlepšení slabých míst, která bývají limitujícími faktory. Tato priorita se nicméně neomezuje pouze na tyto oblasti; může zahrnovat také činnosti, jejichž cílem je zajištění dalšího pokroku v oblastech, které lze označit za silné stránky.

Činnosti financované v rámci této priority se neomezuje na technologický výzkum a vývoj, nýbrž také na netechnickou adaptaci produktů či procesů, např. obchodních služeb, designu a jiných dovedností vztahujících se k trhu. Projekty v rámci tohoto programu by měly svými činnostmi, výstupy a výsledky navazovat na konkrétní činnosti přispívající k regionálnímu rozvoji, nikoli se jen soustředit na vytváření sítí v poměrně úzce definovaných vědních oborech či průmyslových odvětvích. Zvláštní silnou stránkou Programu evropské územní spolupráce je jeho schopnost sblížovat technické odborníky a výzkumníky s činiteli ve veřejné správě. Program se tak ocitá na zvláštním místě, kdy staví z výsledků výzkumu a stávajících či nově získaných poznatků na straně jedné, a na správách a tvůrčích politik na straně druhé.

Primární cílové skupiny

Primárními cílovými skupinami jsou všichni ti, kdo rozhodují na úrovni národní, regionální a místní a zainteresované subjekty na poli vzdělání, výzkumu, přenosu poznatků, technologií, pracovního trhu a regionálního rozvoje, jako např. místní a regionální veřejná správa, regionální rozvojové agentury, obchodní komory, malé a středně velké podniky, univerzity, terciární vzdělávací instituce, asociace, instituce zajišťující transfer technologií, zařízení pro technologický výzkum a vývoj, výzkumné ústavy, regionální a mezinárodní centra pro technologický výzkum a vývoj, inkubační domy, vzdělávací a školicí střediska, služby pracovního trhu, sociální partneři, sdružení zaměstnavatelů, odbory a veškeré skupiny obyvatelstva, kterých se daná oblast intervence týká.

Předpokládané projekty se týkají **tří oblastí intervence**:

P1.1 Zlepšování rámcových podmínek pro inovaci

P1.2 Budování kapacit pro šíření a aplikaci inovace

P1.3 Podpora rozvoje znalostí

OBLASTI INTERVENCE

P1.1 Zlepšování rámcových podmínek pro inovaci

Inovační systém je naprosto nezbytný pro hospodářskou konkurenceschopnost. Důležitou podmínkou inovace je organizační, finanční, právní a administrativní rámec. Nadnárodní spolupráce by měla přispívat k tomu, aby bylo řízení inovace stále více chápáno jako organizační schopnost rozpoznat, pěstovat a spravovat (řídít) inovaci a za tím účelem spolupracovat, jak v soukromém, tak ve veřejném sektoru. Cílem je zlepšování tvorby a aplikace znalostí prostřednictvím vzájemného učení a usnadňování přenosu budování kapacit, a to se zvláštním ohledem na územní dopady politiky v oblasti inovace, a to tak, že se zajistí:

- Nastavení mechanismů pro výměnu a koordinaci inovačních přístupů a politik napříč Střední Evropou mezi klíčovými aktéry inovačního systému (regionální rozvojové agentury, obchodní komory, univerzity, výzkumné ústavy, malé a středně velké podniky, atd.) – např. přes iniciativy předvídání.
- Podpora budování a rozvoj nadnárodních klastrů v klíčových kompetenčních oblastech.
- Nastavení vazeb mezi úřady a finančními institucemi, aby se umožnil finanční engineering (schémata financování, rizikový kapitál, atd.) pro inovaci napříč prostorem pro spolupráci.
- Uskutečňování nadnárodní spolupráce mezi veřejnými a soukromými (regionálními) aktéry v oblasti inovace.
- Vybudování a posilování institucí pro transfer technologií se zvláštním ohledem na nadnárodní transferové přístupy a praxi v oblasti duševního vlastnictví.
- Podpora politik, jejichž cílem je zajištění snadného přístupu a vazeb mezi zařízeními pro technologický výzkum a vývoj (R&TD).

P1.2 Budování kapacit pro šíření a aplikaci inovace

Přístup k inovaci je určován různými faktory – v závislosti na tom, jak je podnik velký a kde se nachází, je přístup buď snazší nebo obtížnější. Přístup je zvláště obtížný pro malé a středně velké podniky, které se nacházejí v málo rozvinutých a okrajových regionech. Pokud se překážky odstraní, vytvoří se rovnoměrnější a širší přístup k výsledkům R&TD a k inovačnímu systému. To umožní lepší využití stávajících znalostí a povede to k lepšímu využití výsledků výzkumu. Také výzkum více zaměřený na aplikaci a služby by měl přispět ke snazšímu přístupu občanů k informační společnosti a měl by podpořit sociální a územní integraci. Tato oblast intervence se také bude zabývat šířením technologií a výzkumných činností.

Cílem je odstranění překážek šíření inovace, zintenzivnění technologického transferu a zlepšování spolupráce mezi klíčovými hráči prostřednictvím následujících kroků:

- Stimulace technologického transferu a mechanismů pro výměnu znalostí, zejména ve znevýhodněných regionech.
- Praktické uskutečňování spolupráce mezi institucemi zajišťujícími technologický transfer a výrobním sektorem.
- Podpora přístupu k vědeckým poznatkům a využívání znalostí a poznatků, které jsou momentálně k dispozici.

- Vybudování nadnárodních sítí mezi příslušnými institucemi terciárního vzdělávání a výzkumnými institucemi.
- Podpora využívání ICT pro vytvoření lepší nadregionální a nadnárodní komunikace a spolupráce mezi inovačními systémy
- Nastavení a zintenzívnění spolupráce zaměřené na aplikaci mezi výzkumným systémem a firmami.
- Vytvoření předpokladů pro usnadnění přístupu k špičkovým technologiím na nadnárodní úrovni.

P1.3 Podpora rozvoje znalostí

Středoevropské země postupují v souladu s principy znalostní společnosti. Zapojení vzdělávacích, školicích a výzkumných institucí, stejně jako spolupráce s obchodním sektorem v nadnárodních sítích je důležitým předpokladem pro tvorbu znalostí/poznatků a know-how. Na základě vysoké úrovně vzdělání ve Střední Evropě povede kombinace doplňujících znalostí od různých činitelů ke zdokonalování inovačního systému a zajistí se tak napojení na ty nejlepší technologie a obchodní praktiky. Lepší využívání potenciálu stále rozmanitější a stále starší společnosti znamená určité nové výzvy pro rozvoj znalostí pro hospodářskou konkurenceschopnost, posílení vztahů mezi obchodním sektorem, školicími zařízeními, subjekty rozhodování a dalšími regionálními aktéry.

O lepší rámec pro rozvoj znalostí se bude usilovat na základě těchto kroků:

- Budování nových a zdokonalování stávajících nadnárodních vzdělávacích a školicích sítí ve vyšším vzdělání (např. spojení akademických a obchodních kvalifikací).
- Realizace společných strategií a akčních plánů pro posilování lidských zdrojů a rozvoj znalostí.
- Vyvíjení společných strategií pro řízení demografických změn, migrace a odlivu mozků.
- Uskutečňování nadnárodní spolupráce mezi školicími zařízeními a organizacemi působícími na trhu pracovních sil.
- Propagace informačních akcí za účelem šíření technologií a výsledků inovace a také informování o významu regionálních inovačních systémů.

4.2 Priorita 2: Zlepšování dostupnosti Střední Evropy a v jejím rámci

Zdůvodnění a problémy, které je třeba řešit

Dostupnost lze chápat jako nutný předpoklad hospodářského rozvoje a růstu. Dostupnost umožňuje pohyb osob, zboží i informací, zvyšuje efektivitu a zlepšuje rozvojové vyhlídky regionů. Velké možnosti nabízejí dopravní koridory regionům, které se v těchto koridorech nacházejí – nabízejí přístup na trhy či větší potenciál pro logistické funkce. Rozvoj dopravních infrastruktur je tedy nezbytným prvkem pro dosažení plné integrace národních a regionálních trhů, zejména v kontextu rozšířené Evropské unie. Dostupnost úzce souvisí s územní soudržností, protože právě dostupnost je zárukou toho, že „to, kde občané žijí nebo pracují, je nebude znevýhodňovat.“ Dostupnost je tedy klíčovým faktorem pro stírání stávajících rozdílů.

Z hlediska dostupnosti je situace ve Střední Evropě značně různorodá. Nalezneme zde velice snadno dostupné regiony, nacházející se v jejím srdci, ale jsou tu také venkovské a okrajové regiony, jejichž dostupnost je v důsledku chybějících či nedostačujících dopravních spojů velice špatná. V tomto směru tedy existují dvě základní témata. Zaprvé – je třeba zajistit koordinaci nadnárodních koridorů a národních a evropských dopravních politik (např. TEN) a koridory je třeba propojit a modernizovat. Je

nezbytné odstranit překážky v dopravní síti, zajistit bezpečný přístup do námořních přístavů (v Baltském, Jaderském a Severním moři) a vyřešit dopravní proudy související s rozšířením Evropské unie, a to trvale udržitelným způsobem. Ačkoli Střední Evropa nefinancuje rozsáhlé investice, silně podporuje přípravu takových investic, které mohou být financovány z jiných programů (např. Fond soudržnosti atd. Na druhé straně je třeba hledat dopravní řešení jednak pro rozrůstající se metropolitní oblasti, a jednak pro venkovské a řídké osídlené oblasti. Dostupnost lze zlepšovat jednak fyzickým rozšiřováním dopravních sítí, ale také optimalizací efektivity sítě stávající. **Ustanovení o vzájemné propojenosti (interkonektivita) a schopnosti systému využívat části nebo zařízení jiného systému (interoperabilita)** by mělo zajistit propojení různých typů dopravy. Pro modernizaci stávajících sítí je tedy nutná koordinace různých úrovní (městská, regionální a nadnárodní).

Vedle problému „kvantitativního“ existuje také problém „kvalitativní“. Ve Střední Evropě je sice „*modal split*“ (volba dopravního prostředku) u železniční dopravy v nákladní dopravě poměrně vysoký, nicméně najdeme tu značné mezery, co se týká rozvinutých interoperabilních dopravních infrastruktur. V tomto směru znamená tedy vybudování **multimodální (vícerežimové) logistiky** pro členské země velkou a důležitou výzvu. Nadnárodní koordinace a efektivní spolupráce těchto činností tedy musí být účinná na různých územních úrovních (nadnárodní, národní, regionální, místní). V logistickém sektoru by se mělo stimulovat využívání inovačních ICT řešení, protože jen tak vzniknou efektivnější dopravní sítě. Toto platí zejména tehdy, uvažíme-li rostoucí význam **logistiky** v regionu. Pokud se nebude tlačit na vytvoření multimodálních logistických řešení a na spolupráci v oblasti logistiky, hrozí, že se silniční dopravní zatížení bude ve Střední Evropě dále zvyšovat.

Dopravní koridory nabízejí Střední Evropě celou řadu ekonomických příležitostí, např. přístup na trhy a větší potenciál pro logistické funkce. Lepší dostupnost, kterou přinášejí nové koridory sítě TEN-T, by mohla mít dopad na ekonomiku měst a místních městských systémů v tom smyslu, že by mohla přilákat investice a mohly by se najít nové příležitosti pro nové služby a inovační investice. Nicméně doprava samotná má **značné dopady na životní prostředí** a tyto negativní dopady je třeba zmírňovat v souladu se zájmy různých zainteresovaných subjektů (ekologické skupiny, komerční sektor, atd.). Vzhledem k růstu městských oblastí, narůstání dopravy na mezinárodních dopravních trasách a stále většímu počtu lidí, kteří vlastní automobil, znamená další narůstání dopravních toků pro tuto oblast značné ekologické riziko. Zde je třeba zdůraznit, že některé regiony ve Střední Evropě mají bohaté zkušenosti v oblasti vývoje **dopravních systémů šetrných k životnímu prostředí** a mají vysoký podíl **městské hromadné dopravy** a mohou tak předat zkušenosti jiným městům a regionům.

Samotné posilování dopravních sítí nepřináší automaticky lepší dostupnost, protože s sebou může zároveň nést nechtěné „vedlejší“ účinky. Tyto složité vedlejší účinky je třeba řešit doplňujícími opatřeními. Mohou to být např. **alternativní způsoby zlepšování dostupnosti**, kde zásadní roli hrají uživatelské náklady. Také využívání **informačních a komunikačních technologií** může znamenat nové příležitosti pro zlepšování dostupnosti inteligentním způsobem. Nasazování širokopásmových technologií a využívání internetu v nových členských zemích a ve venkovských oblastech sice stále pokulhává, přesto má Střední Evropa šanci vypořádat se s touto výzvou tak, že se bude snažit dobudovat ICT infrastrukturu a bude podporovat inteligentní využívání ICT, jako je přístup ke službám v řídké osídlených oblastech.

Všechny tyto výzvy shrnujeme v následujícím cíli. Dostupnost se tak dostává do vztahu se soudržností a udržitelným rozvojem.

Cíl

Prostřednictvím inovačních řešení posilování vnitřní soudržnosti zemí ve Střední Evropě tím, že se bude zlepšovat dostupnost střeoevropské oblasti i v rámci ní s tím, že budou plně respektovány principy udržitelného rozvoje.

Nadnárodní přístup

Bylo rozhodnuto, že k plnění tohoto cíle a k řešení výše zmíněných složitých úkolů se bude přistupovat nadnárodně, protože tento přístup zohledňuje skutečnost, že dostupnost je významným faktorem pro využívání územního potenciálu, ale že zároveň znamená tlak na životní prostředí. K dostupnosti se při tomto řešení přistupuje z hlediska toků (intermodalita), spojů (dopravní sítě) a uzlů (multimodální logistická spolupráce). Zejména se klade důraz na udržitelnost v dopravě jako na vertikální téma a dále se pracuje na bezpečné mobilitě. Bere se v úvahu i skutečnost, že více sítí a intenzivnější logistika neznámá automaticky lepší dostupnost. Tato priorita je tedy také otevřena alternativním řešením, která by dostupnost/přístup zlepšila.

Udržitelnost je zastřešujícím principem celého tohoto programu. Nicméně v rámci této priority se k trvale udržitelné a bezpečné mobilitě bude přistupovat odděleně, aby se konkrétně řešilo ekologické zatížení plynoucí z modernizace (nadnárodních) dopravních sítí. Trvalá udržitelnost v dopravě se bude zajišťovat na místní, regionální a nadnárodní úrovni. To znamená, že je nutné vyvíjet energeticky účinná dopravní řešení, jak ve veřejné, tak v individuální dopravě. Kromě toho se bude řešit také bezpečnost v dopravě. Všechny projekty v rámci této priority budou tedy v maximální možné míře zohledňovat princip ekologické trvalé udržitelnosti.

Primární cílové skupiny

Primárními cílovými skupinami jsou všechny národní, regionální a místní zainteresované subjekty a činitelé rozhodující v oblasti dopravy, logistiky, bezpečnosti dopravy a ICT, jako např. národní, regionální a místní úřady, sdružení dopravců zajišťujících veřejnou dopravu, dopravní operátoři, provozovatelé infrastruktury, logistická centra, logistické platformy, ústavy pro aplikovaný výzkum v dopravě a mobilitě, regionální sdružení, regionální inovační agentury, dopravní aliance, malé a středně velké podniky, zájmové skupiny a všechny skupiny obyvatel, kterých se dotýčné priority dotýkají:

Předpokládané projekty se týkají **čtyř oblastí intervence**:

P2.1 Zlepšování vzájemné propojenosti Střední Evropy

P2.2 Rozvíjení multimodální logistické spolupráce

P2.3 Podpora trvale udržitelné a bezpečné mobility

P2.4 Prosazování informačních a komunikačních technologií (ICT) a alternativní řešení pro zlepšování přístupu

OBLASTI INTERVENCE

P2.1 Zlepšování vzájemné propojenosti Střední Evropy

Střední Evropa je napojená na hlavní mezinárodní evropské dopravní koridory. Jejich rozšiřování přispívá k lepší integraci oblasti spolupráce a je důležitým potenciálem pro sekundární síť. Činnosti v rámci tohoto Programu by měly přispět k dosažení větší a udržitelnější vzájemné propojenosti na úrovni měst, regionů i nadnárodních celků. Tyto činnosti by měly zlepšit nadnárodní řešení vzájemného propojení Střední Evropy a zároveň zohledňovat dopady dopravy a vést k budování efektivní a udržitelné dopravní sítě.

Cílem této oblasti intervence je zlepšit vzájemnou propojenost za pomoci následujících činností:

- Realizace dopravních řešení pro konkrétní potřeby metropolitních, městských, venkovských, odlehlých i izolovaných oblastí.
- Rozvoj spolupráce, aby vnitrozemské země měly přístup do evropských námořních přístavů.
- Podpora využití různých způsobů dopravy (intermodalita) a schopnosti systémů užívat části nebo zařízení jiného systému (interoperabilita) dopravních systémů (silnice, železnice, vodní cesty, letecká doprava).
- Zavádění strategické spolupráce mezi transevropskými dopravními koridory a uvnitř nich.
- Vyhodnocování a optimalizace dopadů a potenciálu evropských prioritních dopravních koridorů a jejich napojení na národní a regionální síť směrem k udržitelným a energeticky efektivním způsobům dopravy.

P2.2 Rozvíjení multimodální logistické spolupráce

Větší ekonomická integrace vede ke zvyšování dopravního zatížení v oblasti spolupráce. V současné době to platí zejména pro silniční dopravu. Aby se předešlo dopravním zácpám a negativním dopadům na životní prostředí, bude třeba podporovat rozvoj multimodální logistické spolupráce, aby se splnily požadavky hospodářského rozvoje. Tato oblast intervence se zaměřuje na zvýšení atraktivity multimodálních řešení, která se chápou jako kombinace více než jednoho způsobu dopravy. Cílem je dosáhnout lepší součinnosti a najít lepší řešení v oblasti logistiky.

Efektivita a trvalé udržitelnosti dopravy v oblasti spolupráce se dosáhne díky následujícím krokům:

- Zahájení spolupráce mezi logistickými centry a sítěmi.
- Rozvoj/vývoj informačních a komunikačních technologií (ICT) za účelem spolupráce v logistice.
- Podpora praktické spolupráce mezi platformami využívajícími různé způsoby dopravy (intermodální platformy) a logistickými platformami.
- Realizace multimodálních logistických řešení.

P2.3 Podpora trvale udržitelné a bezpečné mobility

Postupující integrace má za následek intenzivnější výměnu zboží i intenzivnější pohyb osob. Z mezinárodní a regionální dělby práce a flexibilizace práce vznikají nové požadavky, jak kvalitativní, tak kvantitativní, na mobilitu. Kromě toho přispívá ke zvyšování objemu dopravy také stávající sídelní struktura, vytváření předměstí a cestovní ruch. Aglomerace se potýkají se specifickými úkoly (např. údržba a financování systémů veřejné dopravy) a problémy (např. negativní dopady na životní prostředí).

Cílem činností v rámci této priority je snížení ekologického zatížení plynoucího z dopravy, podpora trvale udržitelné mobility, šíření lepšího povědomí o otázkách bezpečnosti a přispívání k lepším životním podmínkám. Pomoci by zde měly následující kroky:

- Sdílení zkušeností z přípravy a realizace řešení pro trvale udržitelnou a bezpečnou dopravu.
- Podpora vývoje moderních technologických řešení pro řízení dopravy (např. na bázi systému Galileo).
- Zvyšování kvality a atraktivity veřejné hromadné dopravy ve městech.
- Realizace inovačních a trvale udržitelných řešení problémů v dopravě (zácpy a jejich řízení, zpoplatnění silnic, integrace externích nákladů, atd.)
- Podpora aplikací a strategií a vypracování politiky pro zajištění větší bezpečnosti dopravy.
- Uskutečňování strategií pro velké projekty v oblasti systémů dopravní infrastruktury s hodnocením trvalé udržitelnosti a bezpečnosti.
- Realizace řešení a strategií pro zmírnění negativních dopadů projektů v oblasti dopravy
- Implementace inovačních koncepcí dopravy pro změnu demografické situace
- Podpora akcí na zlepšení kvality dopravy uvnitř měst

P2.4 Informační a komunikační technologie (ICT) a alternativní řešení při zlepšování přístupu

Objem dopravy ve Střední Evropě roste, avšak rozšiřování dopravní sítě neznámá nutně zvyšování mobility, protože větší kapacita může také znamenat další zvyšování objemu dopravy. Informační a komunikační technologie nabízejí možnosti nahradit fyzickou mobilitu tím, že ke službám a informacím nabídnou snazší přístup. Vedle technologických řešení pro zvyšování efektivity dopravy mohou lepší přístup nabízet také netechnologická, alternativní řešení (organizační, institucionální, strategická).

Tato oblast intervence obecně usiluje o zlepšení dostupnosti informací a služeb a zároveň o snižování objemu dopravy. Budou se hledat lepší řešení (technologická i alternativní) pro zvyšování mobility. Větší efektivitu dopravy a lepší dostupnost mají přinést následující kroky:

- Prosazování ICT pro přístup k veřejným službám.
- Využívání ICT jako nástroje pro omezování nutnosti mezinárodního cestování (např. videokonference, webové stránky, řízení dodavatelského řetězce, atd.).
- Využívání ICT při budování systémů efektivního řízení dopravy a pro systémy s dopravními informacemi o mezinárodní dopravě.
- Zlepšování přístupu k infrastruktuře a službám veřejného zájmu na základě alternativních řešení za účelem zvyšování osobní mobility.

4.3 Priorita 3: Odpovědné využívání životního prostředí

Zdůvodnění a problémy, které je třeba řešit

Na jednání v Göteborgu dostala Lisabonská strategie také ekologický rozměr. Byla zde zdůrazněna nutnost chránit a zlepšovat ekologické zdroje. Ochrana životního prostředí je pro současnou i pro budoucí generace jedním z nutných předpokladů trvale udržitelného růstu. Platí to zejména v případě Střední Evropy, jejíž ekonomika se snaží dohnat Západ, což znamená jednak vznik nových příležitostí, ale také hrozeb pro životní prostředí.

Střední Evropa má k dispozici unikátní přírodní bohatství, např. horní tok Dunaje, Karpatskou kotlinu, Alpy, některé oblasti Baltského či Jaderského moře. Řeky představují důležitou spojnici mezi západními a východními (Dunaj) a severními a jižními částmi této oblasti (Labe, Odra). Toto přírodní bohatství je nedílnou součástí identity Střední Evropy a znamená velkou příležitost pro intenzivnější mezinárodní spolupráci.

Přírodní zdroje jsou ústřední složkou životního prostředí oblasti spolupráce a plní významné ekologické funkce. Pro celý region mají hodnotu, která přesahuje jeho hranice. Řízení přírodních zdrojů a jejich obohacování je třeba vnímat také jako ekonomický faktor. Průzkumy provedené v rámci předchůdcovských programů INTERREG ukázaly, jak lze přírodu chránit a zároveň ji využívat pro socioekonomický rozvoj aniž by byly ohroženy její ekologické funkce.

V posledních letech postihly Střední Evropu časté povodně v důsledku rozvodnění řek; negativní vliv na záplavové oblasti má také velký tlak způsobovaný rozvojem měst. Jak **přírodní, tak člověkem způsobené katastrofy** a jejich dopady znamenají pro oblast spolupráce velké riziko.

Střední Evropa má vysoký potenciál pro energii z obnovitelných zdrojů, jako je biomasa, vzhledem k dostupnosti přírodních zdrojů v regionech. Tento potenciál dosud není dostatečně využíván z důvodu chybějících strategií pro lepší mobilizaci lokálních energetických zdrojů, potřeby lepší infrastruktury a z jiných důvodů. Nízký podíl energie z obnovitelných zdrojů v některých zemích, intenzivní využití půdy a rozptýlené sídelní struktury dále ukazují, že tato oblast dosud nevyužila dostatečně své potenciály v oblasti **energie z obnovitelných zdrojů** a v oblasti **zvyšování energetické účinnosti**. Pokračující restrukturalizace energetického sektoru v oblasti spolupráce znamená příležitost zpestřit dodávku energií a plnit požadavky plynoucí z Kjótské dohody. Pro obyvatele to může znamenat ekonomický, ekologický i sociální přínos.

Na základě výše uvedených skutečností byl formulován cíl, který má řešit ekologické otázky související s lidskou a hospodářskou činností a který je přímou odpovědí na princip trvale udržitelného růstu.

Cíl

Odpovědné využívání a ochrana ekologického potenciálu Střední Evropy na základě podpory inovačních a trvale udržitelných řešení v oblasti řízení přírodních zdrojů, snižování rizik a zkvalitňování přirozeného životního prostředí.

Nadnárodní přístup

Bylo rozhodnuto, že k plnění tohoto cíle se bude přistupovat nadnárodně, protože tento přístup pracuje s inovačními a trvale udržitelnými řešeními v oblasti řízení kulturních a přírodních zdrojů, stanovuje opatření pro omezování rizik negativních dopadů, podporuje využívání energie z obnovitelných zdrojů a zvyšuje energetickou efektivitu. Kromě toho se podporují k životnímu prostředí šetrné technologie a činnosti.

Budoucí činnosti v rámci této priority se nadnárodně zaměřují na takový přístup k ekologickému rozvoji, který by zohledňoval také socioekonomické aspekty. Tyto činnosti vytvářejí platformu pro široké zapojení všech relevantních zainteresovaných subjektů a komunikaci mezi nimi o ekologické problematice. Projekty by měly pracovat na bázi ekosystémů, kdy se u lidské činnosti s negativním dopadem na životní prostředí bude prosazovat zodpovědné využívání zdrojů. Důležitým předpokladem strategie účinného zmírňování negativních dopadů je lepší komunikace mezi různými činiteli a také lépe koordinovaná opatření v rámci příslušné politiky. V tomto ohledu bude podstatný posun ekologické politiky od reaktivního přístupu (reakce na určitou událost) k preventivní orientaci.

Primární cílové skupiny

Primárními cílovými skupinami jsou všechny národní, regionální i místní zainteresované subjekty a činitelé rozhodující v otázkách ekologických, v otázkách řízení přírodních zdrojů, vodohospodářství, řízení ekologických rizik a energetické účinnosti, tj. místní a regionální úřady, ekologické zájmové skupiny, regionální sdružení, regionální inovační agentury, ústavy aplikovaného ekologického výzkumu, sdružení, dodavatelé energií, malé a středně velké podniky, zájmové skupiny a všechny skupiny obyvatel a jejich zástupci, kterých se příslušné oblasti intervence dotýkají.

Předpokládané projekty týkající se **čtyř oblastí intervence**:

- P3.1 Budování vysoce kvalitního životního prostředí na základě řízení přírodních zdrojů a přírodního dědictví.
- P3.2 Snižování rizik a dopadů přírodních a člověkem způsobených katastrof.
- P3.3 Podpora využívání energie z obnovitelných zdrojů a zvyšování energetické účinnosti.
- P3.4 Podpora technologií a činností, které jsou šetrné k životnímu prostředí.

OBLASTI INTERVENCE

P3.1 Budování vysoce kvalitního životního prostředí na základě řízení přírodních zdrojů a přírodního dědictví

Střední Evropa má jedinečný přírodní a ekologický potenciál, který je třeba zachovat pro budoucí generace. Zároveň je ale možné tento potenciál využívat trvale udržitelným způsobem. Oblast intervence obecně usiluje o zlepšování kvality životního prostředí (povodí řek, krajina, chráněné oblasti, energetika, ovzduší, půda, odpadové hospodářství) a povede k lepší ochraně životního prostředí. Kromě toho bude zajištěna biodiverzita a údržba národních parků a zároveň je zde cílem zaměřit se na lepší využití degradovaných oblastí. Cílem je rozvíjet vysoce kvalitní životní prostředí, a to na základě následujících opatření:

- Společné akce za účelem zachování a dobrého hospodaření v přírodních oblastech, chráněných oblastech a v krajině (krajina, které hrozí biologická degradace, povodí řek, lesy, kulturní krajiny, pobřežní pásma atd.).
- Společné akce za účelem rozvoje biologické diverzity na úrovni živočišných a rostlinných druhů a jejich přirozeného prostředí.
- Společné praktické akce za účelem zkvalitňování životního prostředí (ovzduší, vody, půdy).
- Realizace společných strategií trvale udržitelného využívání přírodních zdrojů a přírodního dědictví.
- Rekultivace degradovaných oblastí, např. bývalých důlních oblastí, kontaminovaných stanovišť a brownfields.
- Budování integrovaných monitorovacích systémů pro životní prostředí jako základu pro prevenci negativních dopadů a opatření pro jejich zmírnění.

P3.2 Snižování rizik a dopadů přírodních a člověkem způsobených katastrof

Oblast spolupráce je vystavena značnému riziku, pokud jde o přírodní a člověkem zapříčiněné katastrofy mezinárodních rozměrů. Nadnárodní spolupráce by měla vést k účinnější prevenci rizik v různých oblastech a sektorech. Na nadnárodní, národní, regionální i místní úrovni by se mělo vytvořit lepší povědomí o rizicích a dopadech přírodních a člověkem zapříčiněných katastrof. Dílčím cílem v této oblasti je vybudování lepších sítí mezi všemi relevantními sektory, účinnější komunikace, spolupráce i koordinace napříč národními, oborovými či institucionálními hranicemi. Jednotné normy, postupy a zkušenosti usnadní do budoucna další práci na tomto problému na nadnárodní úrovni.

Primárním cílem této oblasti intervence je snížit riziko přírodních a člověkem způsobených katastrof a jejich dopadů. Pomoci mají následující kroky:

- Koordinovaní postupů integrovaného řízení rizik v různých oblastech a sektorech (např. územní plánování, civilní obrana, průmysl, infrastruktura, lesní hospodářství, zásobování vodou, zdravotnictví, řízení rizik v souvislosti s povodněmi, atd.).
- Zkvalitňování, integrování a harmonizování norem pro posuzování rizik a jejich řízení (strategické směrnice, kvalifikace, praktické podmínky, financování atd.).
- Realizace strategií pro ochranu před nebezpečím a společných plánů pro řízení rizik.
- Vypracování bezpečnostních koncepcí pro dopravu a jiné sítě infrastruktury pro případ katastrof

- Využívání komunikačních strategií / nástrojů pro zvyšování povědomí o rizicích.
- Využití regionálních politik a systémů řízení pro prevenci rizik v různých sektorech.
- Tvorba a uplatnění nástrojů a způsobů řešení zmírňování dopadů a řízení dopadů klimatických změn a jiných rizik.
- Vypracování metod pro vyhodnocení rizik souvisejících s kvalitou životního prostředí.

P3.3 Podpora využívání energie z obnovitelných zdrojů a zvyšování energetické účinnosti

Střední Evropa má velký potenciál pro diverzifikaci dodávek energií, což by bylo přínosné pro ekonomiku, životní prostředí i obyvatele. Nadnárodní podpora produkce energie z obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti přispěje ke snížení momentální závislosti na zdrojích energie zvenčí a zajistí dlouhodobě dodávky energie. To napomůže ochránit ekonomiku Střední Evropy před dopady nárůstu cen energií v budoucnu. Vyšší podíl energie z obnovitelných zdrojů a její lepší využívání zajistí vyšší energetickou účinnost a v důsledku také snížení závislosti na fosilních zdrojích energie. Činnosti v rámci této priority mohou přispět ke snižování emisí CO₂ a zastavit globální klimatické změny. Z tohoto pohledu budou strategie rozvoje podporovat strategie na ochranu globálního klimatu (Kjótské dohoda, po roce 2012).

Tato oblast intervence obecně usiluje o lepší odezvu na dopady omezení zdrojů energie v budoucnu. Napomoci by zde měly tyto kroky:

- Vytvoření společných strategií pro šetření energiemi a energetickou účinnost (např. zlepšení energetické výkonnosti budov, dálkové vytápění, využívání odpadu pro energetické účely, zavádění podniků současně vyrábějících elektřinu a teplo)
- Prosazování vyvážených strategií využívání obnovitelných a endogenních energetických zdrojů (vítr, voda, sluneční energie, biomasa, vodní elektrárny, biopaliva, atd.)
- Přenos know-how z vědy, průmyslu a politiky ohledně možných negativních důsledků výroby energie z obnovitelných zdrojů (např. dopad industrializovaných monokultur pro výrobu biopaliv)
- vytváření inovačních akcí pro využívání alternativních zdrojů energie v dopravě.

P3.4 Podpora technologií a činností, které jsou šetrné k životnímu prostředí

Technologie šetrné k životnímu prostředí jsou jednak nutné, chceme-li si zajistit příjemné životní prostředí, ale tvoří také trh pro trvale udržitelný hospodářský rozvoj Střední Evropy. Oblast spolupráce vykazuje v tomto ohledu velký potenciál a jsou zde velké příležitosti pro výměnu postupů/praktik. Technologie a činnosti šetrné k životnímu prostředí se budou podporovat, aby se zajistily ekologicky efektivní výrobní procesy. Ve výrobním procesu by se tak více mělo přemýšlet o životním cyklu a to by mělo vést k čistší produkci i spotřebě. Lepší interakce mezi výrobními obory, životním prostředím a těmi, kdo rozhodují, přispěje k trvalé změně, k životnímu prostředí šetrné výrobě a chování.

Podpora technologií a činností šetrných k životnímu prostředí prostřednictvím následujících kroků:

- Prosazování trvale udržitelné výroby a spotřeby se zvláštní pozorností věnovanou regionálním řetězcům s přidanou hodnotou.
- Podpora městských a regionálních technologií (odpadové hospodářství, zásobování vodou, atd.) a využití technologií šetrných k životnímu prostředí pro místní a regionální dodavatele infrastruktury

- Prosazování nadnárodních pobídek (odměňovací schémata, webové platformy s nejlepší praxí/metodami, certifikáty, atd.) pro inovace v oblasti ekologie.
- Uplatňování k životnímu prostředí šetrných technologií ve výrobních procesech.
- Vytváření integrovaných ekologických řídicích systémů a vytváření ekologicky rozumných postupů.
- Praktické uplatňování politik, strategií a technologií pro trvale udržitelnou výstavbu budov.

4.4 Priorita 4: Zvyšování konkurenceschopnosti a atraktivity měst a regionů

Zdůvodnění a problémy, které je třeba řešit

Od neformální schůzky ministrů v roce 2004 v Rotterdamu, po které následovalo podepsání bristolské Dohody o trvale udržitelných sídlech (2005), se na urbanistickou politiku klade v evropské agendě větší důraz. Evropská komise vyvíjí značné úsilí s cílem posilovat vztahy mezi městskou a regionální politikou, jak se to uvádí ve Sdělení Komise o „Politice soudržnosti a městech – jak města přispívají k růstu a tvorbě pracovních míst v regionech.“ Z hlediska politiky se města a regiony pokládají za klíčové činitele v otázkách plnění lisabonských a göteborgských cílů.

Střední Evropa má velký potenciál plynoucí z hustoty obyvatelstva, velmi silné regiony okolo hlavních měst a velký počet středně velkých měst, která jsou nositelem hospodářského růstu. Koncentrace administrativních, politických a ekonomických funkcí a inovační potenciál je v těchto regionech vysoký, stejně jako je tu bohaté kulturní dědictví. Na druhé straně má ekonomický potenciál některých venkovských regionů spíše klesající charakter; platí to zejména pro odlehlé oblasti nebo pro oblasti, které mají jinak nevýhodnou polohu. V nových členských zemích hrozí, že velice selektivní příliv přímých zahraničních investic do městských oblastí a monocentrický vývoj na národní úrovni povede k prohlubování rozdílů mezi hlavním městem a zbytkem regionů. Především vzniku těchto nerovností může pomoci polycentričtější vývoj. Prosazování spolupráce mezi městy a regiony může přispět k překonávání uspořádání střed-periferie a vést k většímu růstu a větší konkurenceschopnosti.

Územní rozvoj v městských aglomeracích je určován několika různými faktory. Městské oblasti se potýkají se stále sílícím procesem suburbanizace (vytváření předměstí) s negativními dopady na životní prostředí, protože se zvyšuje dopravní zatížení a využívá se více území. Národní i mezinárodní migrační toky směřují zejména do měst. Pro některé městské oblasti je tato migrace nejvýznamnějším faktorem demografického růstu a změn v demografickém složení (věk, regionální původ).

Nerovnoměrný územní rozvoj Střední Evropy se projevuje prohlubujícími se ekonomickými a sociálními rozdíly mezi městy a venkovem i v rámci jednotlivých měst, kde můžeme pozorovat sociální a územní segregaci. Územní účinky těchto trendů mohou ohrožovat konkurenceschopnost oblastí spolupráce. Střední Evropa proto proaktivně podporuje vyvážený rozvoj a zejména řeší územní účinky sociálních a demografických změn.

Cíl

Posilování polycentrického sídelního uspořádání, zvyšování kvality života a prosazování trvale udržitelného rozvoje měst a regionů.

Nadnárodní přístup

Nadnárodní spolupráce v rámci této priority se má zaměřovat na témata, která vyvstanou při srovnání rozdílných kontextů měst a regionů po celé Střední Evropě. To platí zejména pro tvorbu řešení a

strategií pro otázky týkající se měst a regionů a pro zajištění strategického rozvoje úlohy malých a středně velkých měst na nadnárodní úrovni.

Pokud jde o potenciální intervence v bydlení, je třeba zdůraznit, že Program přijme kritéria stanovená v článku 7(2) nařízení ERDF²⁸ pro identifikaci uznatelných výdajů na bydlení. Výdaje jsou tak limitovány na intervence týkající se domů pro více rodin nebo budov vlastněných veřejnými orgány nebo neziskovými provozovateli k užívání pro bydlení domácností s nízkými příjmy nebo osob se zvláštními potřebami.

Z nadnárodní spolupráce také vzejdou synergie pro znevýhodněné oblasti a mezi různými činiteli. To pomáhá dosáhnout kritické míry k provádění efektivních kroků a pro přípravu konkrétních investic. Efektivní spolupráce mezi městy a regiony zajistí lepší funkční vzájemné vztahy mezi městy a jejich zázemím.

²⁸ Nařízení (ES) č. 1080/2008 Evropského parlamentu a Rady z 5. července 2006 o Evropském regionálním rozvojovém fondu a rušící nařízení (ES) č. 1783/1999, dále uváděné jako nařízení o ERDF;

Primární cílové skupiny

Primárními cílovými skupinami jsou všechny národní, regionální a místní zainteresované subjekty a osoby rozhodující v oblasti rozvoje měst a regionů, dopravy, bydlení, kultury a cestovního ruchu, např. místní a regionální úřady, malé a středně velké podniky, instituce územního plánování, ústavy aplikovaného výzkumu, rozvojové agentury, regionální inovační agentury, zájmové skupiny, provozovatelé veřejné dopravy, bytová družstva a bytové podniky, skupiny kulturních iniciativ a instituce spojené se sektorem zdravotnických služeb, nadnárodní organizace v oblasti kultury, a v neposlední řadě všechny skupiny obyvatelstva a jejich představitelé, kterých se daná oblast intervence dotýká.

Předpokládané projekty se týkají **tří oblastí intervence**:

- P4.1 Budování polycentrických sídelních struktur a územní spolupráce
- P4.2 Řešení územních dopadů demografických a sociálních změn na rozvoj měst a regionů
- P4.3 Využívání kulturních zdrojů ke zvyšování atraktivity měst a regionů

OBLASTI INTERVENCE

P4.1 Budování polycentrických sídelních struktur a územní spolupráce

Pro sídelní strukturu Střední Evropy je typické, že ji tvoří několik hustě obydlených městských aglomerací a mnoho malých a středně velkých měst, která hrají významnou roli jako regionální hospodářská a kulturní centra. Budování funkčních vztahů město-město a město-zázemí je velice důležité pro možnost využití konkurenční výhody a pro lepší rozvoj doplňkových funkcí.

Tato oblast intervence se zaměřuje na dosažení vyváženějšího územního rozvoje prostřednictvím lepší spolupráce mezi městy a mezi městy a regiony. V tomto smyslu se strategický *hospodářský a sociální* rozvoj měst a regionů posílí díky následujícím krokům:

- Realizace integrovaných strategií rozvoje měst a regionů a zlepšení podmínek pro investice.
- Budování trvalé spolupráce mezi metropolitními oblastmi a malými a středně velkými městy nebo aglomeracemi a jejich sdruženími ve vzájemně relevantních otázkách na nadnárodní úrovni.
- Uskutečnění akcí na podporu vztahů mezi městy a venkovem s optimalizovanými toky a trvale udržitelnými vzorci rozvoje měst (např. řešení pro živelný růst měst – „*urban sprawl*“).
- Spolupráce na nových přístupech v oblasti revitalizace a otázkách přeměny činností v městských a předměstských funkčních oblastech.
- Praktické využití nadnárodní sítě spolupráce mezi městy a regiony za účelem optimalizace společného využívání infrastruktury, služeb pro využití volného času a rekreačních zařízení.
- Realizace strategických opatření za účelem optimalizace struktury městského centra a zlepšení funkčních vazeb mezi městskými centry.
- Podpora činností pro zlepšení kvality životního prostředí a veřejných otevřených prostor ve městech.

P4.2 Řešení územních dopadů demografických a sociálních změn na rozvoj měst a regionů

Pokud jde o demografické trendy, týká se Střední Evropy stárnutí společnosti a migrace, což má obojí ekonomické, sociální a kulturní dopady na rozvoj měst a regionů v oblasti spolupráce. Pro rozvoj měst a regionů je tedy třeba najít taková řešení a zvýšit kapacitu takovým způsobem, aby bylo možno efektivně reagovat na měnící se potřeby společnosti ve Střední Evropě. Dobrá reakce je nutná ve smyslu zajištění poskytování služeb pro všechny skupiny obyvatelstva, zejména v řídké osídlených oblastech, ale také v městských aglomeracích. Bydlení a služby je třeba více přizpůsobit demografickým a sociálním trendům a bude nutné bojovat proti sociální a územní segregaci v městských oblastech. V důsledku tyto činnosti pomohou zvyšovat kvalitu života obyvatel Střední Evropy a přispějí k dosažení lepší sociální integrace a k omezení segregace.

Tato oblast intervence usiluje o omezování negativních dopadů demografických a sociálních změn na rozvoj měst a regionů za pomoci následujících kroků:

- Praktické uskutečňování inovačních řešení v oblasti poskytování služeb a v oblasti přizpůsobování a zajištění klíčových služeb a infrastruktury (systém zdravotní péče, voda, bydlení, atd.).

- Podpora činnosti zaměřené na přizpůsobení měst a regionů potřebám určitých skupin obyvatelstva (např. starší občané, domácnosti o jednom člověku, handicapovaní lidé, atd.).
- Realizace nadnárodních strategií pro boj se sociální a územní segregací a za účelem zpracování aspektů zapojení občanů v raných fázích plánování.
- Prosazování takových řešení, aby se veřejné služby poskytovaly v blízkosti obytných čtvrtí.
- Vytváření a aplikace inovačních řešení za účelem řešení složitých úkolů rozvoje měst (např. bydlení, infrastruktura služeb, zácpy, investiční překážky, oblasti, kde je omezené bydlení a průmyslový rozvoj).
- Využití nových městských technologií, které přinesou inovační a efektivní řešení veřejných služeb.
- Uplatňování mezisektorových strategií pro přizpůsobení bydlení potřebám současnosti (např. renovace obytných oblastí, atd.) a aby se bydlení zapracovalo do politiky rozvoje měst a regionů.

P4.3 Využívání kulturních zdrojů ke zvyšování atraktivity měst a regionů

Střední Evropa má bohaté kulturní zdroje – jde o místa, stavby, krajiny a objekty významné z hlediska kulturního. Toto bohatství je nicméně ohrožováno buď nedostatkem investic anebo naopak obrovským tlakem investic, kvůli kterým těmto kulturním zdrojům hrozí zkáza. Kulturní zdroje ve Střední Evropě jsou důležitým faktorem její atraktivity a jsou důležité z hlediska její identity. Program tedy chce rozvíjet kulturní zdroje ku prospěchu obyvatel Střední Evropy a tak, aby se kulturní bohatství stalo ekonomickou základnou měst a regionů. To povede k tvorbě vyšších zisků a k posilování identity regionů, ale zároveň se tak zajistí ochrana tohoto kulturního dědictví.

Tato oblast intervence usiluje o trvale využitelné využívání kulturních zdrojů a kulturního dědictví. Těžit z těchto kulturních zdrojů by měly napomoci následující kroky:

- Budování kapacit pro inovační řídicí strategie na ochranu kulturních zdrojů, na péči o ně a na jejich trvale udržitelné užívání.
- Podpora zhodnocování tradičních činností a znalostí.
- Realizace strategických akcí za účelem tvorby příjmu a pracovních míst na základě integrovaných kulturních a ekonomických koncepcí.
- Praktické uplatnění strategií posilování kulturních aspektů regionů.
- Využití a ochrana tradičních znalostí a zkušeností v souvislosti s kulturním dědictvím.
- Uplatňování nových forem řízení a správy městského/kulturního dědictví se zvláštní pozorností věnovanou přírodní a sociální kapacitě a možným vedlejším účinkům na životní prostředí a obyvatelstvo v dlouhodobém horizontu.

4.5 Priorita 5: Technická pomoc

Technická pomoc (TA – *Technical Assistance*) se bude využívat u činností nutných pro efektivní a bezproblémové řízení a realizaci programu pro Střední Evropu. V souladu s článkem 46 všeobecného nařízení²⁹, se technická pomoc bude využívat pro přípravné, řídicí, monitorovací, vyhodnocovací, informační a kontrolní činnosti za účelem posílení administrativní kapacity pro realizaci pomoci z Fondů.

Rozpočet technické pomoci bude maximálně 6 % z celkové výše prostředků z ERDF přidělených na Program.

Činnosti se zaměřují především na:

- Účinné a efektivní řízení Programu, včetně úzké spolupráce a komunikace mezi určenými orgány Programu a v případě potřeby také s odborníky, kteří se do Programu zapojí, aby se zajistilo dosažení definovaných cílů Programu.
- Informační a poradenské služby a služby technické podpory poskytované hlavním partnerům a projektovým partnerům při přípravě projektů a v procesu realizace projektu, včetně podporování partnerství a opravdové spolupráce mezi partnery.
- Zajištění vysoké kvality při posuzování žádostí, sledování a kontrole projektů realizovaných v rámci tohoto operačního programu a Programu jako celku jako nedílné součásti správného řízení Programu.

²⁹ Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 z 11. července 2006 (Úřední věstník L 210 str. 25)

- Vypracování/zadávání tématických hodnocení, studií, zpráv a průzkumů, které mohou přispět k větší relevanci a účinnosti operačního programu a/nebo které jsou ve veřejném zájmu.
- Informační akce a kroky na zajištění publicity s cílem šířit povědomí potenciálních oprávněných osob, cílových skupin a širší veřejnosti o operačním programu a o způsobilých činnostech, které je možné spolufinancovat z ERDF, a dále pak šíření povědomí o výsledcích realizace Programu.
- Vytvoření, správa a upgrade počítačových systémů využívaných při monitorování, řízení, kontrole a výměně informací mezi orgány zapojenými do Programu.
- Budování kapacity u příslušných aktérů, aby se mohli Programu plně zúčastnit.
- Zuzitkování výstupů a výsledků a šíření informací jako je správná praxe.

Technická pomoc bude zahrnovat všechny programové aktivity zmíněné výše a prováděné jmenovanými subjekty dle článku 59.1 všeobecného nařízení, Společným technickým sekretariátem a kontaktními místy. Další podrobnosti o technické implementaci jsou uvedeny v kapitolách 6.1.6 s 6.1.7.

3.2 4.6. Vyčíslení cílů a ukazatele

Nařízení o ERDF (zejména článek 12(4)) zdůrazňuje potřebu popsání cílů každé prioritní osy s použitím vymezeného počtu ukazatelů pro **výstup a výsledky**. Všechny prioritní osy by měly mít vyčíslené cíle za pomoci vymezeného souboru ukazatelů pro **měření plnění cílů** Programu.

Vzhledem k omezeným finančním zdrojům a rozsahu a vymezení možných aktivit v rámci cíle 3 Programu nadnárodní spolupráce je zřejmé, že výsledky dosažené v rámci Programu budou nehmotné povahy; hmotné investice mohou být v některých případech vhodné a zdůvodnitelné. Program spolupráce nebude nikdy náhradou za programy konvergence a konkurenceschopnosti, které jsou více orientovány na investice a poskytují viditelnější a vyčíslitelnější výstupy a výsledky. Proto v případě programu nadnárodní spolupráce budou výsledky v porovnání s programy konvergence a konkurenceschopnosti obtížněji měřitelné.

Navzdory těmto omezením byl vypracován soubor výstupních a výsledkových ukazatelů pro měření výsledků plnění Programu spolupráce. Ukazatele pro výstupy a výsledky byly vytvořeny společně se specifickými cíli prioritních os s přihlédnutím k operačním cílům oblastí intervence a obecným základním minimálním ukazatelům požadovaným Komisí.³⁰

Operační program **obsahuje pouze podskupinu ukazatelů pro výstup a výsledky**, které jsou stanoveny ex-ante. Celý soubor ukazatelů bude dále rozpracováván ve zvláštním dokumentu („Realizační příručka“ – Implementation manual). Úplný soubor ukazatelů slouží pro **interní řízení programu** a je nezbytným základem pro **potřeby podávání zpráv a komunikace**, aby byly výsledky dosažené v rámci programu **viditelné** pro partnery programu a pro širší veřejnost. Úplný soubor ukazatelů není součástí Operačního programu.

Kvantifikace **výstupů cílů ex-ante** vychází ze **dvou parametrů** – alokace prostředků ERDF podle prioritní osy a odhad průměrného rozsahu projektu (prostředky ERDF ve výši 1,5 milionu EUR).

Tabulka 5: Podskupina ukazatelů VÝSTUPU pro OP kvantifikovaných ex-ante

	Cíl 2007-2015	Zdroj dat
Ukazatele pro prioritní osy		
Prioritní osa 1: Celkový počet projektů realizovaných pro umožnění inovací ve Střední Evropě	33	Monitoring
Prioritní osa 2: Celkový počet projektů realizovaných s cílem zlepšit dostupnost Střední Evropy i v jejím rámci	43	Monitoring
Prioritní osa 3: Celkový počet projektů realizovaných s cílem odpovědného využívání životního prostředí ve Střední Evropě	43	Monitoring
Prioritní osa 4: Celkový počet projektů realizovaných s cílem zvyšovat konkurenceschopnost a atraktivitu měst a regionů	36	Monitoring
Celkový počet projektů P 1- 4	155	Součet
Ukazatele míry spolupráce³¹		Monitoring
– Počet projektů, u kterých platí dvě z následujících kritérií: společný vývoj,	155(100)	Monitoring

³⁰ Nové programovací období 2007-2013: Metodické pracovní dokumenty, Pracovní dokument č. 2, 1. června 2006.

³¹ Podrobné informace o ukazatelích odrážejících míru spolupráce budou uvedeny v Realizační příručce.

společná realizace, společné personální zajištění, společné financování	%)	
– Počet projektů, u kterých platí tři z následujících kritérií: společný vývoj, společná realizace, společné personální zajištění, společné financování	124 (80%)	Monitoring
– Počet projektů, u kterých platí všechna čtyři následující kritéria: společný vývoj, společná realizace, společné personální zajištění, společné financování	31(20%)	Monitoring

Úplný seznam výstupních ukazatelů (který není součástí operačního programu) by mohl zahrnovat (jako příklady):

- Výstupní ukazatele vztahující se ke všem prioritním osám a oblastem intervence (včetně Technické pomoci);
- Horizontální výstupní ukazatele odrážející parametry projektu, strategické principy implementace, výstup projektových aktivit a informovanost veřejnosti.

Definice a vypracování výsledků

Výsledky se vytvářejí pomocí výstupů projektů v rámci Programu. Na rozdíl od jejich dopadů se ukazatele vztahují k dlouhodobým důsledkům Programu a nejsou podřízeny kontrole řízení programu. Proto nejsou ukazatele dopadu do Programu začleněny.

Ukazatele výsledků souvisejí s operačními cíli a odpovídají jednotlivým oblastem intervence. Proto bylo definováno celkem 14 ukazatelů pro výsledky pro prioritní osy 1 až 4, které budou kvantifikovány ex-ante.

Schéma. 4: Definování výsledků podle intervenční logiky

PROGRAM					
Úroveň projektu					
Px	Vstup	Aktivita	Výstup		
				Výsledek	
Px	Vstup	Aktivita	Výstup		Dopad
				Výsledek	
Px	Vstup	Aktivita	Výstup		
				Výsledek	
Px	Vstup	Aktivita	Výstup		

Pro ilustraci **generování** výsledků: Projekt obvykle sestává z **pracovních balíčků**. Tyto pracovní balíky se vztahují ke **vstupům** jako jsou různé typy nákladů (např. náklady na personální zajištění). Náklady se vztahují k **aktivitám** (např. vytváření sítí, výměna informačních aktivit, studie, školení). Aktivity poskytují jako výsledek **výstupy** (například stálé zdroje/kanály informací, formulace společných stanovisek, vyškolené osoby nebo účastníci schématu výměny). A – mimo rámec projektu – výstupy generují **výsledky**. Výsledky odrážejí operační cíle oblastí intervence. Jeden pracovní balík nebo soubor pracovních balíčků může generovat výsledek a tak přispět k dosažení operačního cíle. Proto

celkový počet příspěvků přesahuje celkový počet projektů. Příspěvky by měly být: **definovatelné, zaznamatelné** v monitoringu (se stručným kvalitativním popisem) a **vyhodnotitelné** (standard kvality).

Kvantifikace ukazatelů výsledku

Jeden projekt může vygenerovat několik definovatelných, zaznamatelných a vyhodnotitelných příspěvků k jednomu nebo několika operačním cílům. Předpokládá se, že každý projekt vygeneruje **v průměru 3 příspěvky**. Tak **155** projektů může přinést celkem **465** příspěvků pro **14 operačních cílů** odpovídajících oblastem intervence. Kvantifikace **výsledků cílů** ex-ante závisí na **vážení** jednotlivých oblastí intervence.

Projekty prokáží svou příslušnost ke každému danému ukazateli výsledků výběrem ano/ne a poté uvedou případný stručný kvalitativní popis. Všechny projektové příspěvky k operačním cílům jedné prioritní osy se akumulují. Celková částka na jednu prioritní osu vyjadřuje dosažení stanoveného cíle. Toto číslo je ukazatelem výsledku na úrovni prioritní osy.

Pokud se v průběhu implementace ukáže, že obzvláště vysoko hodnocené oblasti intervence nevykazují odpovídající výkonnost (ve smyslu počtu příspěvků), měla by být uskutečněna opatření pro zlepšení výkonnosti.

Tabulka 6: Podskupina ukazatelů výsledků kvantifikovaných ex-ante pro prioritní osy a oblasti intervence

Ukazatele výsledků vztahujících se k prioritním osám a oblastem intervence	Cíl 2007 - 2015	Zdroj dat
P 1: Celkový počet příspěvků pro usnadňování/ umožňování inovace ve Střední Evropě	99	Součet
Počet příspěvků pro lepší správu a řízení inovací	25	Monitoring
Počet příspěvků pro rovnoměrný a širší přístup k výsledkům R&DT a systému inovací	49	Monitoring
Počet příspěvků pro zlepšení rámce rozvoje znalostí	25	Monitoring
P 2: Celkový počet příspěvků pro Zlepšování dostupnosti Střední Evropy a v jejím rámci	129	Součet
Počet příspěvků na lepší a udržitelnější interkonektivitu na městské, regionální a nadnárodní úrovni	45	Monitoring
Počet příspěvků na lepší řešení multimodální logistiky	26	Monitoring
Počet příspěvků na podporu udržitelné mobility	26	Monitoring
Počet příspěvků na zlepšení přístupu k informacím a službám ICT	32	Monitoring
P3: Celkový počet příspěvků na odpovědné využívání životního prostředí Střední Evropy	129	Součet
Počet příspěvků na lepší kvalitu a lepší ochranu životního prostředí	32	Monitoring
Počet příspěvků na efektivnější prevenci rizik a snížení jejich dopadu	45	Monitoring

Počet příspěvků na lepší využití energie z obnovitelných zdrojů a vyšší úroveň energetické účinnosti	26	Monitoring
Počet příspěvků na zajištění ekologicky efektivních výrobních procesů	26	Monitoring
P4: Celkový počet příspěvků na zlepšení konkurenceschopnosti a atraktivnost měst a regionů	108	Součet
Počet příspěvků na strategičtější a udržitelnější hospodářský a sociální rozvoj měst a regionů	43	Monitoring
Počet příspěvků na snížení negativních účinků sociálních a demografických změn a zlepšení sociální integrace a kvality života	43	Monitoring
Počet příspěvků na posílení udržitelného využívání kulturních zdrojů a kulturního dědictví	22	Monitoring
Celkový počet příspěvků P 1 - 4	465	Součet

Výchozí úroveň pro ukazatele výstupů a výsledků pro poskytování informací o fyzickém pokroku operačního programu

Podle přílohy implementačního nařízení – Výroční a závěrečné hlášení implementačních ustanovení nařízení Rady (ES) 1083/2006 musejí být pro každý kvantifikovaný ukazatel zmíněný v Operačním programu uvedeny informace o výchozí úrovni, cíli a plnění cílů. Cíle nebudou specifikovány pro každý rok, ale budou uvedeny souhrnně pro období 2007 – 2015.

Jako výchozí úroveň pro rok 2007 bude použita hodnota „0“. Pro další roky se v každém případě jako výchozí úroveň používají výsledky za příslušný předchozí rok.

Kontextuální ukazatele

Kontextuální ukazatele by měly monitorovat vyvíjející se socio-ekonomický kontext Programu. Kontextuální ukazatele tvoří část analýzy pro popis stavu socio-ekonomického rozvoje na základě oficiálních statistik (například veřejné výdaje na školství v % HDP, 2004).

Pro OP nejsou žádné kontextuální ukazatele (přesahující analýzu) definovány. Kontextuální ukazatele Programu jsou nevyhovující, protože veřejné výdaje, které jsou uplatněny v rámci OP jsou **pouze velmi malou částí** veškerých veřejných výdajů v oblasti spolupráce. Vztah mezi prostředky Programu a kontextuálními ukazateli (makroekonomické a mezeconomické hodnoty) proto nelze vytvořit.

5 Finanční ustanovení

Odkazy na nařízení nových Strukturálních fondů zahrnuté v této a dalších kapitolách se vztahují k následujícím nařízením:

- Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 ze dne 11. července 2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1260/1999, dále uváděné jako „**Všeobecné nařízení**“
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 ze dne 5. července 2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj a o zrušení nařízení (ES) č. 1783/1999, dále uváděné jako „**nařízení o ERDF**“

- Nařízení Komise (ES) č. 1828/2006 ze dne 8. prosince 2006, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 o obecných ustanoveních týkajících se Evropského fondu pro regionální rozvoj, Evropského sociálního fondu a Fondu soudržnosti a k nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj, dále uváděné jako „**implementační nařízení**“
- Nařízení Komise (ES) č. 2035/2005 ze dne 12. prosince 2005, kterým se mění nařízení (ES) č. 1681/94 o nesrovnalostech a navrácení neoprávněně vyplacených částek v souvislosti s financováním strukturálních politik a organizaci informačního systému v této oblasti.

5.1 Rozpočet Programu a míra pomoci

Rozpočet Programu

V souladu s článkem 12.6 Nařízení o ERDF (Evropském fondu regionálního rozvoje) je pro tento Program stanoven jeden plán financování. Tento finanční plán existuje ve formě dvou tabulek (viz níže).

Příspěvek ERDF do tohoto programu činí 246 011 074 EUR. Rozpočet Programu celkem činí 298 295 837 EUR.

Míra pomoci

Dle článku 53(3) nařízení o obecných ustanovení je příspěvek ERDF z uznatelných nákladů vedoucích a projektových partnerů na území České republiky, Maďarska, Polska, Slovenska a Slovinska až 85% v prioritách 1-4. Příspěvek ERDF z uznatelných nákladů vedoucích a projektových partnerů v Rakousku, Německu a Itálii by měl být až do výše 75% v prioritách 1-4. Průměrná míra spolufinancování pro priority 1-4 v plánu financování činí 83%.

Dle článku 46 nařízení o obecných ustanoveních je limit pro Technickou pomoc stanoven na 6% z celkové částky ERDF alokované Programu pro Střední Evropu.

Míra dofinancování ERDF pro Technickou pomoc (priorita 5) je 75% a míra národního dofinancování členských států je 25%. Členské státy budou přispívat do rozpočtu Technické pomoci dle jejich individuálního podílu z celkové alokace ERDF.

Celkový rozpočet Technické pomoci je 19 680 886 EUR.

5.2 Alokace finančních prostředků

V souladu s článkem 75 všeobecného nařízení se závazky Komise z fondu ERDF vůči Programu pro Střední Evropu realizují jednou do roka. Na základě článku 93 všeobecného nařízení u vyčleněných prostředků, které nebudou použity pro předběžné nebo dílčí financování a na které nebude žádost o platbu zaslána v souladu s článkem 86 do 31. prosince třetího roku od roku, kdy závazek vznikl, Evropská komise toto vyčlenění z rozpočtu na operační program automaticky zruší.

V souladu s článkem 37(c) Všeobecného nařízení sestává jednotný plán financování ze dvou tabulek:

- Tabulka, ve které je po jednotlivých letech rozepsána v souladu s článkem 52, 53 a 53 Všeobecného nařízení 1083/2006 výše celkových přidělených finančních prostředků, se kterými se počítá jako s příspěvkem z fondu ERDF. Celkový příspěvek z fondu ERDF poskytovaný ročně bude v souladu s příslušnou finanční perspektivou.

- Tabulka, která pro celé programovací období programu pro Střední Evropu a pro každou prioritní osu uvádí celkovou výši přidělených finančních prostředků ze strany Společenství a národních protějšků a podíl výše příspěvku z fondu ERDF. Tam, kde v souladu s článkem 53 všeobecného nařízení je národní protějšek tvořen výdaji z veřejného a soukromého sektoru, bude tabulka uvádět rozdělení na veřejný a soukromý sektor. Tam, kde v souladu s tímto článkem bude národní protějšek tvořen výdaji z veřejného sektoru, bude tabulka uvádět výši národního veřejného příspěvku.

Dle článku 18 Všeobecného nařízení jsou všechny údaje v tabulkách uvedených níže v aktuálních cenách.

Plán financování OP uvádějící roční závazek ERDF (reference Operačního programu – číslo CCI 2007CB163PO061)

Tabulka 7: Alokace ERDF podle jednotlivých let v EUR

1 Rok	2 ERDF
2007	34 211 355
2008	32 982 238
2009	33 560 339
2010	34 677 260
2011	35 825 424
2012	36 851 074
2013	37 903 384
Celkem 2007-2013	246 011 074

Finanční plán OP uvádějící celé programovací období, částku celkových finančních alokací každého fondu, národní protistranu a míru refundace podle prioritní osy (Reference operačního programu – číslo CCI 2007CB163PO061)

Tabulka 8: Prioritní osy dle zdroje financování

Euro	A	B	Indikativní podíl národního financování		E=A+B	F=A/E	Pro informaci	
	Zdroje Společenství	Národní podíl B=C+D	C Národní veřejné zdroje	D Národní soukromé zdroje	Celkové zdroje	Míra spolufinan- cování	EIB příspěvek	Další zdroje
Prioritní osa 1: Usnadňování/um ožňování inovace ve Střední Evropě	49 202 215	10 077 562	9 372 133	705 429	59 279 777	0,83	0	0
Prioritní osa 2: Zlepšování dostupnosti Střední Evropy a	63 962 879	13 100 831	12 707 806	393 025	77 063 710	0,83	0	0

v rámci ní

Prioritní osa 3:	63 962 879	13 100 831	12 707 806	393 025	77 063 710	0,83	0	0
Odpovědné využívání životního prostředí								
Prioritní osa 4	54 122 436	11 085 318	10 752 758	332 560	65 207 755	0,83	0	0
Zvyšování konkurenceschopnosti a atraktivity měst a regionů								
Prioritní osa 5	14 760 664	4 920 221	4 920 221	0	19 680 886	0,75	0	0
Technická pomoc								
Celkem	246 011 074	52 284 763	50 460 724	1 824 039	298 295 837		0	0

V souladu s Přílohou II implementačních ustanoveních nařízení Rady (ES) 1083/2006 je dále uveden rozpis programového využití ERDF podle kategorií. Toto rozdělení je uvedeno pouze pro informaci.

Rozdělení příspěvků Společenství podle kategorií (Rozšířená verze Dimenze 1, včetně popisu kódů, je uvedena v příloze 7.5).

Tabulka 9: Příspěvek Společenství podle kategorií

Dimenze 1			Dimenze 2		Dimenze 3	
Prioritní téma			Forma financí		Území	
Kód	Částka v EUR	v %	Kód	Částka v EUR	Kód	Částka v EUR
Všechny země						
1	1 526 615	0,6 %	01 Nevratná	246 011 074	09 Nadnárodní	246 011 074

pomoc

oblast

3	8 780 564	3,6%
5	7 910 496	3,2%
6	2 935 289	1,2%
7	2 240 238	0,9%
9	5 283 979	2,1%
11	4 684 484	1,9%
12	1 586 436	0,6%
13	3 577 854	1,5%
14	970 767	0,4%
15	1 863 996	0,8%
17	5 369 152	2,2%

19	3 843 325	1,6%
21	3 280 236	1,3%

Dimenze 1			Dimenze 2		Dimenze 3	
Prioritní téma			Forma financí		Území	
Kód	Částka v EUR	v %	Kód	Částka v EUR	Kód	Částka v EUR
Všechny země SK,CZ,IT,SI						
25	5 695 837	1,5%				
26	265 749	0,1%				
27	7 443 248	3,0%				
28	7 147 333	2,9%				
29	1 622 757	1,5%				
30	2 451 261	1,0%				
32	1 911 751	0,8%				
39	2 348 853	1,0%				
40	2 820 113	1,1%				
41	4 580 192	1,9%				
42	5 080 192	2,1%				
43	5 162 869	2,1%				
44	3 320 499	1,3%				
45	2 976 628	1,2%				
46	2 976 628	1,2%				
47	2 879 1601	1,2%				
48	2 976 628	1,2%				
49	4 170 660	1,7%				
50	4 312 392	1,8%				
51	3 707 967	1,5%				
52	4 208 753	1,7%				
53	4 907 886	2,0%				

54	1 981 510	0,8%
55	2 745 289	1,1%
56	5 976 628	2,4%
57	8 815 563	3,6%
58	7 575 334	3,1%
59	7 072 088	2,9%
60	6 432 185	2,6%
61	12 157 635	4,9%
69	5 633 025	2,3%
70	1 024 401	0,4%
72	13 060 416	5,3%
74	6 899 649	2,8%
80	395 670	0,2%
81	14 660 229	6,0%
85	8 856 399	3,0%
86	5 904 265	3,0%

Celkem

231 250 410 (ERDF vyjma TA (= Kód 85+86))

5.3. Geografická způsobilost partnerů

ERDF tohoto Operačního programu jako základní princip podporuje především aktivity v oblasti spolupráce mezi vedoucími partnery a partnery projektu sídlícími v jedné ze způsobilých oblastí členských států (území nebo část území osmi členských států EU ze Střední Evropy - Rakouska, České republiky, Německa, Maďarska, Itálie, Polska, Slovenska a Slovinska). V náležitě zdůvodněných případech může ERDF financovat spolupráci mimo tuto oblast. Platí následující principy:

- v souladu s článkem 21.2. nařízení o ERDF ve výjimečných a náležitě zdůvodněných případech může ERDF financovat výdaje vzniklé partnerům sídlícím mimo výše definovanou způsobilou oblast, ale uvnitř Evropského společenství. V těchto výjimečných případech je třeba jasně prokázat, že jsou tyto výdaje ve prospěch regionů v oblasti spolupráce. Míra spolufinancování pro tyto partnery je do 75 %. Avšak prostředky alokované na jeden projekt podle **pravidla 20 % flexibility** nesmějí přesáhnout 20 % celkového příspěvku ERDF na tento projekt. Panteři, jak se uvádí v tomto odstavci, jsou pouze partnery

projektu. Tento odstavec se nevztahuje na vedoucí partnery, kteří musejí mít sídlo v členských státech oblasti spolupráce. Procedury pro realizaci 20 % flexibility budou dále rozpracovány v Realizační příručce (Implementation Manual).

- v souladu s článkem 21.3 nařízení o ERDF může ERDF financovat výdaje vzniklé při realizaci operací nebo částí operací na území států mimo Evropské společenství do výše 10 % částky jeho příspěvku na Operační program, pokud jsou ve prospěch regionů Společenství. Tuto možnost lze v Programu využít. Prostředky alokované na jeden projekt v rámci **pravidla 10 % flexibility** však nesmějí přesáhnout 10 % celkového příspěvku ERDF na tento projekt. Prostředky alokované podle této možnosti 10 % flexibility budou použity v rámci odpovědnosti vedoucího partnera EU nebo partnera projektu sídlícího v oblasti spolupráce za účelem zajištění náležité finanční kontroly. Procedury pro realizaci volby 10 % flexibility budou dále rozpracovány v Realizační příručce.

- Jinak se partneři ze zemí ENPI nebo IPA mohou podílet na projektech podle jednotlivých případů využívajících financování ENPI nebo IPA bez získání spolufinancování ERDF.

5.4. Určující rozsah projektu

Typické projekty v rámci Programu pro Střední Evropu budou mít celkový rozpočet v rozmezí od 1 do 5 milionů Euro. Ve výjimečných případech mohou být financovány také menší nebo rozsáhlejší projekty.

6. Realizační ustanovení

Následující kapitola popisuje implementační strukturu nového programu Střední Evropa. Podrobnější ustanovení budou zahrnuta v Realizační příručce, která bude schválena Monitorovacím výborem a bude závazná jak pro orgány uskutečňující program, tak i pro vedoucí a projektové partnery programu.

Jazykem programu a komunikace je angličtina.

6.1. Řízení Programu

Členské země Rakousko, Česká republika, Německo, Maďarsko, Itálie, Polsko, Slovensko, Slovinsko a pozorovatelská země Ukrajina účastníci se Programu pro Střední Evropu (CEP) tvoří v rámci partnerství společnou strukturu pro řízení, koordinaci a dohled nad realizací Programu.

[Schéma 5 – originál strana 92]

61.1 Monitorovací výbor

V souladu s článkem 63 všeobecného nařízení ustanoví členské země a Ukrajina (se statutem pozorovatele) podílející se na Programu společný Monitorovací výbor (MC – *Monitoring Committee*) se souhlasem Řídícího orgánu (MA – *Managing Authority*), a to do tří měsíců ode dne, kdy je Komise uvědomí o svém rozhodnutí o schválení operačního programu.

Monitorovací výbor si stanoví vlastní procesní řád v souladu s institucionálním, právním a finančním rámcem daných členských zemí a přijme jej se souhlasem Řídícího orgánu, aby mohl plnit své poslání v souladu se všeobecným nařízením a nařízením o ERDF. Procesní řád bude zahrnovat podrobný popis složení, procesů, rozhodovacího postupu, úkolů a odpovědností Monitorovacího výboru a bude určovat pravidla pro účast pozorovatelského státu Ukrajina.

Členové Monitorovacího výboru budou zastupovat zúčastněné státy na politické a správní úrovni a tak zajistí transparentní přístup. Monitorovací výbor usiluje o to, aby bylo v programových aktivitách v průběhu procesu realizace programu zabráněno negativnímu dopadu na životní prostředí.

Složení Monitorovacího výboru

V souladu s článkem 64 všeobecného nařízení bude Monitorovacímu výboru předsedat zástupce některé členské země. Předsednictví ve Výboru se bude předávat každý rok a bude mít podporu Řídícího orgánu, aby se zajistila kontinuita.

Složení Monitorovacího výboru bude následující:

- Maximálně tři zástupci každé členské země a Ukrajiny s tím, že při jmenování členů Monitorovacího výboru bude respektován princip partnerství stanovený v článku 11 všeobecného nařízení. Vzhledem k cílům Programu by každá členská země měla být zastupována zástupcem na národní úrovni a alespoň jedním zástupcem regionů.
- Z vlastní iniciativy nebo na žádost Monitorovacího výboru se do práce Monitorovacího výboru zapojí jako poradní člen představitel Komise.
- Jako poradní členové budou ve Výboru působit zástupci Řídícího orgánu a dle potřeby představitelé Certifikačního orgánu a Auditního orgánu.
- Při jednáních bude nápomocný Společný technický sekretariát (JTS – *Joint Technical Secretariat*).
- Podle požadavků Programu a v souladu s procesním řádem lze zajistit zapojení nadnárodních ekonomických a sociálních partnerů a nadnárodně organizovaných nevládních organizací do poradních funkcí.

Rozhodovat bude Monitorovací výbor na základě konsensu s tím, že každá členská země bude mít jeden hlas. Hlasovací právo bude podrobně popsáno v procesním řádu.

Monitorovací výbor se bude scházet alespoň jednou do roka. Rozhodnutí lze činit také prostřednictvím písemné procedury.

Úkoly Monitorovacího výboru

Úkolem Monitorovacího výboru bude kontrola a řízení Programu a zajišťování kvality a efektivity jeho realizace. V souladu s článkem 65 všeobecného nařízení bude mít Monitorovací výbor následující úkoly:

- Posoudí a schválí kritéria pro výběr projektů do šesti měsíců od schválení operačního programu a schválí případné změny těchto kritérií v souladu s programovacími potřebami;
- Usiluje o to, aby programové aktivity – výběrové řízení, výběr projektu, monitorování a hodnocení programu – neměly průběhu procesu implementace negativní dopad na životní prostředí;
- Bude pravidelně sledovat, jakého pokroku se dosáhlo při plnění konkrétních cílů operačního programu na základě dokumentů předaných Výboru Řídícím orgánem;
- Rozhoduje, zda se vyhodnocení během programovacího období bude provádět s ohledem na článek 47 (2) všeobecného nařízení;
- Prověřuje výsledky realizace, zejména zda se plní cíle stanovené pro jednotlivé prioritní osy, a provádí vyhodnocení Programu, jak to uvádí článek 48(3) všeobecného nařízení;
- Zpracovává a schvaluje výroční a závěrečnou zprávu, než jsou tyto odeslány Evropské komisi;
- Je informován o výroční kontrolní zprávě a případných relevantních připomínkách Komise po přečtení zprávy;
- Může Řídícímu orgánu navrhnout případné změny či přezkoumání operačního programu, které by mohly přinést dosažení cílů Fondů nebo jejich lepší řízení, včetně lepšího finančního řízení;
- Zpracovává a schvaluje případné návrhy na úpravy obsahu rozhodnutí Evropské komise o příspěvku z Fondů;
- V souladu s článkem 66 všeobecného nařízení monitoruje společně s Řídícím orgánem finanční ukazatele a ukazatele, o kterých se hovoří v článku 37(1) (c) všeobecného nařízení;
- Schvaluje Realizační příručku (Implementation Manual);
- Schvaluje plán komunikace, jak je definován v článku 2.2 implementačního nařízení;
- Schvaluje veškeré aktivity související s Technickou pomocí, včetně potřeby externích expertů (např. hodnocení kvality, rozvoj procedur nebo tématické studie);
- Rozhoduje o vyhlášení výzvy k předkládání návrhů a o tom, jaký přístup se zvolí pro proces aplikace projektu (např. v jednom kroku, ve dvou krocích);
- Zajišťuje kvalitu realizace operačního programu (článek 66 (1) všeobecného nařízení);
- Schvaluje žádosti v souladu s kritérii schválenými Monitorovacím výborem a v souladu s doporučeními vypracovanými Společným technickým sekretariátem (JTS);
- Schvaluje zásadní změny ve schválených operacích;
- Schvaluje opatření, která mají dopad na operace s cílem minimalizovat či snížit riziko, že dojde ke zrušení vyčlenění prostředků.

6.1.2 Odpovědnosti členských států

Odpovědnost za Program pro Střední Evropu (CEP) ponese národní orgány zúčastněných členských států zařazených do programu. Všechny členské státy souhlasí, že uplatní princip partnerství a budou spolupracovat, aby našly optimální řešení ve prospěch celé oblasti spolupráce.

Seznam orgánů a úřadů členských zemí odpovědných za Program uvádí Příloha 7.1.

Na základě článku 70 Všeobecného nařízení jsou členské země odpovědné za řízení a kontrolu Programu, zejména v tom, že:

- Zajistí zřízení řídicích a kontrolních systémů v souladu s článkem 58 a 62 Všeobecného nařízení a dle článků 13 až 17 nařízení o ERDF a jejich efektivní fungování;
- Budou předcházet nekalým praktikám, odhalovat je, napravovat je a informovat o nich Komisi a budou zpět vymáhat částky, které neměly být vyplaceny, a informovat o tomto Evropskou komisi.

Členské státy jsou zodpovědné za vytvoření řídicího a kontrolního systému dle článku 71 nařízení o obecných ustanoveních. Vzhledem k článkům 21 až 24 implementačního nařízení každý členský stát zapojený do programu sestaví popis kontrolního systému vytvořeného dle článku 16(1) nařízení o ERDF. Tento popis by měl být předložen Auditnímu orgánu a Řídicímu orgánu nejpozději do tří měsíců po rozhodnutí Komise o schválení programu Střední Evropa. Popisy by měly být zapracovány do popisu řídicích a kontrolních systémů popsaných v článku 71(1) nařízení o obecných ustanoveních.

- aniž by tím byla dotčena odpovědnost členských států za zjišťování a napravování nekalých praktik a vymáhání částek, které neměly být vyplaceny dle článku 70(1)(b) Všeobecného nařízení, zajistí Certifikační orgán, že všechny vyplacené částky, které neměly být vyplaceny, budou vymáhány na vedoucím partnerovi. Projektoví partneři vyrovnají vedoucímu partnerovi veškeré částky, které neměly být vyplaceny dle dohody existující mezi nimi podle článku 17(2) nařízení o ERDF.

Pokud vedoucí partner nezajistí vyplacení částky od projektového partnera, pak by měl členský stát, na jehož území sídlí dotyčný projektový partner, vrátit danou částku Certifikačnímu orgánu ve výši, která byla neoprávněně vyplacena tomuto projektovému partnerovi dle článku 17(3) Nařízení o ERDF.

Podle článku 28(4) implementačního nařízení nesrovnalosti oznámí členský stát, v němž výdaje hradí vedoucí partner nebo projektový partner, který realizuje projekt. Členský stát současně informuje Řídicí orgán, Certifikační orgán a Auditní orgán. Konkrétní procedury pro tento postup budou popsány v dohodě mezi Řídicím orgánem a členskými státy zmíněnými v odstavci níže a budou tvořit také součást popisu řídicího a kontrolního systému, který je třeba doložit dle požadavků článku 71 nařízení o obecných ustanoveních. Rozhodnutí o tom, zda bude Auditní orgán odpovědný za provádění hodnocení dodržování požadavků nebo zda bude tento úkol řešen pomocí outsourcingu soukromým sektorem (na základě postupu zajišťujícího princip nezávislosti) bude provedeno teprve až bude vytvořena řídicí a kontrolní struktura.

Na základě článku 59 nařízení o obecných ustanoveních členské země určí vzájemné vztahy mezi Řídicím orgánem (MA), Certifikačním orgánem (CA) a Auditním orgánem (AA) a Komisí tím, že stanoví jejich společnou odpovědnost za plnění Programu. Za tímto účelem každá členská země zařazená do Programu uzavře s Řídicím orgánem dohodu.

Členské státy zajistí, aby implementační orgány získaly informace, které nutně potřebují a které jsou legálně dostupné, aby mohly vykonávat své zodpovědné funkce.

6.1.3 Řídící orgán

Členské země, ve shodě s pozorovatelským státem Ukrajinou účastnícím se programu pro Střední Evropu, stanovily

*Amt der Wiener Landesregierung, MA 27
EU-Strategie und Wirtschaftsentwicklung
Schlesinger Platz 2-4, 1080 Vídeň
Rakousko*

Řídícím orgánem Programu.

V souladu s článkem 60 všeobecného nařízení a s články 14(1) a 15 nařízení o ERDF je Řídící orgán za pomoci Společného technického sekretariátu (JTS) odpovědný za řízení a realizaci Programu pro Střední Evropu. Řídící orgán plní zejména následující úkoly:

- Zajišťuje, aby byly projekty, které se mají v rámci Programu financovat, vybírány v souladu s kritérii platnými pro operační program a aby tyto projekty byly po celou dobu realizace v souladu s příslušnými pravidly Společenství a s národními pravidly jednotlivých zemí;
- Ověřuje, zda výdaje každého vedoucího partnera a projektového partnera podílejícího se na projektu byly schváleny orgánem, který provádí kontrolu dle článku 16 nařízení o ERDF;
- Zajistí, aby existoval systém pro zaznamenávání a ukládání účetních údajů v elektronické podobě pro každý projekt zařazený do operačního programu a dále pak aby se shromažďovaly údaje týkající se realizace, které jsou nutné pro finanční řízení, monitoring, ověřování, audity a vyhodnocení;
- Zajistí, aby partneři a ostatní orgány zapojené do realizace projektů měli vždy buď každý vlastní účetní systém nebo příslušný kód v účetnictví pro veškeré transakce týkající se projektu, aniž by byla dotčena národní účetní pravidla;
- Zajišťuje, aby hodnocení operačního programu, jak na ně odkazuje článek 48(3) všeobecného nařízení, byla v souladu s článkem 47 tohoto nařízení;
- Stanovuje postupy, které mají zajistit, aby se veškeré doklady o výdajích a dokumenty nutné pro zajištění odpovídajícího auditu uchovávaly v souladu s požadavky článku 90 všeobecného nařízení;
- Zajistí, aby Certifikační orgán obdržel veškeré potřebné informace k postupům a kontrolám prováděným v souvislosti s výdaji za účelem certifikace;
- Řídí práci Monitorovacího výboru a poskytuje mu dokumenty, které jsou nutné k tomu, aby bylo možné sledovat kvalitu realizace operačního programu z hlediska jeho konkrétních cílů;
- Zpracovává a po schválení ze strany Monitorovacího výboru předkládá Komisi výroční a závěrečnou zprávu o realizaci;
- Zajišťuje dodržování požadavků na poskytování informací a zveřejňování informací dle článku 69 všeobecného nařízení;
- Přípravuje smlouvy pro realizaci Programu a projektů;
- Tvoří rozhraní mezi Evropskou komisí a členskými zeměmi/regiony zařazenými do Programu;
- Zajišťuje, aby byl Program v souladu s nařízením Společenství, s jeho politikami a s národní legislativou a předpisy;
- Na základě článku 66 všeobecného nařízení sleduje společně s Monitorovacím výborem finanční ukazatele a další ukazatele, o kterých se hovoří v článku 37(1) (c) všeobecného nařízení.

Řídící orgán (MA) po konzultaci s členskými státy odpovědnými za Program vytvoří v souladu s článkem 14(1) Nařízení o ERDF Společný technický sekretariát (JTS – *Joint Technical Secretariat*), který pomáhá Řídícímu orgánu při plnění jeho úkolů a v každodenním řízení Programu.

Pracovní smlouvy pro Společný technický sekretariát budou uzavírány se zvláštním institucionálním subjektem (EU-Förderagentur GmbH, Museumstrasse 3, 1070 Vídeň) jednajícím jménem Řídícího orgánu. Institucionální subjekt, který také poskytne pomocné služby potřebné pro efektivní správu a řízení pracovníků a kanceláře Společného technického sekretariátu (účetnictví, platy atd.) je 100 % podřízen Městu Vídeň a plně pod dohledem a kontrolu Řídícího orgánu. Takto bude navázáno na systém, který již byl úspěšně uplatněn pro řízení Společného technického sekretariátu INTERREG IIC East

Ačkoliv Řídící orgán nese veškerou zodpovědnost za program, některé úkoly spojené s operativním řízením Společného technického sekretariátu a Technické pomoci (např. zaměstnávání, uzavírání smluv a platby) mohou být delegovány podřízenému orgánu Města Vídně.

6.1.4 Certifikační orgán (CA)

Členské státy účastníci se Programu pro Střední Evropu (CEP) ve shodě s pozorovatelským státem Ukrajinou jmenovaly

*Amt der Wiener Landesregierung, (MA 5)
Budget und Finanzen
Ebendorfer Straße 2
1010 Vídeň
Rakousko*

Certifikačním orgánem Programu.

V souladu s článkem 61 všeobecného nařízení a s články 14(1) a 17(2) nařízení o ERDF osvědčuje Certifikační orgán (CA – *Certifying Authority*) soupisy výdajů a žádosti o zaplacení, než se tyto odešlou Komisi. Konkrétně plní Certifikační orgán následující úkoly:

- Osvědčuje, že jsou výpisy výdajů přesné, že jsou podloženy spolehlivými účetními záznamy a že k nim existují doklady, na základě kterých je možné je osvědčit;
- Osvědčuje, že jsou výdaje v souladu s pravidly Společenství i s národními pravidly a že vznikly ze způsobilých projektů;
- Zpracovává a Komisi předkládá ověřené soupisy výdajů a žádosti o provedení plateb dle článku 78 všeobecného nařízení;
- Zajišťuje si, aby pro účely vydání osvědčení obdržel od Řídícího orgánu odpovídající informace k postupům a prověření provedeným v souvislosti s výdaji uvedenými na příslušném soupisu výdajů;
- Pro účely certifikace analyzuje výsledky veškerých auditů provedených Auditním orgánem;
- Sleduje závazky a platby z fondů ERDF a vede účetnictví v digitalizované podobě o výdajích deklarovaných Komisí;
- Vede si vymahatelné částky a částky čerpané po zrušení celého příspěvku na projekt nebo jeho části.

Kromě toho ponese Certifikační orgán odpovědnost za následující činnosti:

- Příjem plateb ze strany Komise (financování předem, předběžné platby a úhrada konečného zůstatku dle článku 76(2) všeobecného nařízení) a provádění plateb ve prospěch vedoucích partnerů (článek 14(1) Nařízení ERDF);

- Nejpozději do 30. dubna každého roku odešle Komisi předběžnou prognózu pravděpodobných žádostí o provedení platby za stávající finanční rok a na následující finanční rok (článek 76(3) všeobecného nařízení);
- Odesílání žádostí o předběžné platby pokud možno při třech různých příležitostech za rok. U plateb, které má Komise provést ve stávajícím roce, se žádost o provedení platby podává nejpozději do 31. října (článek 87(1) všeobecného nařízení);
- Zajištění toho, aby vedoucí partneři obdrželi veřejný příspěvek v celé výši a co nejdříve. Nebudou se odečítat ani zadržovat žádné částky ani se nebudou ukládat žádné další zvláštní poplatky či jiné poplatky s podobným účinkem, které by výši částky pro vedoucí partnery snižovaly (článek 80 všeobecného nařízení);
- Bez omezení odpovědnosti jednotlivých zemí za odhalování a nápravu nekalého jednání a za vymáhání neoprávněně vyplacených částek zajišťuje, aby veškeré prostředky vyplacené na základě nekalého jednání byly od vedoucího partnera vymoženy zpět (článek 17(2) Nařízení o ERDF).

Výše zmíněné operativní úkoly, nebo jejich části, mohou být kontraktovány zatímco Certifikační orgán zůstává plně zodpovědný vůči Evropské Komisi.

6.1.5 Auditní orgán (AA)

Členské země účastníci se Programu pro Střední Evropu (CEP) jmenovaly ve shodě s partnerským státem Ukrajinou

*Federální kancléřství Rakouské republiky
Divize IV/3
Ballhausplatz 2,
A-1014 Vídeň
Rakousko*

Auditním orgánem Programu.

V souladu s článkem 59, 62 a 73 všeobecného nařízení a s článkem 14 a 16 nařízení o ERDF zajišťuje Auditní orgán následující funkce:

- Zajišťuje provádění auditů na ověření efektivního fungování řídicích a kontrolních systémů operačního programu;
- Zajišťuje, aby se audity u operací prováděly na základě příslušného vzorku k ověření deklarovaných výdajů;
- Do devíti měsíců od schválení operačního programu předloží Komisi auditní strategii;
- Do 31. prosince každého roku předloží Komisi výroční kontrolní zprávu, která bude zahrnovat veškeré body uvedené v článku 62 všeobecného nařízení, sám zhodnotí fungování kontrolního systému a v odpovídajících případech předloží prohlášení o částečném uzavření podle článku 88, kde budou obsaženy veškeré body uváděné v článku 62 všeobecného nařízení;
- Do 31. března 2017 nejpozději předloží Komisi prohlášení o uzavření;
- Zajistí, aby se audity prováděly v souladu s mezinárodně akceptovanými auditními normami.

V souladu s článkem 14(2) nařízení o ERDF bude Auditnímu orgánu pomáhat **skupina auditorů**, která bude tvořena zástupci odpovědných orgánů z každého členského státu zařazeného do operačního programu a která bude vykonávat výše uvedené povinnosti podrobně popsané v článku 62 všeobecného nařízení. Skupina auditorů bude ustanovena nejpozději do tří měsíců od rozhodnutí, kterým bude Program schválen. Vytvoří si svůj vlastní procesní řád a předsedat jí bude Auditní orgán Programu.

Tam, kde audit a kontrolu provádí jiný subjekt než Auditní orgán, zajistí Auditní orgán, aby měly tyto subjekty nezbytnou funkční nezávislost. Rozhodovat o tom, který subjekt bude provádět systémové audity a kontroly výdajů, bude Auditní orgán a Skupina auditorů v procesu vypracování auditní strategie programu.

6.1.6 Společný technický sekretariát (JTS)

Podle článku 14 nařízení o ERDF bude Společný technický sekretariát (JTS – *Joint Technical Secretariat*) se sídlem ve Vídni ustanoven Řídicím orgánem (MA). Další údaje o právní struktuře jsou uvedeny v kapitole 6.1.3.

Společný technický sekretariát bude nápomocen Řídicímu orgánu (MA), Monitorovacímu výboru (MC) a Certifikačnímu orgánu (CA), a v případě potřeby také Auditnímu orgánu (AA), při plnění jejich povinností.

Společný technický sekretariát přebírá každodenní realizaci Programu. Společný technický sekretariát zajišťuje technickou podporu řídicím orgánům a vede projekty, zejména pak:

- Podporuje Řídicí orgán a Auditní orgán v každodenním řízení a plnění jejich úkolů při realizaci Programu a pomáhá Monitorovacímu výboru včetně toho, že připravuje schůzky, pořizuje z nich zápisy a sleduje rozhodnutí Monitorovacího výboru;
- Zpracovává a dává k dispozici veškeré informace, které Řídicí orgán, Auditní orgán a Certifikační orgán potřebují k plnění svých úkolů;
- Organizuje a koordinuje výzvy k podávání návrhů, zpracovává balíček pro podání žádosti a standardizované formuláře a smlouvy, které mají pomoci potenciálním žadatelům o financování projektů;
- Je nápomocný při zpracovávání strategických dokumentů pro cílené výzvy, které budou předloženy Monitorovacímu výboru k prodiskutování a ke schválení;
- Přijímá podané žádosti, zajišťuje posuzování projektů v souladu s kritérii platnými pro Program a s kritérii, na základě kterých je projekt možné kvalifikovat, a kritérii výběru;
- Je nápomocný a vede Vedoucí partnery během vývoje a realizace projektu;
- Přijímá zprávy o postupu předkládané Vedoucími partnery, sleduje, jak projekty postupují a zajišťuje vedení Vedoucími partnerům a koordinátorům projektů během realizace projektu; spravuje a aktualizuje monitorovací databázi;
- Koordinuje a realizuje činnosti Technické pomoci schválené Monitorovacím výborem;
- Je nápomocný Řídicímu orgánu při plnění požadavků na informace a publicitu stanovených v článku 69 všeobecného nařízení a rozpracovává Komunikační plán a Plán kapitalizace společně s Řídicím orgánem, který potom schválí Monitorovací výbor;
- Realizuje Komunikační a kapitalizační plán, a to ve spolupráci s Kontaktními místy (KM);
- Koordinuje síť Kontaktních míst a spolupracuje s nimi, aby se zajistila práce společnými silami – např. se vytvářejí harmonogramy/obsah nadnárodních činností podle Komunikačního a kapitalizačního plánu a realizuje se roční pracovní plán Kontaktních míst;
- Rozšiřuje nadnárodní rozměr Programu;
- Napomáhá a zajišťuje proaktivní vedení při tvorbě nadnárodních projektů a hledání synergií mezi žadateli a projekty, včetně např. organizace fór pro vyhledávání partnerů a informačních akcí s podporou Kontaktních míst;
- Udržuje spojení se zainteresovanými subjekty Programu a s příslušnými institucemi, sítěmi a dalšími programy na regionální, národní, nadnárodní i evropské úrovni, které jsou relevantní pro cíle Programu.

- Koordinuje síť finančních kontrolorů sestávající z kontrolorů pověřených podle článku 16 nařízení o ERDF (Orgány kontroly prvního stupně).

Roční plány práce a zprávy Společného technického sekretariátu musejí být schvalovány Monitorovacím výborem. Společný technický sekretariát bude financován z rozpočtu Technické pomoci.

Úkoly a odpovědnosti Společného technického sekretariátu budou stanoveny v procesním řádu a schváleny budou Monitorovacím výborem se souhlasem Řídícího orgánu.

6.1.7 Síť Kontaktních míst ve Střední Evropě

Členské státy účastníci se programu pro Střední Evropu (CEP) zřídí Kontaktní místa, která budou představovat Program pro Střední Evropu žadatelům o financování projektů a národním/regionálním zainteresovaným subjektům v blízkém okolí. Kontaktní místa plní při realizaci Programu zvláštní roli, protože reprezentují nadnárodní Program v členských zemích a poskytují uchazečům první informace/rady ohledně cílů Programu. Rovněž se aktivně podílejí na šíření výsledků dosažených v rámci Programu ve své vlastní zemi.

Kontaktní místa (*Contact point*) jsou integrovanou součástí většího technického realizačního týmu, který je tvořen Společným technickým sekretariátem (JTS) a veškerými Kontaktními místy. V souladu s článkem 14 nařízení o ERDF je za každodenní realizaci Programu odpovědný sekretariát JTS za podpory Řídícího orgánu a ostatních programových orgánů (viz kapitola 6.1.6). Z tohoto důvodu zůstávají hlavní úkoly související s technickou realizací na JTS a JTS koordinuje síť Kontaktních míst a společných akcí.

V rámci sítě Kontaktních míst plní jednotlivá Kontaktní místa celou řadu úkolů souvisejících s *realizací Programu*.

Konkrétně mají Kontaktní místa následující úkoly:

- Podávají snadno dostupné rady a doporučení žadatelům o financování projektů a partnerům;
- Vystupují v roli velvyslanců pro nadnárodní spolupráci a zapojují orgány odpovědné za národní, regionální i místní rozvoj a ostatní zainteresované subjekty;
- Pro Program zajišťují příslušné národní a regionální dokumenty, předpisy a strategické dokumenty;
- Vyhledávají cílové skupiny a zajišťují program kontaktní údaje;
- Pomáhají žadatelům při vyhledávání partnerů v jejich zemích a pomáhají hledat synergie mezi žadateli a projekty;
- Pomáhají při výběru postupu jednotlivých operací
- Participují jako pozorovatelé v Monitorovacím výboru.

Pokud jde o organizaci jednotlivých akcí, propagaci Programu a kapitalizaci, Kontaktní místa:

- Organizují národní informační aktivity a podporují Společný technický sekretariát při organizaci a realizaci nadnárodních akcí, nadnárodních školicích seminářů a nadnárodních jednání, která se konají v členských zemích;
- Podílejí se na realizaci komunikačního a kapitalizačního plánu, zajišťují nepřetržité zužitkovávání (kapitalizaci) výsledků na národní a regionální úrovni a podporují Program tím, že šíří jeho výsledky a výstupy v členských zemích;
- Poskytují data a informace, přispívají do bulletinů, vyhledávají komunikační cílové skupiny a zjišťují, jaká je potřeba informací v členských zemích;

- Budují a spolu se Společných technických sekretariátem udržují vztahy s příbuznými tématickými informačními sítěmi;
- Budují a spolu se Společných technických sekretariátem udržují kontakty na regionální a národní zainteresované subjekty;
- Hledají informační mezery a synergie mezi idejemi projektů a potřebami zahájit někde projekt.

Společný technický sekretariát (JTS) koordinuje Kontaktní místa při zpracovávání ročních plánů práce a výročních zpráv, aby se zajistilo, že jednotlivé činnosti budou mít smysl v celkovém kontextu Programu. Náklady vzniklé na základě schváleného plánu práce budou financovány z rozpočtu Technické pomoci.

Podrobnosti o technické implementaci pro síť kontaktních míst budou uvedeny ve zvláštním dokumentu a schváleny Monitorovacím výborem po dohodě s Řídicím orgánem.

6.2 Kvalita projektů

Projekty, které by se měly financovat z Programu pro Střední Evropu (CEP), by jednoznačně měly přispívat k dosažení celkového cíle Programu a jeho strategií a úkolů stanovených v kapitole 3 stejně tak jako Prioritních cílů uvedených v kapitole 4. Strategické implementační principy, které jsou uvedeny v kapitole 3.4. jsou horizontálními kritérii, která se vztahují na všechny projekty.

Tvorba projektů a jejich výběr může v rámci procesu generování anebo výběru projektu vyžadovat použití neobvyklých prvků „shora-dolů“.

Všeobecné charakteristiky kvality

V novém Programu pro Střední Evropu (CEP) se bude dávat přednost společným realizačním činnostem s konkrétními a viditelnými výstupy a výsledky, tj. už nepůjde jen o pouhé vytváření sítí a výměnu zkušeností. Cílem je vytvořit integrovanou skupiny projektů, ve které by průzkumy, studie a hodnocení měla být součástí širších aktivit a konkrétních realizačních či investičních schémat.

Veškeré projekty, které se budou financovat, budou muset splňovat následující všeobecná kvalitativní kritéria:

- **Nadnárodní tématické zaměření:** Projekt se musí zaměřovat na problém, který je důležitý z hlediska definovaných cílů v kontextu Programu a který jednotlivé regiony či samotné země nedokážou samy uspokojivě řešit. Pro partnery na projektu musí být nadnárodní spolupráce jednoznačně přínosná z hlediska vyšší efektivity při hledání řešení a při posilování inovačního potenciálu.
- **Promyšlený přístup:** Projekt musí být dobře definovaný ve smyslu popisu cílů a plánovaných účinků, celkově musí být promyšlený a transparentní.
- **Nadnárodní partnerství:** Partnerstvím se rozumí spolupráce alespoň tří finančních partnerů pocházející alespoň ze tří zemí, z nich alespoň dvě musejí být členskými zeměmi. Partnerství zahrnuje příslušné orgány, které mají kompetenci vyvíjet, realizovat a šířit výstupy a výsledky. Všichni partneři jsou do projektu zapojeni poměrným způsobem a dokáží spolehlivě využít přínosy partnerství a nadnárodní spolupráce. Program také nabízí k partnerství mezi disciplínami i sektory.
- **Efektivní řízení:** Projekt musí mít jasné, efektivní a transparentní řídicí a koordinační struktury a postupy.
- **Efektivní tvorba a přenos (transfer) znalostí (poznatků):** Z toho, jaký důraz Program klade na inovaci, plyne, že na projektech se musí uplatňovat znalostní přístup a že se musí dbát na tvorbu, uplatňování a přenos důležitých znalostí. Na projektech se tedy musí zajistit 1) dostupnost různých relevantních odborností a nejmodernějších znalostí/poznatků, 2) efektivní

tok informací v rámci partnerského vztahu, a 3) efektivní přenos výsledků, výstupů a nejlepší praxe, a to nejen v rámci partnerského vztahu. Vyžaduje se, aby projekty zřetelně nastiňovaly příbuzné činnosti a aby na tyto činnosti byly přiděleny odpovídající zdroje.

Požaduje se, aby se u projektů v žádosti jasně definovalo *projektové prostředí*, včetně klíčových činitelů na tématickém poli působení, a dále pak relevantní minulé i stávající iniciativy (např. minulé i probíhající projekty Interreg, projekty v rámci Cíle 1 a 2, další evropské projekty nebo sítě a profesní sdružení). Projekt by měl jasně hovořit o *projektovém prostředí*, aby se předešlo zbytečnému opakovanému vynakládání úsilí a aby bylo možno dosáhnout lepších výstupů a výsledků projektů. Během realizace se požaduje, aby projekty dále definovaly svoje prostředí a aby prostřednictvím intenzivnějšího vytváření sítí vytvořily kontakty na širší tématickou komunitu (včetně úrovně politiky a výzkumu).

- **Konkrétní výstupy a výsledky:** Z projektů musejí být na základě společné práce konkrétní výstupy a výsledky v nadnárodním kontextu. Výstupy a výsledky musejí být významné, viditelné a trvalé, jsou proveditelné a musejí připravovat půdu pro další iniciativy a/nebo investice. Ve fázi žádosti o financování projektu se požaduje předložení přesného a měřitelného popisu výstupů projektu. Projektové studie bez konkrétních výsledků a výstupů nebudou brány v úvahu.

V kontextu Programu se relevantních výstupů a výsledků dosahuje následovně:

- Projekty umožňují příslušným institucím a odborníkům společně vypracovat konkrétní řešení s jasným využitím výstupů v rámci partnerského vztahu i nad jeho rámec. Příkladem mohou být společně zpracovaná schémata finančního inženýringu, vypracované a vyzkoušené přístupy v oblasti zdrojů či řízení rizik nebo konkrétní opatření vedoucí k efektivnější realizaci rámců a směrnic EU. Aby se využily také výstupy a výsledky minulých či již probíhajících projektů, uvítá Program také projekty, ve kterých se kumulují stávající iniciativy a/nebo které syntetizují stávající poznatky za předpokladu, že tyto „meta-iniciativy“ povedou ke konkrétním výstupům s jasným a transparentním využitím a výsledky. Pouhé pokračování starých projektů se financovat nebude.
- Projekty, kteřé se jasně podílejí na přípravě investic, které se budou financovat později z doplňkových zdrojů (např. Cíl 1 nebo 2, EIB, národní zdroje). Výstupy těchto projektů přímo podporují nebo vedou k investicím, jako jsou např. vývojové studie a studie proveditelnosti infrastrukturních opatření, které se později budou financovat z Fondu soudržnosti. Příbuzné projekty jasně souvisejí s plánovanými/připravovanými investicemi a vytvářejí silné vazby na relevantní zdroje financování během vývoje a realizace projektu. V tomto kontextu Program také vybízí mimo jiné činitele z Cílů 1 a 2, aby se zapojili do kooperačních projektů.
- Projekty, které se primárně zaměřují a mají změřitelně pozitivní dopad na jasně definované větší nadnárodní geografické oblasti, např. větší geografické regiony, člověkem vybudované koridory, polycentrické městské oblasti nebo jakékoli jiné sousední nadnárodní oblasti s výjimkou přeshraniční spolupráce (například povodí Labe, Karpatský region, středomořská a dunajská oblast, dopravní koridory, „Centropole“ či trojúhelník Německo-Polsko-ČR atd.).

Všeobecným principem, který se vztahuje na všechny priority programu pro Střední Evropu je povinnost programu dbát o udržitelnost životního prostředí. Tam, kde je to možné, bude dána přednost navrhování, plánování a realizaci řešení příznivých životnímu prostředí včetně prosazování veřejné dopravy, optimalizace projektových koncepcí ve prospěch efektivity zdrojů/energií z obnovitelných zdrojů, uhlíkové neutrality a minimalizace negativních dopadů na biodiverzitu a ekosystémy.

Podrobná kritéria pro hodnocení projektových žádostí budou vypracována.

Investice

Oproti programům INTERREG IIC a INTERREG IIIB, v oblasti CADSES by se měly projekty snažit o vysokou úroveň konkrétních a strategicky významných výstupů a posilovat pre-investiční charakter včetně pilotních investic.

Integrovanými aspekty projektových činností mohou být tak investice za předpokladu, že tyto investice mají nadnárodní charakter. Konkrétně by investice nadnárodních projektů měly:

- Tvořit součást nebo být výsledkem nadnárodní projektové spolupráce, a/nebo
- Mít nadnárodní účinek, a/nebo
- Vytvářet fyzickou vazbu nebo funkční spojení mezi regiony (nezávisle na sousední poloze těchto regionů), a/nebo
- Mít ukázkový/modelový nebo pilotní charakter, o který partneři společně usilují a který společně hodnotí; výsledky těchto „pilotních investic“ by měly být přenositelné a nadnárodní přenos výsledků by měl být součástí projektu.

Podrobná kritéria způsobilosti a výběru pro projekty financované z programu pro Střední Evropu (CEP) uvádí samostatný dokument (Realizační příručka - Implementation manual).

6.3 Strategické projekty

V reakci na potřebu Program zviditelnit a soustředit síly i zdroje, Program pro Střední Evropu (CEP – *Central Europe Programme*) podporuje a zároveň aktivně usměrňuje rozvoj nadnárodních projektů, které mají pro Program zvláštní strategický význam.

Pro vytváření a výběr těchto strategických projektů nabízí Program kromě tradičního zapojení činitelů zdola-nahoru strategický komponent shora-dolů. Sem mohou patřit např. cílené výzvy k předkládání návrhů se specifickými podmínkami pro předkládání (např. pro předem definovanou oblast intervence a/nebo cílové skupiny). Monitorovací výbor může dle potřeby využívat externí podpory pro vyhledávání problémů strategického významu, vyhledávání relevantních cílových skupin anebo zpracovávání pracovních verzí strategických dokumentů. Monitorovací výbor bude formulovat obsah, partnerství, výběrové řízení a specifická pravidla pro cílené výzvy. Vytváření strategických projektů však není v procesu tvorby a výběru nutně spojeno s aplikací prvků přístupu shora-dolů, protože relevantní strategické projekty mohou být i výsledkem iniciativ zdola-nahoru.

6.4 Cyklus projektu

Program pro Střední Evropu (CEP) usiluje o to, aby se projekty tvořily takovým způsobem a s takovými metodami výběru, které by byly jak proaktivní, tak transparentní. Tato kapitola obsahuje základní informace o postupech a opatřeních pro tvorbu a výběr projektů.

Počátečním datem pro způsobilost výdajů je 1. leden 2007. Výdaje nebudou způsobilé pro poskytnutí příspěvku z fondu ERDF, pokud je konečný příjemce uhradil před tímto datem.

Podrobná kritéria, která umožní srozumitelné zhodnocení projektových žádostí budou vypracována.

Další informace o procesu podávání žádostí a procesu výběru budou k dispozici případným uchazečům v samostatném dokumentu (Realizační příručka - Implementation manual) po schválení tohoto operačního programu. Všichni žadatelé najdou žádost a informační balíček na internetových stránkách Programu.

Zažádání o podporu projektu

Proaktivní přístup znamená, že Společný technický sekretariát za podpory Kontaktních míst navádí a směřuje žadatele (uchazeče) tak, aby vypracovali kvalitní projekty. Žadatelé a zainteresované subjekty

se zájmem o Program budou dostatečně a přiměřeně informováni o cílech Programu, o jeho prioritách a strategickém zaměření. Stavění na dosavadních zkušenostech, informační a komunikační akce, jako např. informační dny a semináře pro vedoucí žadatele (*lead applicants*), či akce určené pro vyhledávání partnerů – to vše patří do strategie tvorby projektů.

Postup při podávání žádosti

Společný technický sekretariát oficiálně vyzve k předkládání návrhů. Učiní tak přes příslušné informační kanály, např. webové stránky Programu, specializované tiskoviny (např. Úřední věstník EU) a Kontaktní místa. Společně s informací se k žadateli dostane v rámci „balíčku pro žadatele“ také standardní formulář žádosti. Tento formulář bude běžně k dispozici, např. na webových stránkách Programu. Z balíčku pro žadatele a z informací, které žadatel dostane, se žadatel dozví potřebné instrukce, které pomohou partnerům na projektu zpracovat žádosti; k dispozici bude také vzorová smlouva o partnerství.

Vedoucí partner projektu předá poté žádost na JTS Programu CEP. Aby se aktivně stimulovalo zpracování kvalitních projektů a aby se tvorba projektů zefektivnila, předpokládá Program pro Střední Evropu využívání následujících postupů při podávání žádosti:

- Podání žádosti v 1 kroku; a
- Podání žádosti ve 2 krocích

Zavedením postupu pro podání žádosti ve dvou krocích se proces podání přihlášky pro uchazeče zjednodušuje a žadatele bude možné v průběhu tvorby projektu instruovat a navádět.

Program bude využívat také postupy na vyžádání, aby reagoval na případné potřeby Programu. S přibýváním zkušeností může Program postupy pro tvorbu a výběr projektů také dle potřeby upravovat. Jak podání žádosti v jednom kroku, tak podání žádosti ve dvou krocích je možné kombinovat s cílenými výzvami, pokud to Monitorovací výbor bude požadovat.

Posuzování projektů a jejich výběr

Program pro Střední Evropu usiluje o jasné a transparentní posuzování projektů a jejich výběr. Postupy posuzování a výběru projektů a postupy při rozhodování by měly mít jasnou definici a měly by se jasně sdělit.

Definice partnerů v projektu

V Programu pro Střední Evropu jsou partnery tyto subjekty

a) *Národní, regionální a místní orgány*, např. ministerstva a s nimi související úřady v oblasti regionálního rozvoje, územního plánování, technologie a inovace, rozvoje měst a venkova, dopravy, životního prostředí, řízení rizik, a regionální rady.

b) *Subjekty svým charakterem podobné veřejným orgánům*, např. regionální rozvojová sdružení, agentury pro inovaci a rozvoj (viz definice v článku 1(9) ve Směrnici 2004/18/EC Evropského parlamentu a Rady z 31. března 2004)³² Znamená to jakýkoli orgán:

- i) zřízený podle veřejného nebo soukromého práva za určitým účelem pro plnění potřeb obecného zájmu, jehož činnost nemá průmyslovou či obchodní povahu a
- ii) který má právní subjektivitu, a
- iii) který je z větší části financovaný státem, regionálními, místními či jinými orgány, které se řídí veřejným právem nebo jehož vedení/řízení podléhá dohledu těchto orgánů nebo který má

³² Úřední věstník L 134, 30.4. 2004, str. 114.

správní radu, řídicí radu nebo dozorčí radu, do které je více než polovina členů jmenována státem, regionálními, místními nebo jinými orgány, které se řídí veřejným právem.

c) *Soukromé instituce* včetně soukromých společností.

Další podrobnosti o účasti na projektech budou stanoveny Monitorovacím výborem po dohodě s členskými státy a Řídicím orgánem a budou uvedeny v Realizační příručce.

Právnícké osoby, které žádají o financování ERDF z kategorie b) mají povinnost prohlásit, že splňují kritéria definovaná v článku 1(9) Směrnice 2004/18/ES podpisem modelové deklaráce. Modelová deklaráce bude vypracována Společným technickým sekretariátem a bude součástí balíčku žádosti. Odpovědné orgány členských států účastnících se Programu ověří před rozhodnutím Monitorovacího výboru o schválení přijetí žádosti přesnost uvedených údajů.

Vedoucí partneři nebo projektoví partneři mohou využít subdodavatele k provádění části jejich aktivit v operaci; v tom případě je nutné dodržet příslušná pravidla veřejných zakázek. V případě subdodavatelských smluv zůstává odpovědnost za realizaci příslušné operace na smluvním subjektu, tj. příslušném vedoucím partnerovi nebo projektovém partnerovi.

Jakákoli pomoc v rámci tohoto programu musí být v souladu s procedurálními pravidly a pravidly pro materiální státní pomoc, platnými v dané době, kdy byla poskytnuta veřejná podpora.

Kritéria způsobilosti

Aby se zajistila určitá minimální kvalita projektů, budou stanovena kritéria způsobilosti. Tato kritéria se používají pro formální kontrolu podaných žádostí o financování projektů. Mezi kritéria způsobilosti bude patřit především:

- Včasné podání žádosti;
- Úplnost dokumentace podané se žádostí;
- Nadnárodní projektové partnerství (alespoň tři finanční partneři ze tří zemí, z nichž alespoň dvě jsou ve středoevropských regionech EU);
- Žádné financování z jiných programů.

Kontrolu způsobilosti provádí Společný technický sekretariát za podpory Kontaktních míst.

Kritéria výběru

Kritéria výběru by se měla týkat kvality žádosti o financování projektu a budou se kontrolovat u těch projektů, které projdou kontrolou způsobilosti. Kritéria pro výběr se používají k posouzení důslednosti zpracování přihlášky, k posouzení návrhu projektu a k posouzení popisu řízení projektu.

Kvalitu bude ve spolupráci s odborníky-externisty posuzovat Společný technický sekretariát. Modality pro procedury a podrobná kritéria způsobilosti a výběru pro projekty financované v rámci programu pro Střední Evropu budou uvedeny ve zvláštním dokumentu (Realizační příručka - Implementation manual).

6.5 Systém pro monitorování a hodnocení

6.5.1 Monitoring

Z monitorování Programu budou k dispozici informace o realizaci Programu. Sledovat se budou finance, stejně jako úspěšnost při plnění cílů na úrovni jednotlivých projektů. Monitorování zajistí kvalitu a efektivitu realizace, protože se bude vyhodnocovat postup jednotlivých projektů. Ke sledování postupu budou sloužit pravidelné zprávy/výkazy zpracovávané Vedoucími partnery projektů.

Z monitorovacího systému budou vycházet data o projektech, která se na požádání sdělují Komisi, jak to uvádí Příloha III Implementačních ustanovení k nařízení Rady (ES) 1083/2006. Kromě toho je pro Program k dispozici skupina základních ukazatelů pro monitorování a hodnocení. (viz Kapitola 4.6). Řídící orgán může z vlastní iniciativy navrhnout další ukazatele, které bude schvalovat Monitorovací výbor.

Celá skupina ukazatelů bude dále rozvinuta ve zvláštním dokumentu (Realizační příručka - Implementation manual). Celá skupina ukazatelů slouží k internímu managementu programu a vytváří nezbytný základ pro vypracování zpráv a komunikační potřeby tak, aby byly úspěchy programu viditelné programovým partnerům a široké veřejnosti. Pokud je to vhodné, cíle celé skupiny ukazatelů mohou být zhodnoceny ex-ante hodnocením pro interní využití. Úplná skupina ukazatelů není součástí Operačního programu.

V souladu s článkem 20 nařízení ERDF u každého projektu jmenují projektoví partneři **Vedoucího partnera**. Vedoucí partner převezme celkovou odpovědnost za realizaci celého projektu, včetně odpovědnosti za nakládání s prostředky z fondu ERDF.

Vedoucí partner bude Společnému technickému sekretariátu a Řídícímu orgánu každých 6 měsíců předkládat zprávu o činnosti a finanční zprávu. V těchto zprávách bude Vedoucí partner informovat o činnostech provedených v rámci projektového partnerství a výdajích, které s těmito činnostmi souvisejí a jsou oprávněné.

Společný technický sekretariát bude kontrolovat, zda zpráva odpovídá zadání projektu v žádosti. Bude shromažďovat a kompletovat údaje z těchto zpráv, aby bylo možné vyvodit závěry na úrovni celého Programu. Řídící orgán použije tyto podklady společně s dalšími informacemi o finanční realizaci k vypracování pracovní verze výroční a závěrečné zprávy a předá je Monitorovacímu výboru. Monitorovací výbor posoudí informace z monitoringu v každoroční zprávě o stavu monitorovacího systému. Informace se budou předkládat Komisi v databázovém formátu, v souladu s Přílohou III Implementačních ustanovení Směrnice Rady (ES) 1083/2006.

6.5.2 Systém finanční kontroly

Budou zřízeny spolehlivé účetní a monitorovací systémy a systém pro finanční výkaznictví, aby se zajistilo zaznamenávání a ukládání účetních dat o každém projektu a aby bylo možné odpovídajícím způsobem spravovat data potřebná pro finanční řízení, monitoring, prověřování, audity a vyhodnocování.

V souladu s článkem 16 nařízení o ERDF si každá členská země zřídí kontrolní systém (Kontrolní orgány první úrovně viz také kapitola 6.1), pomocí kterého bude možné ověřovat dodávku spolufinancovaných produktů a služeb, přiměřenost/oprávněnost výdajů na operace nebo jejich části realizované na území této členské země, a zda tyto výdaje, příslušné projekty či některé jejich části odpovídají pravidlům Společenství i národním pravidlům.

Za tímto účelem určí každá členská země kontrolory odpovědné za prověřování legálnosti a regulérnosti výdajů deklarovaných vedoucím partnerem a partnerem účastnícím se dané operace. Členské země se mohou rozhodnout určit jediného kontrolora pro celou oblast Programu. V případech, kdy lze dodávku spolufinancovaných produktů a služeb ověřovat pouze z hlediska celé operace, bude kontrolu zajišťovat kontrolor v té členské zemi, kde se nachází vedoucí partner.

Stanovení kontroly v každém členském státě bude provedeno na základě zvoleného systému kontroly prvního stupně (centralizovaného nebo decentralizovaného). Koordinační subjekty pro kontrolu prvního stupně v členských státech programové oblasti jsou uvedeny v příloze 7.2. Dále bude Řídící orgán shromažďovat informace ze všech členských států o vytvoření a působení systémů kontroly první úrovně pomocí standardizovaných dotazníků. Informace o dotaznících budou uvedeny v popisu řídicího a kontrolního systému na úrovni programu.

Každá členská země zajistí pravidelné informování Řídícího orgánu o systému kontroly zavedeném ve své zemi.

Veškeré podrobnosti k odpovědnostem a postupům v souvislosti s finanční kontrolou budou uvedeny v protokolu auditu dle článku 15 a 16 stejně tak jako v článcích 21 – 24 Implementačního nařízení.

Aby se zajistila hladká funkce systému finanční kontroly v členských zemích, budou určeni kontroloři, kteří budou navrženi podle článku 16 Nařízení o ERDF, organizováni v síti finančních kontrolorů, jejíž činnost bude koordinovat Společný technický sekretariát a která se bude pravidelně scházet.

Výroční zpráva a závěrečná zpráva o realizaci

V souladu s článkem 67 všeobecného nařízení předloží Řídící orgán poprvé v roce 2008 a v následujících letech vždy do 30. června Komisi výroční zprávu. Pracovní verzi výroční zprávy bude zpracovávat Společný technický sekretariát. Před odesláním Komisi schválí zprávu Monitorovací výbor.

Závěrečná zpráva o realizaci bude Komisi předložena do 31. března 2017; zpracování se řídí stejnými pravidly, jako je tomu o výročních zpráv.

Hodnocení

Nezávislí hodnotitelé provedli *ex-ante* hodnocení Programu, jehož cílem bylo zvýšit kvalitu Programu a optimalizovat přidělení rozpočtových prostředků. Doporučení, která vzešla z tohoto hodnocení, byla zohledněna při zpracování pracovní verze tohoto Programu, jak je popsáno v kapitole 3.5.1.

Monitorovací výbor rozhodne, zda se během programovacího období bude provádět další hodnocení.

V souladu s článkem 49 všeobecného nařízení odpovídá za hodnocení *ex-post* Komise společně s jednotlivými členskými zeměmi.

Ukazatele pro monitorování a hodnocení

Monitorovat a hodnotit výsledky a účinky činností prováděných v rámci Programu lze pomocí různých ukazatelů. Podle Metodického pracovního dokumentu 2 Komise (Ukazatele monitorování a hodnocení: Praktická příručka) je třeba rozlišovat mezi ukazateli výstupů (*output*), výsledků (*result*) a dopadu (*impact*). Ukazatele výstupů se týkají činnosti. Měří se ve fyzikálních nebo peněžních jednotkách. Ukazatele výsledků se týkají přímého a okamžitého efektu v důsledku Programu. Měřit se mohou fyzikálními veličinami (zkrácení doby cesty, počet úspěšných frekventantů, snížení počtu dopravních nehod apod.) nebo v penězích (působení zdrojů ze soukromého sektoru, snížení nákladů na dopravu). Ukazatele dopadu se týkají důsledků Programu pro přímé příjemce (vedoucí partnery a programové partnery), ale nejedná se o okamžitý efekt. Dopady jsou dvojího typu. Specifické dopady se projeví jako efekt, který nastane až po určité době, ale který nicméně přímo souvisí s provedenou činností. Globální dopady se projevují jako dlouhodobý efekt s dopadem na širší obyvatelstvo.

Soubor základních ukazatelů je uveden v kapitole 4.6. Další ukazatele výstupu a výsledků se vypracovávají zvlášť pro Realizační příručku (viz také kapitola 6.5.1).

Elektronická výměna dat

Jak je uvedeno ve všeobecném nařízení v článku 66 a 76, výměna dat s Komisí se bude provádět elektronicky vždy, když to bude možné (viz také odkaz na článek 31 nařízení o prováděcích pravidlech (ES) č. 1083/2006).

Pro účely elektronické výměny dat Komise zbuduje počítačový systém pro výměnu dat.

Ze strany Programu bude programová databáze poskytovat data a informace potřebné k plnění požadavků řízení, monitoringu a vyhodnocování.

Databáze by měla být připravená pro vstup a zpracování - minimálně - následujících údajů na úrovni projektů, stejně jako na úrovni projektových partnerů:

- a. Číslo projektu, název a priorita
- b. Výsledek vyhodnocení žádosti
- c. Datum schválení, datum uzavření smlouvy, začátek realizace a doba trvání projektu
- d. Způsobilé výdaje a spolufinancování projektu z ERDF
- e. Adresa, kontaktní údaje vedoucího partnera a všech dalších projektových partnerů, včetně jména a adresy instituce a kontaktní osoby, telefon, fax, e-mail a cílová oblast.
- f. Bankovní spojení vedoucího partnera

Dále musí být databáze připravena pro vstup a zpracování informací získaných z aktivit vedoucího partnera a finančních zpráv:

- a. položky pro sledování konečných termínů pro doručování zpráv
- b. pro každou zprávu individuální stránka pro vyhodnocení ohlášených aktivit a ohlášených výdajů v individuálních rozpočtových linkách
- c. musí provádět automatickou kalkulaci čerpání rozpočtu i s indikací přečerpání rozpočtových linek
- d. informace o převodech plateb

Pro podporu Společného technického sekretariátu při plnění jeho povinností monitorování a reportování by databáze měla být schopná poskytnout následující formuláře pro sestavy dat:

- a. závazky a platby na projektové úrovni
- b. status reportování
- c. přehled rozpočtu projektu
- d. přehled finančních zpráv a zpráv o realizovaných aktivitách
- e. finanční status projektu a projektového partnera
- f. geografický status (region, země) každého partnera

Databáze poskytuje formu a obsah informací o účetnictví dle článku 14 a Přílohy III implementačních ustanovení nařízení (ES) č. 1083/2006. Taktéž bude použit kód dle „Kategorizace pomoci z Fondů“ jak je popsáno v Příloze II výše zmíněného nařízení.

Pokaždé, kdy to bude možné, bude se výměna dat také vztahovat k článkům 28, 29 a 30 Implementačního nařízení.

S cílem výměny počítačových souborů s Komisí, bude systém administrace databáze moci vytvořit uživatelné rozhraní dle článku 14 Implementačního nařízení.

Použitý počítačový systém by měl naplňovat standardní požadavky na bezpečnost a spolehlivost. Budou realizovány procedury, které naplňují požadavky spolehlivosti informací o účetnictví, monitorování a finančním výkaznictví v počítačové podobě. Vzhledem k dobrým zkušenostem s databází INTERREG IIIC program pro Střední Evropu s největší pravděpodobností použije tut databázi jako základ pro další rozvoj.

6.5.3 Finanční toky

Podíl různých partnerů na financování Programu

Na úrovni programu je Technická pomoc částečně financována členskými státy zapojenými do Programu. Technická pomoc se financuje maximálně do výše 6 % rozpočtu ERDF a je spolufinancována členskými státy, které se účastní programu s mírou spolufinancování 25 %. Podrobnější informace o Technické pomoci jsou uvedeny v kapitole 4.5.

Každá členská země převede svůj podíl na spolufinancování Technické pomoci na účet Certifikačního orgánu (CA).

Národní spolufinancování rozpočtu Technické pomoci je poskytováno jako každoroční zálohová platba přímo úměrně k individuálnímu podílu celkového příspěvku ERDF členského státu. Jakékoli výdaje ze schválené aktivity uskutečněné členskými státy oprávněnými k financování z Technické pomoci, musejí být certifikovány příslušným členským státem tak, aby mohly být refundovány z účtu Technické pomoci.

Hlavní fáze financování ze strany Společenství od Certifikačního orgánu po Vedoucí partnery

V souladu s článkem 20 Nařízení o ERDF u každého projektu projektoví partneři určí Vedoucího partnera. Vedoucí partner převezme celkovou odpovědnost za aplikaci a realizaci celého projektu, včetně nakládání s prostředky z fondu ERDF.

Všechny projekty musejí být partnery projektu financovány předem. Výdaje všech partnerů musejí ověřit autorizovaní kontroloři v souladu s článkem 16 Nařízení o ERDF a s požadavky danými Programem.

Vedoucí partner shromažďuje zkontrolované deklaráce výdajů od všech partnerů na projektu a zpracovává výkaz o činnosti a finanční výkaz pro JTS a Řídící orgán, a to každých 6 měsíců. V těchto dokumentech podává Vedoucí partner zprávu o činnostech provedených v rámci projektového partnerství a o způsobilých a certifikovaných výdajích souvisejících s těmito činnostmi.

Na základě kontroly těchto zpráv, kterou provádí JTS, a v souladu s článkem 61 všeobecného nařízení požádá Řídící orgán Certifikační orgán o provedení platby Vedoucímu partnerovi, který je odpovědný za převod příspěvku z fondu ERDF ostatním partnerům účastnícím se operace.

V souladu s článkem 81 všeobecného nařízení částky uvedené v Programu, převáděné členskými zeměmi a ověřené výpisy výdajů se uvádějí v eurech. Veškeré platby Vedoucímu partnerům se budou provádět v eurech.

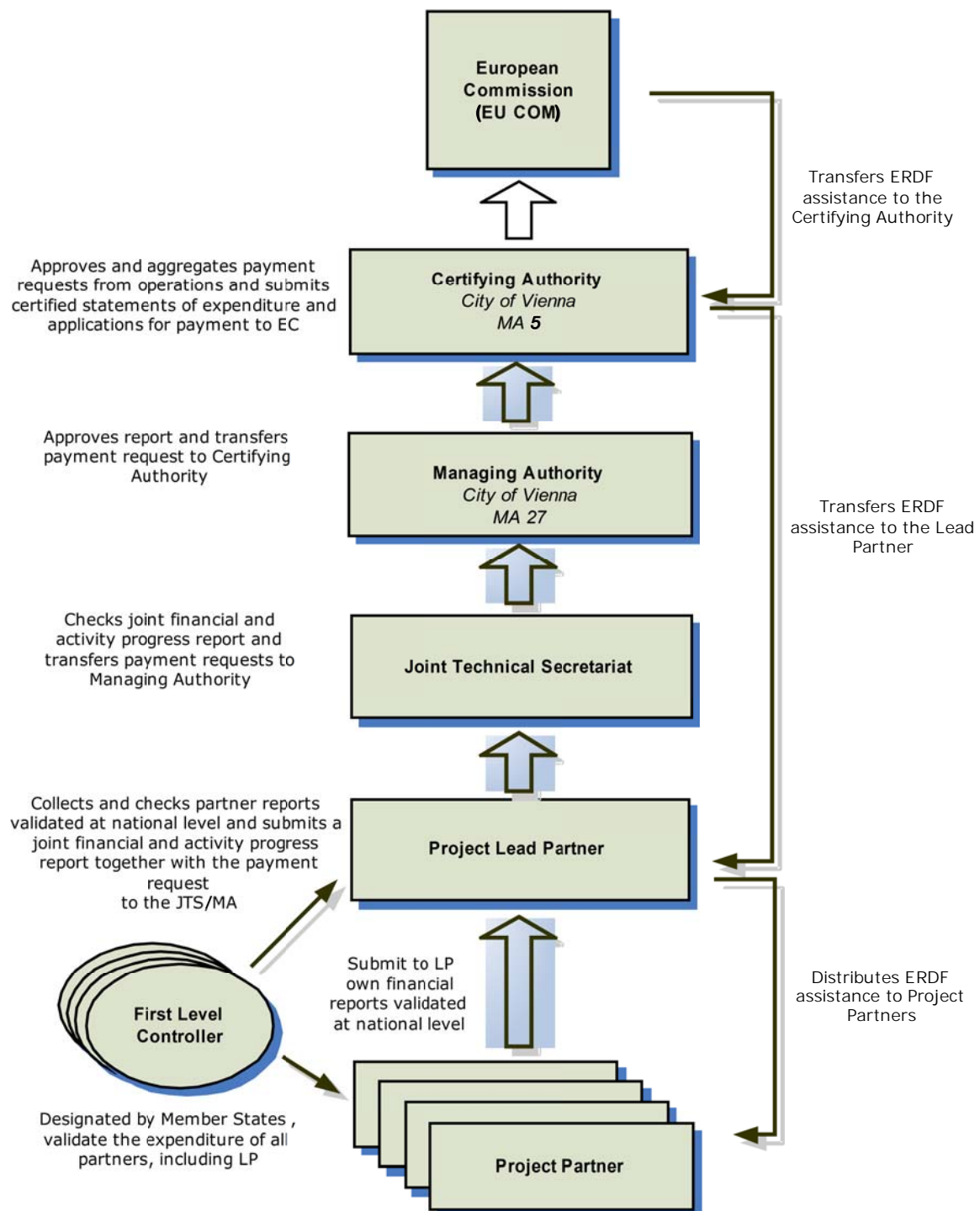

Schéma 6: Hlavní stádia financování Společenství od Certifikačního orgánu po Vedoucí partnery

Evropská komise (EU COM) – Předává pomoc ERDF Certifikačnímu orgánu

Certifikační orgán (Vídeň, MA)

Schvaluje a shrnuje požadavky o platby z operací a předává certifikované výkazy výdajů a žádosti o platby EK

Předává pomoc ERDF Vedoucímu partnerovi

Řídící orgán (Vídeň MA 27)

Schvaluje zprávu a předává žádost o platbu Certifikačnímu orgánu

Společný technický sekretariát

Kontroluje společnou zprávu o financích a činnosti a předává žádosti o platbu Řídícímu orgánu

Vedoucí partner projektu

Shromažďuje a kontroluje zprávy partnerů ověřené na národní úrovni a předkládá společnou zprávu o financích a činnosti spolu s žádostí o platbu JTS/MA

Rozděluje pomoc ERDF mezi projektové partnery

Kontrolor prvního stupně

Předkládá Vedoucímu partnerovi vlastní finanční zprávy ověřené na národní úrovni

Je pověřen členskými státy, ověřuje výdaje všech partnerů, včetně Vedoucího partnera

Projektoví partneři

6.5.4 Publicita a informace

Jak se uvádí v článku 69 všeobecného nařízení, členské země a Řídící orgán budou poskytovat a zveřejňovat informace o projektech i Programu. Informace budou určeny občanům Evropské unie a Vedoucím partnerům v programu a jiným stranám využívajícím program s cílem zdůraznit roli Společenství a zabezpečit, že podpora z ERDF je transparentní.

Informační a komunikační aktivity se budou realizovat v souladu s Kapitolou II, Částí 1 Implementačního ustanovení nařízení (ES) č. 1083/2006.

Coby součást celkové strategie má Program pro Střední Evropu speciální zaměření na využití a řízení znalostí. Na úrovni jednotlivých projektů toto zahrnuje posilování řízení znalostí v rámci jednotlivých projektů (viz kapitola 6.2). Na úrovni celého Programu sem mohou patřit následující činnosti:

Kompilace informací: Včetně např. kompilace výstupů a nejlepší praxe v oblasti Programu pro Střední Evropu;

Řízení a zpracování informací: Včetně např. organizování tématických workshopů a syntetických studií pro oblast Programu.

Šíření informací: Včetně např. poskytování informací na webových stránkách, zajišťování publikací, dílen, konferencí a vytváření kontaktů na úrovni Programu s relevantními aktéry a iniciativami v oblasti Programu i mimo ni.

Pro publicitu a komunikaci bude vytvořena komplexní informační a publicitní strategie, která se zaměří na maximální možnou míru zapojení a informovanosti veřejných i soukromých činitelů a na šíření výsledků. Strategie bude k šíření informací využívat komunikační kanály, které jsou k dispozici.

V souladu s kapitolou II, částí 1, článkem 2 Implementačního ustanovení nařízení (ES) č. 1083/2006 bude plán komunikace a využití a také veškeré podstatné změny v něm provádět Řídící orgán a schvalovat Monitorovací výbor. Plán komunikace a využití bude obsahovat alespoň následující body

- Cíle a cílové skupiny;
- Strategii a obsah informačních a publicitních opatření, která má členská země nebo Řídící orgán přijmout a která se zaměřují na potenciální vedoucí partnery a projektové partnery a na veřejnost, s ohledem na přidanou hodnotu pomoci Společenství na národní, regionální i místní úrovni;
- Indikativní rozpočet pro realizaci plánu;
- Ministerstva či jiné orgány odpovědné za realizaci opatření zajišťujících informace a publicitu;
- Informace o tom, jak se informační a publicitní opatření mají hodnotit z hlediska zviditelňování operačních programů a role, kterou zde hraje Společenství, a povědomí o tomto.

Všeobecná zodpovědnost za informační a publikační aktivity spočívá na Řídícím orgánu spolu se Společným technickým sekretariátem. Nicméně na národní a regionální úrovni hrají rozhodující roli také Kontaktní místa, která doplňují aktivity Řídícího orgánu a Společného technického sekretariátu. Kromě toho, vedoucí partneři a partneři schválených operací hrají klíčovou úlohu v komunikaci úspěšných výsledků projektů směrem na veřejnost.

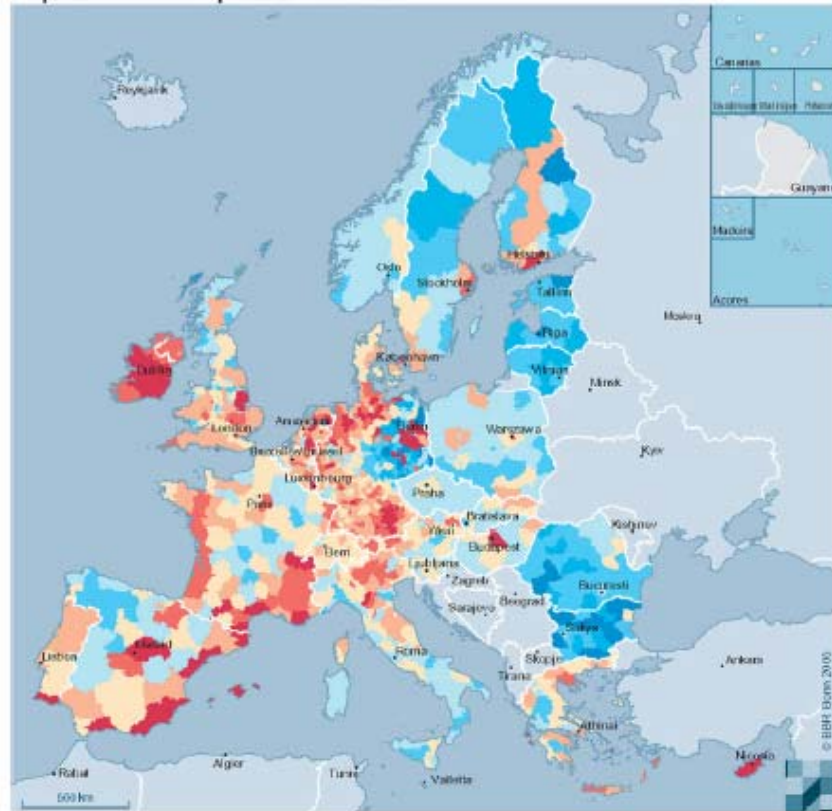
V souladu s oddílem 1, článkem 3 Implementačního nařízení vypracuje Řídící orgán plán komunikace a využití pro realizaci této strategie a podrobný plán předá do čtyř měsíců od data přijetí Programu Komisi.

Výroční zpráva a závěrečná zpráva o realizaci Programu pro Střední Evropu bude uvádět příklady informačních akcí a opatření na zajištění publicity přijatá v rámci realizace plánu komunikace a využití, bude uvádět seznam vedoucích partnerů a projektových partnerů, názvy projektů a výši veřejných prostředků přidělených na projekty, a dále pak obsah hlavních změn v plánu komunikace a využití.

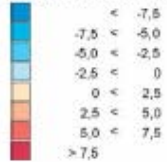
Výroční zpráva o realizaci za rok 2010 a závěrečná zpráva o realizaci bude obsahovat kapitulu, která bude hodnotit výsledky informačních akcí a opatření přijatých na zajištění publicity, zaměřených na zviditelnění operačního programu a role sehrané Společenstvím a povědomí o nich.

7 Přílohy

Population Development 1995-2002

Population Development* 1995-2002 in %

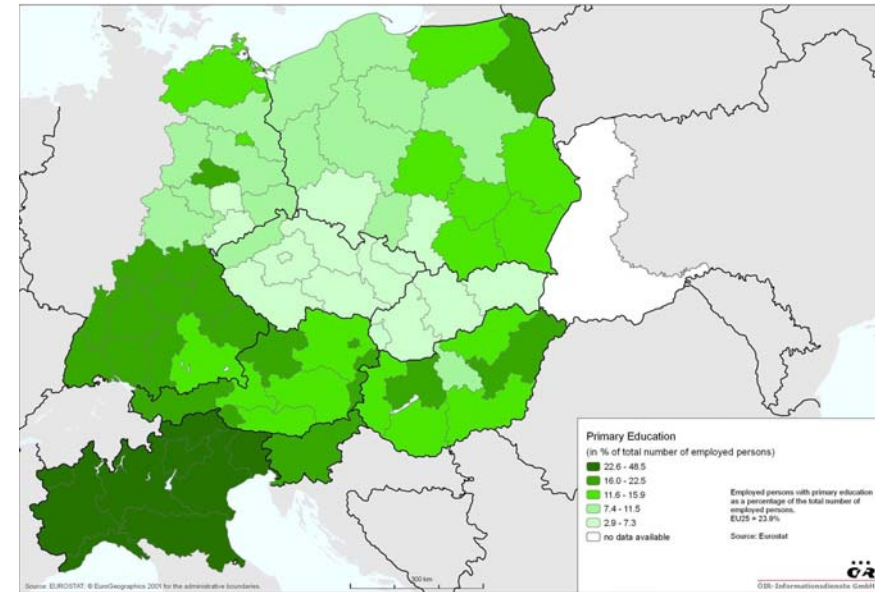

* Norway and Switzerland 1995-2000, Data of OECD NUTS 3

Source: Eurostat, OECD, Continuous Spatial Monitoring System of the BfR

Zdroj: Evropa v číslech, 2005

Zaměstnanci se základním a středoškolským vzděláním, 2003

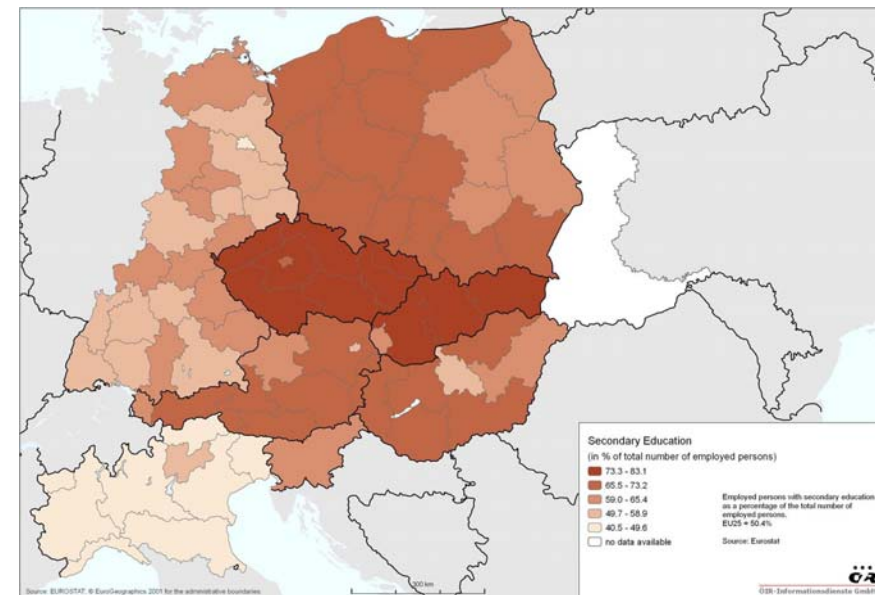

Primary Education
(in % of total number of employed persons)

Dark Green	22.0 - 48.5
Green	16.0 - 22.5
Light Green	11.6 - 15.9
Very Light Green	7.4 - 11.5
White	2.9 - 7.3
White	no data available

Employed persons with primary education as a percentage of the total number of employed persons.
EU25 = 23.9%

Source: Eurostat

Secondary Education
(in % of total number of employed persons)

Dark Brown	73.3 - 83.1
Brown	65.5 - 73.2
Light Brown	59.0 - 65.4
Very Light Brown	49.7 - 58.9
White	40.5 - 49.6
White	no data available

Employed persons with secondary education as a percentage of the total number of employed persons.
EU25 = 50.4%

Source: Eurostat

Zdroj: Eurostat

0 250 500 1,000 Kilometers
Scale 1 : 11,000,000

Pan-European Road Corridors

C1	C4	C5
C1/C6	C4/C5	C5/C10
C1/C9	C4/C8	C6
C2	C4/C9	C8
C3	C4/C10	C8/C10
	C9	C10

EU Countries

© 2005 Copyright by
EUROPEAN COMMISSION
DG ENERGY & TRANSPORT

0 200 400 800 Kilometers
Scale 1 : 11,000,000

Pan-European Railway Corridors

C1	C5
C1/C6	C5/C10
C1/C9	C6
C2	C8
C3	C8/C9
C3/C9	C9
C4	C10
C4/C8	C4/C9

EU Countries

© 2005 Copyright by
EUROPEAN COMMISSION
DG ENERGY & TRANSPORT

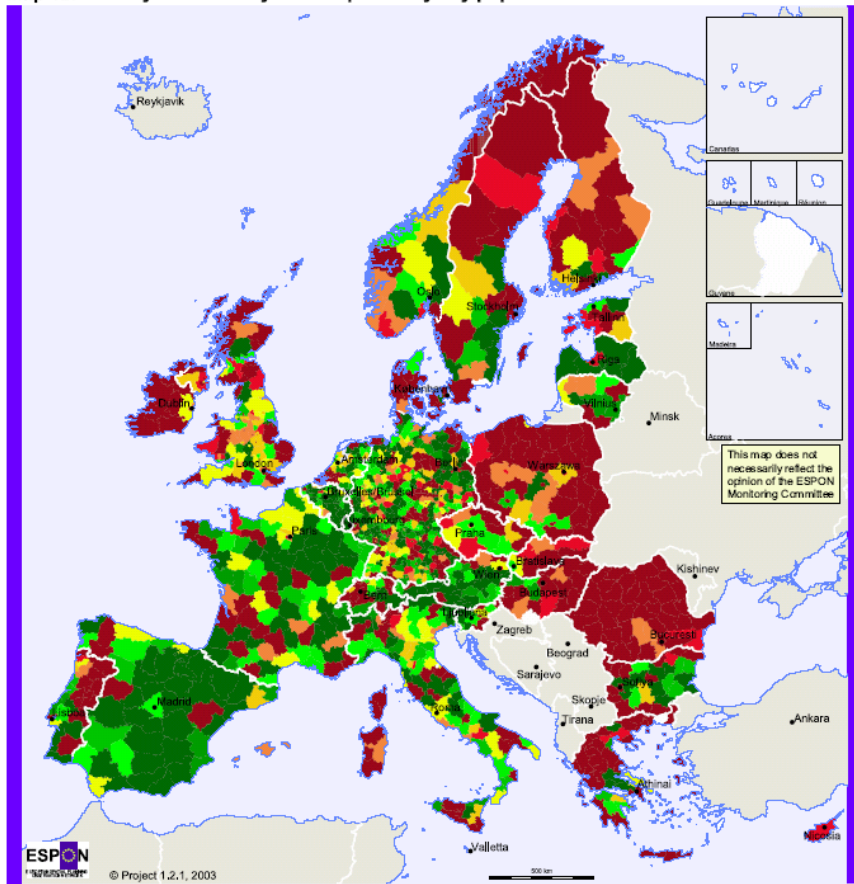
High Level Group Major trans-National axes and Motorways of the Sea ports

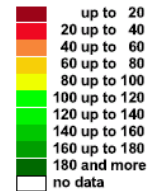
- Multimodal axes ***
- Trans-national axis
 - - - Axis towards other countries
 - Inland waterway axis
 - Motorways of the sea
 - ★ Motorways of the sea port
- TEN-T network**
- TEN-T Road
 - TEN-T Railway
 - TEN-T Inland waterway
- TEN-T priority axes**
- Road priority axis
 - Railway priority axis
 - Inland waterway priority axis

* To be reviewed and updated in 2010
Cartography DG TREN 6/12/2005

Map 12. Density of motorways and expressways by population

km of network 2001/population 1999 (ESPON Space=100)

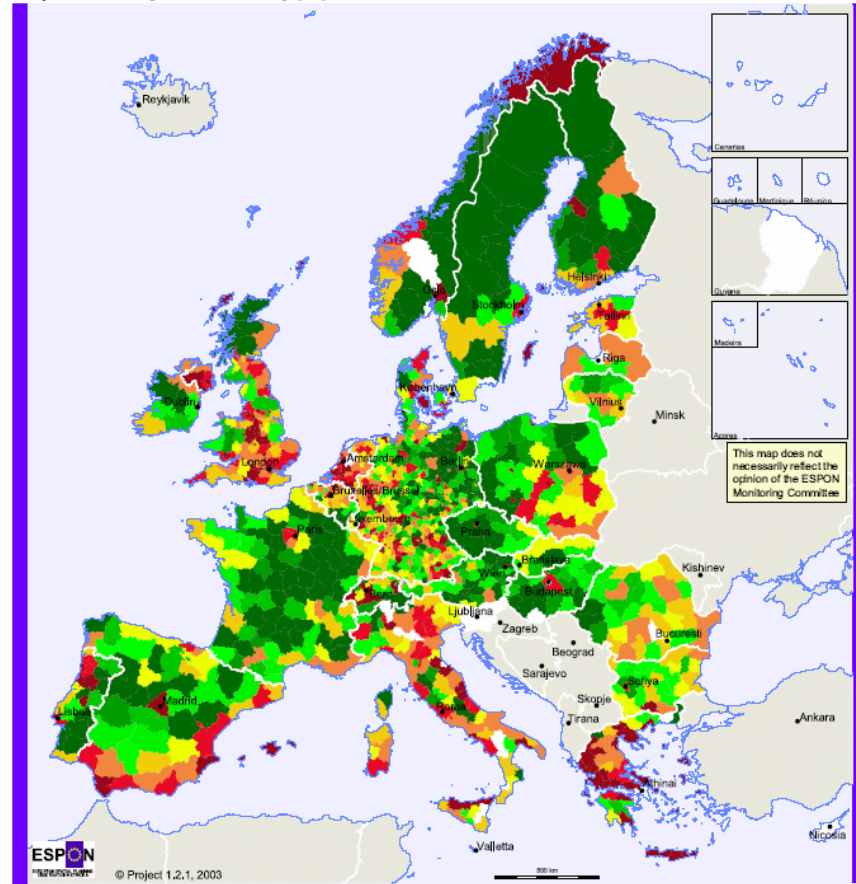

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

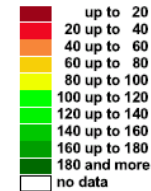
Origin of data: ASSEMBLING graph GISCO

Source: ESPON Database

Map 13. Density of rail lines by population

km of network 2001/population 1999 (ESPON Space=100)

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Origin of data: ASSEMBLING graph GISCO

Source: ESPON Database

Road Fatalities in Europe 2005

- Road fatalities per million population
- 0 - 60
 - 61 - 90
 - 91 - 120
 - 121 - 150
 - > 150

DG TREN - June 2006
 Source for fatalities: CARE and National Publications
 Source for population: Eurostat
 © Eurogeographic 2001 for the administrative boundaries

